

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

Ontwerp van federaal plan voor de integratie van de biodiversiteit in 4 federale sleutelsectoren

1		
2	Inhoudstafel :	
3		
4	Inleiding.....	8
5	Sleutelsectoren.....	8
6	Werkwijze	9
7	De Lente van het Leefmilieu	11
8	Belang van biodiversiteit	11
9	Belang van de sectorale integratie.....	12
10	1. Integratie van de biodiversiteit in de sector Economie.....	13
11	1.1. Inleiding.....	13
12	1.2. Actiefiches.....	15
13	Fiche E 1: Rekening houden met biodiversiteit op het vlak van de bio-energie.....	15
14	Inleiding.....	15
15	Voorgestelde acties.....	18
16	Actie 1 : Oprichten van een cel om te controleren of de installaties in België conform zijn	
17	met de duurzaamheidscriteria (waaronder de biodiversiteit)	18
18	Actie 2 : Omzetting van de nieuwe herziene richtlijnen	19
19	Actie 3: Evaluatie van de gevolgen van de ontwikkeling van biobrandstoffenproductie op	
20	de biodiversiteit in België en van de gevolgen op sociaal-economisch vlak	19
21	Fiche E 2a: Integratie van de biodiversiteit in de Nationale Delcrederedienst	21
22	Inleiding.....	21
23	Voorgestelde acties.....	22
24	Actie 1: Infosessies voor de belangrijkste klanten van de Delcrederedienst	22
25	Actie 2: Opleiding biodiversiteit	23
26	Actie 3: Sensibilisering van de raad van bestuur van de Nationale Delcrederedienst	23
27	Actie 4: Integratie van de biodiversiteit in de milieueffectenstudie van de projecten A en	
28	B	24
29	Fiche E 2b: Federaal financieringsmechanisme voor de bescherming en het duurzaam	
30	gebruik van biodiversiteit	25
31	Inleiding.....	25
32	Voorgestelde acties.....	26
33	Actie 1: Een verkenning van de mechanismen die kunnen worden overwogen om de	
34	federale acties voor biodiversiteit te financieren.....	26
35	Fiche E 3: Toegang tot en verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van	
36	de genetische hulpbronnen	28
37	Inleiding.....	28
38	Voorgestelde acties.....	30
39	Actie 1 : Het begrip « Access and Benefit Sharing (ABS)» toelichten aan de minst	
40	geïnformeerde doelgroepen en de informatie ruim verspreiden	30
41	Actie 2 : Project capacity building met de privésector.....	31
42	Actie 3: ontwikkeling van een internationaal systeem «Access and Benefit Sharing»....	31
43	Fiche E 4a: Biodiversiteit en bedrijven	33
44	Inleiding.....	33
45	Voorgestelde acties.....	34
46	Actie 1: Partnerschappen 'Business and Biodiversity' uitwerken met de Belgische	
47	publieke ondernemingen.	34
48	Actie 2: Privéondernemingen aanmoedigen.....	35
49	Fiche E 4b: De consumptie aanmoedigen van producten die gunstig zijn voor de	
50	biodiversiteit.....	36

1	Inleiding.....	36
2	Voorgestelde acties.....	37
3	Actie 1: Actie inzake reclame om een coherente boodschap aan de verbruikers over te	
4	brenge om ze ertoe aan te zetten duurzame consumptiebeslissingen te nemen	37
5	Actie2: Promotie van duurzaam bosbeheer.....	37
6	Fiche E 5a: Duurzaam gebruik van de biodiversiteit: uitwerking van federale	
7	instrumenten voor het inperken / verbieden van de introductie van invasieve uitheemse	
8	soorten in België.....	39
9	Inleiding.....	39
10	Voorgestelde acties.....	40
11	Actie 1: sensibilisering van de sleutelsectoren.....	40
12	Actie 2: Actualisering van het bestaande juridische kader.....	41
13	Fiche E 5b: De biodiversiteit in stand houden door duurzaam gebruik van de	
14	hulpbronnen uit de Noordzee te promoten	42
15	Inleiding.....	42
16	Voorgestelde acties.....	44
17	Actie 1 : effectief netwerk van mariene beschermde gebieden.....	44
18	Actie 2 : Beschermen van geulen als biologische reservoirs	45
19	Actie 3: Bescherming van bedreigde soorten.....	46
20	Actie 4 : Promoten van een geïntegreerde aanpak	46
21	Fiche E 5c: Duurzaam gebruik van de biodiversiteit: de acties van de douane inzake	
22	biodiversiteit versterken	48
23	Inleiding.....	48
24	Voorgestelde acties.....	49
25	Actie 1: Controlebeleid ten gunste van de biodiversiteit	49
26	Actie 2: Gegevensbank inbreuken tegen de biodiversiteit	49
27	Actie 3: opleiding van de ambtenaren.....	50
28	Actie 4 : De wettelijke bepalingen aanpassen voor lichte overtredingen.....	50
29	Actie 5: Sensibilisatie van de reizigers.....	51
30	Actie 6: Samenwerkingsprotocol douane – milieu.....	51
31	Actie 7: Optimalisering van het team ‘Gestion des Risques - Risiko Beheer’ Cites	52
32	2. Integratie van de biodiversiteit in de Ontwikkelingssamenwerking	53
33	2.1. Inleiding.....	53
34	2.2. Actiefiches.....	54
35	Fiche OS 1: Biodiversiteit en traditionele kennis (thema 1)	55
36	Inleiding.....	55
37	Voorgestelde acties.....	55
38	Actie 1: Verzamelen van etnobotanische gegevens voor centraal Kongo	55
39	Actie 2: Kweken van nuttige planten in de botanische tuin Kisantu (DR Kongo)	56
40	Actie 3: Nuttige paddenstoelen van Oost-Congo	58
41	Actie 4: Valorisatie van de ‘ <i>Prelude Medicinal Plants Database</i> ’	59
42	Actie 5 : Valorisatie van tijdelijke reizende tentoonstellingen van het type «Congo:	
43	Natuur en Cultuur ».....	60
44	1) Biodiversiteit en natuurbescherming via nationale parken	61
45	2) De natuur als bron van grondstoffen.....	61
46	3) De specifieke terminologie voor natuur en cultuur	61
47	4) De natuur als bron van symbolen	61
48	5) De natuur als bron van voedsel en geneesmiddelen	61
49	Fiche OS 2: Capaciteitsopbouw voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van	
50	biodiversiteit (thema 2)	62

1	Inleiding.....	62
2	Voorgestelde acties.....	63
3	Actie 1: Wetenschappelijke opleidingen in het Zuiden.....	63
4	Actie 2 : Wetenschappelijke opleidingen in België	63
5	Actie 3 : Beheer van informatie en gegevens over biodiversiteit.....	64
6	Actie 4 : De interdisciplinaire kennis bevorderen aan de hand van een stageprogramma	
7	en studiebezoeken voor Afrikaanse wetenschappers	65
8	Fiche OS 3: Informeren en sensibiliseren van het publiek in verband met het belang van	
9	de biodiversiteit voor de ontwikkeling en de strijd tegen armoede in het kader van het	
10	Internationale Jaar van de Biodiversiteit (2010) (thema 3)	67
11	Inleiding.....	67
12	Voorgestelde actie	67
13	Actie 1: Communicatie- en bewustmakingsactie rond het thema « biodiversiteit,	
14	ontwikkeling en strijd tegen de armoede ».....	67
15	Fiche OS 4: Ontwikkeling van een environmental integration toolkit voor de Belgische	
16	ontwikkelingssamenwerking (thema 4).....	69
17	Inleiding.....	69
18	Voorgestelde acties.....	69
19	Actie 1 Ontwikkeling van de <i>toolkit</i>	69
20	Actie 2 De toolkit eigen maken aan de actoren van de Belgische	
21	ontwikkelingssamenwerking	72
22	Fiche OS 5: Overzicht van de Belgische ontwikkelingssamenwerking (thema 4)	74
23	Inleiding.....	74
24	Voorgestelde actie	74
25	Actie 1 : Een volledig beeld krijgen van alle samenwerkingsprojecten en projecten die	
26	België ondersteunt.....	74
27	Fiche OS 6: Ex ante milieu evaluatie voor alle activiteiten (thema 4).....	76
28	Inleiding.....	76
29	Voorgestelde actie	76
30	Fiche OS 7: TEMATEA National Capacity Building Workshops (thema 5)	78
31	Inleiding.....	78
32	Voorgestelde actie	78
33	Actie: Verstrekken van financiële en technische ondersteuning voor training en	
34	capaciteitsopbouw via Nationale TEMATEA Workshops in 3 partnerlanden per jaar ...	78
35	Fiche OS 8: Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in	
36	partnerlanden (thema 5).....	80
37	Inleiding.....	80
38	Voorgestelde acties.....	81
39	Actie 1: Bevorderen van de aandacht voor het aspect biodiversiteit in partnerlanden	81
40	Actie 2: Het Belgisch CHM (Clearing House Mechanism) uitbreiden ter ondersteuning	
41	van een betere nationale uitvoering van beleid voor ontwikkelingssamenwerking en	
42	biodiversiteit.....	82
43	Fiche OS 9: De integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwikkelingsplannen	
44	van partnerlanden bevorderen (thema 5).....	84
45	Inleiding.....	84
46	Voorgestelde actie	84
47	Actie 1: De integratie van marien milieubeleid in de ontwikkelingsplannen van	
48	partnerlanden bevorderen	84
49	Fiche OS 10: Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale houtkap	
50	en bijbehorende illegale handel te bestrijden (thema 5).....	86

1	Inleiding.....	86
2	Voorgestelde actie	87
3	Actie 1: Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale houtkap en	
4	bijbehorende illegale handel te bestrijden	87
5	Fiche OS 11: De ontwikkeling van nationale bosprogramma's ondersteunen, evenals hun	
6	integratie met andere relevante beleidsinstrumenten (thema 5).....	89
7	Inleiding.....	89
8	Voorgestelde actie	89
9	Actie 1: De ontwikkeling van nationale bosprogramma's ondersteunen.....	89
10	Fiche 12: <i>Ex situ</i> instandhouding (thema 6).....	91
11	Inleiding.....	91
12	Voorgestelde acties.....	92
13	Actie 1: Inventaris van de ex-situ verzamelingen van planten in de Centraal-Afrikaanse	
14	botanische tuinen.....	92
15	Actie 2: Internationale coördinatie en effectieve informatieuitwisseling bevorderen	
16	tussen <i>ex situ</i> instandhoudingscentra (dierentuinen, plantentuinen)	94
17	3. Integratie van biodiversiteit in het Wetenschapsbeleid	96
18	3.1. Inleiding.....	96
19	1) het onderzoek inzake biodiversiteit promoten binnen het volledige	
20	onderzoeksspectrum (zie fiche WB1)	96
21	2) Instrumenten ontwikkelen om de toegang tot gegevens en informatie te verbeteren	
22	96	
23	3) De wetenschappelijke competenties aanwenden ter ondersteuning van het beleid	
24	inzake duurzame ontwikkeling.....	97
25	3.2. Actiefiches.....	97
26	De 9 volgende fiches beschrijven hoe de zorg voor biodiversiteit in samenwerking met de	
27	verschillende sectoren zal worden geïntegreerd in het federaal Wetenschapsbeleid.....	97
28	Fiche WB 1: Biodiversiteit in het onderzoek– Promoten van integratie van	
29	biodiversiteitsaspecten doorheen het gehele onderzoeksspectrum	98
30	Inleiding.....	98
31	Voorgestelde actie	98
32	Actie 1: Promoten van integratie van biodiversiteitsaspecten doorheen het gehele	
33	onderzoeksspectrum	98
34	Fiche WB 2.1: “GerCol” – Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische	
35	verzamelingen vegetaal germoplasma.....	100
36	Inleiding.....	100
37	Voorgestelde actie	101
38	Actie 1 : Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen vegetaal	
39	germoplasma	101
40	Fiche WB 2.2: “Portaalsite over biodiversiteit in Afrika” – Gecentraliseerde toegang tot	
41	de collecties in verband met de Congolese biodiversiteit in België.....	105
42	Inleiding.....	105
43	Voorgestelde actie	106
44	Actie 1: Gecentraliseerde toegang tot de collecties in verband met de Congolese	
45	biodiversiteit in België	106
46	Fiche WB 2.3: « Anta'BIF » – Een gegevensportaal over de biodiversiteit op Antarctica	
47	.....	107
48	Inleiding.....	107
49	Voorgestelde actie	107
50	Actie 1: Een gegevensportaal over de biodiversiteit op Antarctica	107

1	Fiche WB 2.4: Catalogus van eukaryote soorten in België.....	109
2	Inleiding.....	109
3	Voorgestelde actie	109
4	Actie 1 : Catalogus van eukaryote soorten in België	109
5	Fiche WB 3.1: “Evaluatie van de Belgische ecosystemen” – Een rapport van het “Stern”- type over de socio-economische waarde van de biodiversiteit in België.....	112
6	Inleiding.....	112
7	Voorgestelde actie	113
8	Actie 1 : Een rapport van het “Stern”-type over de socio-economische waarde van de biodiversiteit in België	113
9	Fiche WB 3.2: “ALIEN ALERT” – Een vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse soorten	116
10	Inleiding.....	116
11	Voorgestelde actie	117
12	Actie 1: Een vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse soorten	117
13	Fiche WB 3.3: “Moleculaire barcodes voor soorten die beschermd worden door CITES en voor invasieve uitheemse soorten” – Een nationaal centrum voor de moleculaire identificatie van door CITES beschermde soorten en invasieve uitheemse soorten.....	121
14	Inleiding.....	121
15	Voorgestelde actie	122
16	Actie 1 : Een nationaal centrum voor de moleculaire identificatie van door CITES beschermde soorten en invasieve uitheemse soorten	122
17	Fiche WB 3.4: “Klimaatverandering en biodiversiteit” – Een forum om de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken	123
18	Inleiding.....	123
19	Voorgestelde actie	123
20	Actie 1: Een forum om de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken	123
21	4. Integratie van de biodiversiteit in de sector Vervoer	127
22	4.1. Inleiding.....	127
23	4.2. Actiefiches.....	128
24	De vier volgende actiefiches beschrijven hoe de bekommernis voor biodiversiteit in de sector ‘vervoer’ zal worden geconcretiseerd in samenwerking met de diverse actoren.128	
25	Fiche M 1: Rekening houden met biodiversiteit in het maritiem vervoer via acties die de introductie van invasieve soorten kunnen beperken.....	129
26	Inleiding.....	129
27	Voorgestelde acties.....	129
28	Actie 1: Ratificering van het verdrag van 2004 op de controle en het beheer van ballastwater en sedimenten.....	129
29	Actie 2 : Bij de ontwikkeling van het federaal maritiem beleid rekening houden met het risico op introductie van invasieve uitheemse soorten in de mariene gebieden, onder meer via de gepaste toepassing van de aangepaste instrumenten (evaluatie van de impact van bepaalde plannen en programma’s op het leefmilieu, EIDDD test...).....	130
30	Actie 3 : Specifieke maatregelen nemen ten aanzien van de vis- en reservegebieden om de mariene fauna en flora te bevorderen	131
31	Fiche M 2: Lozingen van gevaarlijke stoffen door de maritieme vervoersindustrie verminderen.....	133
32	Inleiding.....	133
33	Voorgestelde acties.....	133

1	Actie 1 : Ratificatie van de IMO-Overeenkomst over de ontmanteling van schepen	
2	rekening houdend met de veiligheids- en ecologiestandaarden	133
3	Actie 3 : Sensibilisering van de studenten van de marine-instituten voor de	
4	milieumodules van het internationaal verdrag betreffende de normen voor zeevarenden	
5	inzake opleiding, diplomering en wachtdienst (STCW)	135
6	Fiche M 3: Specifieke maatregelen nemen ten voordele van het maritieme vervoer en het	
7	mariene milieu	137
8	Inleiding.....	137
9	Voorgestelde actie	137
10	Fiche M 4: een duurzaam (BIODIVERSITEIT) beheer van de grond en infrastructuur	
11	van de NMBS groep	139
12	Inleiding.....	139
13	Voorgestelde actie	139
14	Actie 1: Ecologisch beheer van bermen en beperking van het pesticidengebruik.	139
15	5. Transversale acties	141
16	5.1. Biodiversiteit opnemen in de strategische milieubeoordelingen.....	141
17	Fiche A: Biodiversiteit opnemen in de strategische milieubeoordelingen.....	141
18	Inleiding.....	141
19	Voorgestelde actie	143
20	Actie 1: Effectief rekening houden met de biodiversiteit bij het uitvoeren van strategische	
21	milieubeoordelingsstudies	143
22	5.2. Integratie van biodiversiteit in Belgische activiteiten en tussenkomsten op	
23	internationaal niveau	144
24	Fiche B: Integratie van biodiversiteit in Belgische activiteiten en tussenkomsten op	
25	internationaal niveau	144
26	Inleiding.....	144
27	Voorgestelde actie	144
28	Actie 1 : Integratie van biodiversiteitsaspecten in Belgische activiteiten en tussenkomsten	
29	op internationaal niveau	144
30	6. Opvolging van de uitvoering van het plan	146
31		
32		

1 **Inleiding**

2
3 Dit federaal plan voor de sectorale integratie van de biodiversiteit werd opgesteld om uitvoering te geven aan actie 18, “De bescherming van biodiversiteit” van het tweede Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling 2004-2008, dat door de regering werd aangenomen in minister-raad van 24 september 2004. In deze context stelt de Federale Staat voor Actieplannen uit te werken om de biodiversiteit te integreren in vier federale sleutelsectoren, namelijk economie, 8 ontwikkelingssamenwerking, transport en wetenschapsbeleid.

9 Deze verschillende federale sectoren spelen een niet onaanzienlijke rol op het vlak van biodiversiteit.

11
12 Aangezien de biodiversiteit bijna alle sociaal-economische sectoren aangaat, kan de bescherming ervan niet beperkt blijven tot het milieubeleid. Een van de belangrijkste oorzaken van de verschraling van de biodiversiteit ligt inderdaad in de uitvoering van een aantal sectorale en 14 horizontale beleidslijnen die een weerslag hebben op de ecosystemen en de soorten.

15 De sectorale integratie is dus cruciaal voor het biodiversiteitsbeleid. Zij kadert in de uitvoering van de Belgische Nationale Strategie voor de biodiversiteit, die in 2006 werd aangenomen door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu¹.

19
20 België moet overigens een aantal Europees of internationaal aangepane verbintenissen concretiseren.

22
23 Zo zegt het Verdrag van de Verenigde Naties inzake Biologische Diversiteit (door België geratificeerd op 22 november 1996) in artikel 6(b), dat “elke Verdragsluitende Partij in overeenstemming met haar eigen omstandigheden en mogelijkheden voor zover mogelijk en passend, 26 het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit dient op te nemen in de desbetreffende plannen, beleidslijnen en sectorale of intersectorale programma’s”.

27 Op EU-niveau hebben de lidstaten en de Commissie zich ertoe verbonden “het verlies van de biodiversiteit binnen de Europese Unie tegen 2010 te stoppen”. Gelet op het belang van biodiversiteit voor bepaalde economische sectoren werd er naar aanleiding van de Europese Raad van maart 2005 nogmaals op gewezen hoe belangrijk het is dat biodiversiteitsverlies tegen 32 2010 wordt stopgezet, in het bijzonder via de integratie van deze verplichting binnen andere beleidsdomeinen. De noodzaak om biodiversiteit mee te nemen in de discussies rond de klimaatveranderingen, illustreert rechtstreeks de noodzaak van een geïntegreerde aanpak.

35
36 Uiteraard zijn er al een aantal belangrijke maatregelen genomen ten voordele van biodiversiteit, zowel op gewestelijk als op federaal niveau. Maar rond een bij uitstek transversaal thema is het cruciaal om concrete maatregelen te identificeren als men wil komen tot een gecoördineerd, efficiënt en operationeel beleid.

41 **Sleutelsectoren**

42
43 Dit plan concentreert zich op de vier federale sleutelsectoren die in het 2de Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling werden geïdentificeerd: ‘economie’, ‘ontwikkelingssamenwerking’, 45 ‘wetenschapsbeleid’ en ‘transport’. Het is duidelijk dat de sectorale integratie van biodiversiteit niet beperkt moet blijven tot een beperkt aantal sectoren. Dit plan past dus als een eerste 47 etappe binnen deze aanpak.

---

¹ www.health.fgov.be (milieu / biodiversiteit en GGO's / biodiversiteit / biodiversiteitstrategie 2006-2016)

1
2 Aangezien de verschillende Federale Overheidsdiensten de zorg voor biodiversiteit in hun Be-
3 leidsplannen moeten opnemen, werd dit federaal integratieplan uitgewerkt in nauwe samen-
4 werking met de vier genoemde federale sectoren, en met de betrokken stakeholders.

5
6 Het begrip ‘sector’ moet in de ruime zin worden begrepen, want het bevoegdheidsterrein van
7 de vier gekozen sectoren die de biodiversiteit kunnen promoten is ruimer dan dat van de Fede-
8 rale Overheidsdiensten (Federale Overheidsdienst’s) die bevoegd zijn voor wat er expliciet in
9 hun benaming staat, en kan dus het bevoegdheidsterrein van andere Federale Overheids-
10 dienst’s, parastatalen, organisaties, Belgische bedrijven, instellingen enz. overlappen.

11
12 De acties voorgesteld in het kader van dit plan zijn opgevat vanuit een invalshoek van sectora-
13 le integratie, en zijn gericht op de federale bevoegdheden. Zo komt het dat bepaalde actiedo-
14 meinen die cruciaal zijn voor de biodiversiteit maar die niet aan deze twee aspecten beant-
15 woorden niet in dit document aan bod komen, zoals bij voorbeeld de algemene sensibilise-
16 ringsacties ten aanzien van het grote publiek of het onderwijs. Bovendien moet worden opge-
17 merkt dat de gewesten ook al sectorale initiatieven nemen met het oog op de integratie van
18 biodiversiteit (zoals bvb. ruimtelijke ordening, landbouw enz.).

19
20 Dit plan bestaat uit vier hoofdstukken, die respectievelijk overeenkomen met de actieplannen
21 ‘Economie’, ‘Ontwikkelingssamenwerking’, ‘Wetenschapsbeleid’ en ‘Vervoer’.

22 Elk hoofdstuk bestaat uit een algemene inleiding en een luik met de fiches die de acties rond
23 de integratie van biodiversiteit in de betrokken sector beschrijven. Elke fiche bestaat uit een
24 algemene inleiding, een beschrijving van de betreffende acties, de verantwoordelijken voor de
25 uitvoering en de voorziene uitvoeringstermijnen. Daarnaast wordt ook de link beschreven met
26 de relevante doelstellingen van de Belgische Nationale Strategie voor Biodiversiteit.

27
28 Daarnaast werden er twee transversale acties geïdentificeerd die van toepassing zijn op de
29 verschillende federale sectoren. Deze acties beogen enerzijds de integratie van biodiversiteit
30 in de strategische milieu-evaluaties (fiche A), anderzijds moet biodiversiteit worden geïnte-
31 greerd in Belgische activiteiten en tussenkomsten op internationaal niveau (fiche B). Deze ac-
32 ties worden meer in detail beschreven in hoofdstuk 5: “Transversale acties”.

34 **Werkwijze**

35 De verschillende luiken ‘Economie’, ‘Ontwikkelingssamenwerking’, ‘Wetenschapsbeleid’ en
36 ‘Vervoer’ van het federale actieplan voor de integratie van biodiversiteit, werden ontwikkeld
37 door vier werkgroepen met de relevante experts. De werkgroepen werden respectievelijk
38 voorgezeten door :

- 39 • De Federale Overheidsdienst Economie
- 40 • De Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken/ Directoraat Generaal Ontwikke-
41 lingssamenwerking
- 42 • Het federaal wetenschapsbeleid
- 43 • De Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer

44
45 Het secretariaat werd verzorgd door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veilig-
46 heid van de Voedselketen en Leefmilieu.

1 Het luik 'Economie' van het federaal actieplan voor de integratie van biodiversiteit in de vier
2 federale sleutelsectoren werd uitgewerkt door een werkgroep met experts van de volgende
3 instanties :

- 4 • Federale Overheidsdienst Economie (controle en bemiddeling, intellectuele eigendom,
5 economisch potentieel, statistieken, Energie)
- 6 • Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leef-
7 milieu
- 8 • Federale Overheidsdienst Financiën (Douane en accijnzen)
- 9 • Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken
- 10 • Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling
- 11 • Nationale Delcrederedienst
- 12 • Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

13
14 Het luik 'Ontwikkelingssamenwerking' werd uitgewerkt door een werkgroep met experts
15 afkomstig van de volgende instanties :

- 16 • Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken
- 17 • Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leef-
18 milieu
- 19 • Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
- 20 • Vrije Universiteit van Brussel
- 21 • Belgische Technische Coöperatie
- 22 • Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
- 23 • KWIA/VODO vzw
- 24 • Federaal Raad Duurzame Ontwikkeling
- 25 • Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling
- 26 • Nationale Plantentuin van België

27
28 Het luik 'Wetenschapsbeleid' werd ontwikkeld door een werkgroep aangestuurd door het
29 Belgisch platform voor biodiversiteit, met experts afkomstig van volgende instanties :

- 30 • Federaal wetenschapsbeleid
- 31 • Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
- 32 • Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
- 33 • Nationale Plantentuin van België
- 34 • Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leef-
35 milieu
- 36 • Instituut voor Volksgezondheid
- 37 • Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie (CODA)

38
39 Het luik 'Vervoer' werd ontwikkeld door een werkgroep met experts uit de volgende instan-
40 ties :

- 41 • Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer
- 42 • Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leef-
43 milieu
- 44 • NMBS groep

45
46 Overeenkomstig de wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen
47 voor het milieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de
48 uitwerking van de plannen en programma's in verband met het milieu, zal van 3 november
49 2008 tot en met 1 januari 2009 een publieksraadpleging gehouden worden in de twee landsta-

1 len. Deze verplichting vloeit voort uit het Verdrag betreffende toegang tot informatie, in-
2 spraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, doorgaans
3 het Verdrag van Aarhus genoemd. Parallel daarmee worden de Federale Raad voor Duurzame
4 Ontwikkeling, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Raad voor het Verbruik, ge-
5 vraagd om hun advies te geven op de tekst.
6 Vanaf januari 2009 zullen de vier thematische werkgroepen (economie, ontwikkelingsamen-
7 werking, vervoer en wetenschapsbeleid) de resultaten van de publieksenquête en de adviezen
8 van de raden verwerken en integreren. Vervolgens zal het gewijzigde ontwerpplan besproken
9 worden tijdens een federale interkabinettenvergadering zodat de regering het plan kan goed-
10 keuren.

12 **De Lente van het Leefmilieu**

13 In april 2008 werd de Lente van het Leefmilieu gelanceerd als consultatieproces met als doel
14 beleidsengagementen vast te leggen tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus, voor vier
15 milieuthema's, waaronder biodiversiteit.

16
17 De Lente van het Leefmilieu verliep in twee fasen :

- 18 • een raadplegingsfase met de sociale partners, de NGO's, de verenigingen voor consu-
19 mentenbescherming, de wetenschappelijke wereld, de gewestelijke en federale admi-
20 nistraties, en vertegenwoordigers van diverse instellingen.
- 21 • Een politieke overlegfase op basis van de resultaten van de raadpleging.

22
23 Aansluitend hierop werden er 159 politieke engagementen aangegaan, waarvan er 46 betrek-
24 king hebben op biodiversiteit.

25 De meeste operationele maatregelen in dit plan werden geheel of gedeeltelijk besproken tij-
26 dens de Lente, en staan opgesomd in de politieke boordtabel².

28 **Belang van biodiversiteit**³

29 Vandaag wordt de term "biodiversiteit" ruim gebruikt en hij is ook algemeen gekend. Het
30 woord is een contractie van de woorden 'biologie' en 'diversiteit'. Biodiversiteit bestaat uit
31 drie niveaus :

- 32 • Soortendiversiteit : diversiteit van alle soorten;
- 33 • Genetische diversiteit : diversiteit van de genen bij dieren, planten, zwammen en mi-
34 cro-organismen;
- 35 • Diversiteit van ecosystemen : diversiteit van alle levende gemeenschappen die op aar-
36 de bestaan, zoals de tropische of gematigde wouden, woestijnen, moerassen, rivieren,
37 bergen, koraalriffen, maar ook het landelijke of verstedelijkte milieu.

38
39 De biodiversiteit is de eerste bron voor essentiële producten in heel wat domeinen van ons da-
40 gelijks leven : de lucht die we inademen en het voedsel dat we eten, de productie van onze
41 energie, de grondstoffen voor onze geneesmiddelen, enz. Biodiversiteit bewijst ons ook heel
42 wat diensten zoals het filteren van ons water, de zuurstofproductie, het vruchtbaar maken van
43 de bodem, het afremmen van de klimaatveranderingen en van overstromingsrisico's, polleni-
44 sering van fruitbomen enzovoort.

---

² http://www.lentevanhetleefmilieu.be/de_workshops/opvolging

³ 'Biodiversiteit in België, een overzicht' – Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (2006)

1 De biodiversiteit is dus wel degelijk beslissend voor het welzijn van de mens. Daarbovenop
2 biedt ze ook een enorme waaier aan recreatieve mogelijkheden, en vormt ze een onuitputtelij-
3 ke bron van leerprocessen, van opleidingen, van inspiratie en van culturele identiteit.
4

5 **Belang van de sectorale integratie**

6
7 Een efficiënt beleid inzake biodiversiteit kan niet beperkt blijven tot acties die zich louter bin-
8 nen het leefmilieudomein situeren. Er gaat namelijk te veel biodiversiteit verloren door activi-
9 teiten van andere economische sectoren, omdat er te weinig rekening gehouden wordt met hun
10 impact op de biodiversiteit.

11
12 De impact van sectorale activiteit op de biodiversiteit moet een aandachtspunt zijn voor alle
13 sectoren, en de actoren die inzake biodiversiteit actief zijn, moeten worden geraadpleegd.
14 Ook is het nodig om de administraties en de verschillende departementen te helpen hun com-
15 petenties en expertise op te bouwen zodat ze binnen hun eigen invloedssfeer de problemen
16 rond biodiversiteit kunnen aanpakken.

17
18 De vier gekozen sleutelsectoren kunnen op die manier substantieel bijdragen tot de doelstel-
19 lingen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit. Elk van deze sectoren kan een aanzien-
20 lijk afremmend effect sorteren.
21
22

1. Integratie van de biodiversiteit in de sector Economie

1.1. Inleiding

Een beleid dat ernaar streeft de bescherming en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit te bevorderen, heeft rechtstreeks en onrechtstreeks invloed op het economisch leven, en omgekeerd hebben economische activiteiten ook invloed op de biodiversiteit.

Het begrip economische ‘sector’ moet hier binnen een heel ruim kader worden geïnterpreteerd, als een geheel van activiteiten gekoppeld aan de productie van goederen en diensten en aan de handel in de ruime zin van het woord.

Wegens deze ruime interpretatie werd er in dit hoofdstuk een heel gevarieerde waaier aan acties geïdentificeerd, die onder andere gericht zijn op de consument, op diverse economische sectoren enzovoort.

Vijf sleutelthema's werden omschreven om biodiversiteit te integreren in de sector Economie.

1) De kwestie bio-energie

De kwestie van de wereldwijde risico's/voordelen van de ontwikkeling van biobrandstof is momenteel het onderwerp van heel wat controversen. De promotie van biobrandstoffen zou inderdaad aanzienlijke effecten kunnen hebben op sociaaleconomisch vlak, alsook voor de biodiversiteit, en dit zowel in de natuur als in de landbouw. De acties die binnen het domein bio-energie werden geïdentificeerd gaan over :

- De oprichting van een cel om Belgische installaties te controleren op het vlak van conformiteit met de duurzaamheidscriteria (waaronder biodiversiteit)
- De omzetting van de gereviseerde richtlijnen over ‘vernieuwbare energie’ en over de kwaliteit van de brandstoffen.
- De evaluatie van de effecten van de ontwikkeling van biobrandstofteelten op de biodiversiteit in België, en van de sociaaleconomische effecten daarvan.

2) De economische en financiële instrumenten waarover de federale overheid beschikt

Om de normatieve instrumenten en procedures te vervolledigen is er een analyse nodig van de economische en financiële instrumenten die kunnen worden ingeschakeld om de biodiversiteitsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Er werden twee pistes afgetast :

- De integratie van biodiversiteit binnen de nationale Delcrederedienst
- De analyse van de mogelijkheden om een federaal financieringsmechanisme op te zetten voor de bescherming en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit.

3) De toegang tot en de verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen

De eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit de benutting van genetische rijkdommen is de derde doelstelling van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit. De naleving van de bepalingen ter zake is voor de biodiversiteit van kapitaal belang. Hiermee worden immers die landen die biologisch gezien de rijkste van de wereld zijn (economisch gezien zijn dat nota bene vaak de armste), alsook de

1 inheemse bevolkingen en lokale gemeenschappen die deze genetische rijkdommen be-
2 zitten, er rechtstreeks toe aangemoedigd om hun biodiversiteit te beschermen.
3 De acties die op dit fiche zijn opgesomd gaan over de informatie en de sensibilisering
4 van de sectoren die actief zijn in de bioproductie, en over de finalisering op mondiale
5 schaal van een stelsel in verband met de toegang tot en de verdeling van de voordelen.
6

7 4) Betrokkenheid van de bedrijfswereld

8 De bedrijven worden door de stakeholders (investeerders, werknemers, consumenten,
9 etc.) meer en meer in het oog gehouden omwille van hun impact op het leefmilieu. Ve-
10 le bedrijven bezitten en beheren gronden en hebben dus een rechtstreekse invloed op
11 de biodiversiteit. Andere bedrijven kunnen onrechtstreeks invloed uitoefenen, zoals de
12 financiële ondernemingen (via investeringen of via de toekenning van leningen) Er
13 werden twee pistes afgetast :

- 14 ○ Partnerschappen met de (private en openbare) bedrijven
- 15 ○ De consumptie

16
17 5) Duurzaam gebruik van biodiversiteit

18 Het *duurzaam gebruik van de biodiversiteit* verwijst naar “het gebruik van bestandde-
19 len van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot ach-
20 teruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn, aldus in stand houdend
21 het vermogen daarvan om te voorzien in de behoeften en te beantwoorden aan de ver-
22 wachtingen van de huidige en toekomstige generaties” (Verdrag Biologische Diversi-
23 teit, art. 2). Dit bijzonder ruime thema omvat talrijke domeinen zoals de invoer, de uit-
24 voer, de doorvoer en de verkoop van soorten en producten (hout, soorten bedreigd
25 door de internationale handel, invasieve uitheemse soorten enz.), de economische acti-
26 viteit in de Noordzee, etc.

27 De acties op dit fiche gaan over: invasieve uitheemse soorten, activiteiten in de Noord-
28 zee, douane-acties voor biodiversiteit.

29
30 Voor elk van deze thema's werden er één of meerdere concrete acties geïdentificeerd.
31
32

1.2. Actiefiches

De 9 volgende fiches beschrijven hoe de zorg voor biodiversiteit in samenwerking met de verschillende sectoren zal worden geïntegreerd in de sector Economie.

Fiche E 1

Fiche E 1: Rekening houden met biodiversiteit op het vlak van de bio-energie

Inleiding

Biomassa speelt een centrale rol bij het bereiken van de globale doelstelling op het vlak van hernieuwbare energie. Het vervangen van een deel van de fossiele energie door vaste biobrandstoffen is gunstig voor de broeikasgasemissies en kan gunstig zijn voor de luchtkwaliteit, met name wat betreft de zwaveluitstoot. Het gebruik van biomassa zal geoptimaliseerd moeten worden in zijn drie functies: voeding (voor mens en dier), energie en “materiaal” (constructiehout, papier, omzetting in compost en gisting, textiel, ...)

De energievalorisatie van biomassa is in hoofdzaak een gewestelijke bevoegdheid, maar de federale regering staat in voor het beleid inzake biobrandstoffen. De ontwikkeling van hun productieprocessen hangt af van de invoering van een systeem van duurzaamheidscriteria. Die criteria zullen expliciet worden opgenomen in de Europese richtlijnen inzake hernieuwbare energie en de brandstofkwaliteit. Dat is de belangrijkste maatregel om redelijk gebruik van biobrandstoffen mogelijk te maken, terwijl toch de negatieve gevolgen voor de biodiversiteit worden beperkt. Deze inleiding gaat in op de historiek van de tenuitvoerlegging van de Belgische maatregelen die duurzame productiepatronen willen aanmoedigen.

2003 was een sleuteljaar voor de aanwezigheid van biobrandstoffen in Europa. In dat jaar werden namelijk richtlijnen « 2003/30/EG » en « 2003/96/EG » goedgekeurd. De eerste moedigt de lidstaten aan om het gebruik van biobrandstoffen te promoten. Ze legt indicatieve doelstellingen vast voor de invoering van een minimaal aandeel biobrandstoffen op de markt: 2% in 2005 en 5,75% in 2010. De tweede gaat in op de hogere kostprijs van biobrandstoffen ten opzichte van traditionele brandstoffen. Deze richtlijn staat de lidstaten toe om biobrandstoffen volledig of ten dele vrij te stellen van taksen. België zal daar op ingaan.

Zo promoot de wet van 10 juni 2006 de biobrandstoffen in België. Volgens deze wet worden de erkenningen voor productie-eenheden van biobrandstof toegekend in functie van criteria zoals: een beperkte afstand tussen de oogstplaatsen en de productie-eenheid, de gunstigste CO₂-balans, de energie-efficiëntie van de productie-eenheid of het lage gebruik van meststoffen en pesticiden. Bij de toekenning wordt rekening gehouden met de globale CO₂-balans om ervoor te zorgen dat de productie van biobrandstof wel degelijk een daling teweegbrengt van de broeikasgasemissies; maar met uitzondering van het gebruik van pesticiden/meststoffen is er geen enkel criterium inzake biodiversiteit voorzien in de toekenningscriteria. De erkenningen werden verleend op basis van deze criteria. Die liggen vast tot 2013.

1 In december 2006 keurde de Europese Commissie een actieplan goed op het domein van de
2 biomassa's dat kadert in de context van de bevordering van de hernieuwbare energiebronnen.
3 Aan dit plan werd een specifieke strategie gekoppeld ter promotie van de ontwikkeling van de
4 productieketens van biobrandstoffen.

5
6 De Europese Unie (EU) heeft zich onlangs, in de context van de continuïteit van de energie-
7 voorziening en de klimaatopwarming, ambitieuze doelstellingen opgelegd om zowel haar af-
8 hankelijkheid van fossiele brandstoffen als haar broeikasgasemissies te verminderen. Tijdens
9 de Europese top van maart 2007 legde de EU zich drie doelstellingen op voor 2020: haar
10 broeikasgasemissies met 20% doen afnemen ten opzichte van 1990, 20% van haar energie
11 produceren uit hernieuwbare bronnen en haar energie-efficiëntie met 20% verbeteren. Bio-
12 massa zal een belangrijk aandeel hebben binnen het geheel van hernieuwbare bronnen in
13 2020. De transportsector zorgt trouwens voor een aanzienlijke negatieve milieu-impact, en het
14 is moeilijk daar verandering in te brengen. De inspanningen inzake groene energie omvatten
15 dan ook een specifieke doelstelling⁴ voor hernieuwbare energie op transportgebied, waaron-
16 der de biobrandstoffen, vastgelegd op 10 %.

17
18 Aangaande de kwestie van de risico's/voordelen van de ontwikkeling van biobrandstoffen op
19 wereldvlak bestaan momenteel heel wat controverses. De promotie van biobrandstoffen zou
20 inderdaad ingrijpende gevolgen kunnen hebben, zowel positief als negatief, op sociaal-
21 economisch vlak en inzake de natuurlijke en de landbouwkundige biodiversiteit.

22 De grote economische waarde van energieteelten zou de landbouwers voordeel moeten ople-
23 veren, en dan vooral de allerarmste, zowel in Europa als in de ontwikkelingslanden (voor zo-
24 ver hun organisatiegraad hen in staat stelt voordeel te halen uit de stijgende vraag naar bio-
25 brandstof en uit de prijsstijging die daar het gevolg van is).

26 Een te snelle en slecht omkaderde ontwikkeling van de productie van energieteelten voor de
27 biobrandstoffen van de 1ste generatie kan een bedreiging vormen voor de wilde en de land-
28 bouwdiversiteit op wereldschaal (ontbossing, verschuiving van het evenwicht binnen ecosys-
29 temen, afname van de braaklanden en de soorten en habitats die daar thuishoren, monocultu-
30 ren, overdreven aanwenden van meststoffen en pesticiden).

31
32 De biobrandstoffen van de 2de generatie die worden ontwikkeld (en die gedeeltelijk de plaats
33 zullen innemen van de biobrandstoffen van de 1ste generatie), benutten de volledige cellulose-
34 en lignocellulosefractie afkomstig uit de biomassa. Er zal minder bewerkbare oppervlakte no-
35 dig zijn om dezelfde hoeveelheid energie te produceren, de kosten voor de productie van bio-
36 massa per hectare zullen dalen, net zoals het totale gebruik van meststoffen en pesticiden.

37
38 In een derde fase zullen we biobrandstoffen kunnen produceren met niet-gecultiveerde bio-
39 massa zoals algen of de organische fractie van afval. Er zijn echter nog andere types risico's,
40 waaronder die in verband met bioveiligheid (zoals de promotie van genetisch gemodificeerde
41 bomen), die geëvalueerd moeten worden.

42
43 Een verslag gepubliceerd door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwik-
44 keling (OESO) geeft aan dat «de huidige boom in de ontwikkeling van biobrandstoffen zorgt
45 voor niet-duurzame spanningen die de markten zullen destabiliseren zonder dat ze significante
46 voordelen teweegbrengen voor het milieu» en dat «wanneer men rekening houdt met de ver-
47 zuring, het gebruik van meststoffen, het verlies aan biodiversiteit en de toxiciteit van de land-
48 bouwpesticiden, het totale milieueffect van ethanol en van biodiesel erg makkelijk groter kan
49 zijn dan dat van aardolie en minerale dieselolie».

---

⁴ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/93135.pdf

1
2 Om die negatieve gevolgen te vermijden, heeft de Europese Unie, onder impuls van de meerderheid van de lidstaten (waaronder België), de wil om duurzaamheidscriteria op te stellen
3 voor biomassa die terechtkomt in de energieprocessen. Die criteria zullen nageleefd moeten
4 worden door alle vormen van biomassa die in de productieketens van biobrandstoffen terechtkomen en door de productieketens zelf, vanaf de productie (daartoe behoort het belangrijke
5 luik van de wijziging van het landgebruik en de ontbossing die daarmee gepaard gaat) tot de
6 eindgebruikers. Die criteria zullen betrekking hebben op alle dimensies van de duurzame ontwikkeling, met name de economie, en sociale en milieuaangelegenheden (waaronder de biodiversiteit). Sommige landen zoals het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Duitsland zijn erg
7 actief op dit vlak en beschikken reeds over resultaten van wetenschappelijke studies. Er bestaan echter nog steeds tal van barrières, met name wat betreft de criteria die zich niet richten
8 op het milieu. Die zullen overwonnen moeten worden opdat er een geharmoniseerd systeem
9 kan worden ingevoerd.

10
11 Het federaal wetenschapsbeleid heeft de LIBIOFUEL-studie gefinancierd (de Ruyck et al, 2006), die werd afgerond in 2006. Deze studie

- 12 1. evalueert op korte en middellange termijn de mogelijk biobrandstoffen voor transport ;
- 13 2. vergelijkt het productiepotentieel van biomassa voor de biobrandstoffen in België ten opzichte van de geïmporteerde biomassa ;
- 14 3. geeft een analyse van de volledige levenscyclus van drie biobrandstofproducten (ethanol, granen en bieten, en diester van koolzaad) en
- 15 4. analyseert de storingen van een systeem (in dit geval België) door na te gaan wat de impact is van de binnenkomende en buitengaande biomassastromen op het vlak van energiegebruik, CO₂-balans en kosten.

16
17 In het kader van het onderzoeksprogramma Wetenschap voor een Duurzame Ontwikkeling (SSD), steunt het federaal Wetenschapsbeleid een onderzoeksproject gewijd aan de studie van een reeks processen die het mogelijk maken bio-energie te produceren op basis van landbouwproducties. Dat project loopt momenteel onder de naam TEXBIAG: beslissingstools voor de ontwikkeling van bio-energie in de landbouw. Deze studie gaat in op de kosten verbonden aan deze processen alsook de economische en de milieueexternaliteiten die ze met zich meebrengen. De einddoelstelling van dit project is te komen tot een significante bijdrage van bio-energie uit landbouw aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, een gewaarborgde en gediversifieerde energievoorziening, de stijging van de inkomsten van landbouwers en de plattelandontwikkeling.

18 Om die doelstelling te bereiken, zal het TEXBIAG-project drie specifieke tools ontwikkelen:

- 19 • Een database van primaire kwantitatieve data omtrent de milieu- en de sociaal-economische impact van bio-energie uit landbouw met daarin ook de logistieke aspecten van het gebruik van biomassa;
- 20 • Een wiskundig model dat de externaliteiten van bio-energie uit landbouw “monetariseert”;
- 21 • Een tool dat een voorspelling kan maken aangaande de impact van de beleidsbeslissingen genomen in het kader van de ontwikkeling van bio-energie uit landbouw op verschillende economische sectoren (energie, landbouw, industrie en milieu).

22
23 Daarnaast analyseert het project ‘Biofuels Sustainable End uSe’ (BIOSES), eveneens gefinancierd in het kader van het SSD-programma (2007 – 2010) de impact van verschillende scenario’s voor marktintroductie van biobrandstoffen in het Belgisch transportsysteem op korte, middellange en lange termijn (2010, 2020 en 2030). Het project zal zich buigen over de prak-

1 tische haalbaarheid en de ecologische, sociaal-economische en macro-economische gevolgen
2 van de invoering van biobrandstoffen in België.

3
4 Begin 2008 richtte de Federale raad voor Duurzame Ontwikkeling een specifieke werkgroep
5 op voor de kwestie van de duurzaamheid van het gebruik van biomassa voor energiedoelel-
6 den. Zijn advies werd gepubliceerd in 2008⁵.

8 **Voorgestelde acties**

9 **Actie 1 : Oprichten van een cel om te controleren of de installaties in België con-** 10 **form zijn met de duurzaamheidscriteria (waaronder de biodiversiteit)**

11 A. Beschrijving:

12 Op 23 januari stelde de Europese Commissie de lidstaten een aantal voorstellen voor
13 ter herziening van de Europese richtlijn inzake hernieuwbare energie (waaronder de
14 biobrandstoffen), in de context van het pakket « Energie / Klimaat van de EC » (20%
15 in 2020). Parallel daarmee zal de herziening van de richtlijn inzake de kwaliteit van de
16 brandstoffen een keuzesysteem voor de biomassa bevatten, gebaseerd op stevige duur-
17 zaamheidscriteria en een methodologie ter analyse van de levenscyclus. België bestu-
18 deert de belangrijke vraag van de duurzaamheidscriteria binnen een werkgroep onder
19 leiding van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) en ENOVER
20 (OVERleg Staat/gewesten op het gebied van Energie). Het toepassingsveld dat onder
21 dit systeem van criteria valt is ongetwijfeld ruimer dan het lijkt. Zo moet er ook reke-
22 ning worden gehouden met de energetische biomassa die werd verbrand in elektrici-
23 teitscentrales of vergistbaar materiaal voor biomethanisatie.

24 België heeft erop toegezien Belgische expertise aan te brengen tijdens de voltooiing
25 van de richtlijnen ‘hernieuwbare energie’ en ‘kwaliteit van de brandstoffen’ en verde-
26 digde het in rekening brengen van de biodiversiteit in de duurzaamheidscriteria. Op
27 basis van dit nieuwe Europese systeem dat momenteel wordt voltooid, zal België een
28 cel oprichten ter controle van de toepassing van de duurzaamheidscriteria, en zal het
29 bijzondere aandacht besteden aan de naleving van de criteria inzake biodiversiteit.
30 Daartoe zal er specifieke expertise nodig zijn binnen de controlecel.

31 32 B. RACI:

33 Responsible : Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
34 selketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu

35 Accountable : Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikke-
36 ling

37 Consultable : Federale Overheidsdienst Economie - Energie, Federale Overheids-
38 dienst Financiën, Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer

39 Informable : Gewesten

40 41 C. Timing:

42 2de semester 2009

43 44 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

45 Strategische doelstelling 4 “ Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit
46 garanderen en promoten”, subdoelstelling 4c.8: “ Garanderen dat de productie van
47 planten voor hernieuwbare energie geen negatieve invloed heeft op de biodiversiteit”.

---

⁵ http://www.cfdd.be/DOC/pub/ad_av/2008/2008a04f.pdf

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49

Actie 2 : Omzetting van de nieuwe herziene richtlijnen

1) Beschrijving:

Actie 1 zal als gevolg hebben de omzetting op gewestelijk en federaal niveau van de nieuwe herziene richtlijnen. Het zal nodig zijn het systeem van de duurzaamheidscriteria concreet toe te passen op de in België ontwikkelde productieketens. Bijzondere aandacht wordt verwacht voor de scenario's voor de productie van energetische biomassa die werden ontwikkeld door de Commissie. De productie van biomassa voor energiegebruik moet, voor een groot deel, gecentraliseerd blijven in Europa. Deze voorwaarde is op zich een maatregel die de impact wil verminderen op de biodiversiteit van de grote tropische biosystemen (zie impactstudie inzake biobrandstof van de Commissie).

De federale omzetting van de richtlijnen 'inzake hernieuwbare energie' en inzake de kwaliteit van de brandstof zal gebeuren onder leiding van de cel CONCERE/ENOVER.

2) RACI:

Responsible : Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu en Federale Overheidsdienst Economie - Energie

Accountable : Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Gewesten, Federale Overheidsdienst Financiën, Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer.

Informable: maatschappelijk middenveld

3) Timing:

2de semester 2009

4) Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

Strategische doelstelling 4 "Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit garanderen en promoten", subdoelstelling 4c.8: "Garanderen dat de productie van planten voor hernieuwbare energie geen negatieve invloed heeft op de biodiversiteit".

Actie 3: Evaluatie van de gevolgen van de ontwikkeling van biobrandstoffenproductie op de biodiversiteit in België en van de gevolgen op sociaal-economisch vlak

A. Beschrijving:

Er zal een studie worden opgestart om de milieu-impact te evalueren van het kweken van gewassen voor biobrandstoffen op de biodiversiteit in België en om de gevolgen op sociaal-economisch vlak te evalueren. Die studie zal worden voortgezet in een studie gewijd aan de mogelijke impact in de derde landen die die gewassen zouden kunnen leveren. De globale doelstelling is Europese doelstellingen voor de introductie van een aandeel biobrandstoffen op de markt te verzoenen met de duurzaamheidscriteria inzake biodiversiteit.

B. RACI:

Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

- 1 Consultable: Federale Overheidsdienst Economie – Energie, Universiteiten, federaal
2 wetenschapsbeleid, etc.
- 3 Informable: maatschappelijk middenveld, gewesten, EU-commissie en lidstaten,
4 etc.
- 5
- 6 C. Timing:
7 1ste semester 2009 voor de 1ste fase, 2010 voor de verlenging.
8
- 9 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit
10 Strategische doelstelling 4 “Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit
11 garanderen en promoten”, subdoelstelling 4c.8: “Garanderen dat de productie van
12 planten voor hernieuwbare energie geen negatieve invloed heeft op de biodiversiteit”.
13
14
15
16
17

Fiche E 2a: Integratie van de biodiversiteit in de Nationale Delcrederedienst

Inleiding

De nationale Delcrederedienst verzekert bedrijven tegen politieke en commerciële risico's van internationale handelstransacties, onder andere met betrekking tot kapitaalgoederen, industriële projecten, aannemingswerken en diensten.⁶

De voogdijministers van de Nationale Delcrederedienst zijn de volgende: de minister van Financiën, de Minister van Buitenlandse zaken en de Minister voor Ondernemen (Koninklijk besluit van 17 april 2008). De vertegenwoordigers van de volgende ministers zetelen in de Raad van bestuur: overheidsbedrijven en participaties, economie, buitenlandse zaken, financiën en ontwikkelingssamenwerking, buitenlandse handel. Ook de gewesten zijn vertegenwoordigd in de raad van bestuur.

De departementen Underwriting en Strategy & Business Development zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het milieubeleid en het sociaal beleid van de nationale Delcrederedienst.

Het beleid inzake exportkredieten kan een aanzienlijke impact hebben op het milieu en op de biodiversiteit in het bijzonder, door het steunen van projecten zoals in de sector baggerwerken, de staalsector of de energiesector.

De Nationale Delcrederedienst heeft een procedure ingevoerd voor het analyseren van de milieu-impact van de ingediende projecten. Deze aanpak is in overeenstemming met de aanbevelingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) (gemeenschappelijke aanpak van door de overheid gesteunde exportkredieten en het milieu).

Op basis van een voorafgaande screening (vragenlijst met een onderdeel milieu), klasseert de nationale Delcrederedienst het project in functie van de omvang van het milieurisico (categorie A: aanzienlijke of onomkeerbare impact, categorie B: minder grote impact; categorie C: te verwaarlozen of onbestaande impact).

---

⁶ De Nationale Delcrederedienst is een autonome overheidsinstelling die tot opdracht heeft de internationale economische betrekkingen te bevorderen. ONDD verzekert risico's verbonden aan internationale transacties en rechtstreekse investeringen in het buitenland.

De Nationale Delcrederedienst is eveneens gemachtigd om wisselrisico's te dekken, transitotransacties te verzekeren, tussenbeide te komen bij exportfinanciering, en voor rekening van de Staat elke opdracht uit te voeren die hem wordt toevertrouwd op het technische of financiële vlak of op dat van de vertegenwoordiging. De verzekering geldt voornamelijk voor de markten buiten de OESO.

De verplichtingen die de Nationale Delcrederedienst op zich neemt, worden gegarandeerd door de Staat. Wanneer de omvang en de duur van de risico's zijn technische capaciteiten te boven gaan, kan de Nationale Delcrederedienst rechtstreeks voor rekening van de Staat optreden.

De Nationale Delcrederedienst oefent zijn functie ook uit door mee te werken aan de andere instrumenten van de buitenlandse handel, parallel met zijn verzekeringsactiviteiten. In België is hij bijvoorbeeld vertegenwoordigd in Finexpo en de Belgische Maatschappij voor Internationale Investing. (BMI)

1 Voor projecten van categorie A moet er een milieueffectenstudie worden uitgevoerd. Voor de
2 projecten van categorie B, is een dergelijke studie niet noodzakelijk: indien er geen studie is
3 uitgevoerd, zijn andere informatiebronnen vereist voor het beoordelen van de milieu-impact.
4 Projecten van categorie C worden niet onderworpen aan een milieueffectenstudie.

5
6 Het grote verschil tussen de projecten van categorie A en B berust voornamelijk in de gevolg-
7 de procedure: ex ante publicatie van de milieueffectenstudie of van elke andere beschikbare
8 informatie gedurende de beoordeling van een project van categorie A om het publiek op de
9 hoogte te brengen en dit gedurende ten minste 30 dagen voor een definitieve beslissing wordt
10 genomen om steun te verlenen; ex post publicatie voor de projecten van de categorieën A en
11 B waarvoor steun werd toegekend.

12
13 De Nationale Delcrederedienst doet regelmatig een beroep op externe consultants voor het
14 beoordelen van de projecten en voor het uitvoeren van de milieueffectenstudies.

15
16 In een synthese van de milieuanalyse van de projecten (op basis van de milieueffectenstudie
17 en van alle andere beschikbare documenten) worden de milieurisico's van deze projecten geï-
18 dentificeerd. Deze synthese wordt voorgelegd aan het beslissingsorgaan zijnde het directie-
19 comité of de raad van bestuur. De Raad van bestuur kan het project goedkeuren, weigeren of
20 aanvaarden onder enig voorbehoud. Het is immers courant dat de Nationale Delcrederedienst
21 het toekennen van een verzekering laat afhangen van het uitvoeren van maatregelen ter af-
22 zwakking van de negatieve gevolgen voor het milieu van een project, op basis van de aanbe-
23velingen van de milieu-impactstudie of op basis van de aanbevelingen van de externe consul-
24tants.
25

26 **Voorgestelde acties**

27 **Actie 1: Infosessies voor de belangrijkste klanten van de Delcrederedienst**

28 A. Beschrijving:

29 Organisatie van infosessies om de belangrijkste klanten van de Delcrederedienst be-
30 wust te maken van de problematiek van de biodiversiteit.

31 B. RACI:

32 Responsible : Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
33 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu / Nationale Delcrederedienst

34 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

35 Consultable: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Federaal We-
36 tenschapsbeleid, ...

37 Informable:

38 C. Timing:

39 2009-2010

40 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

41 Strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale
42 en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en subdoelstelling 5.6. “Rekening
43 houden met biodiversiteitsaspecten bij het nationaal beleid inzake exportkredieten”.

1   **Actie 2: Opleiding biodiversiteit**

2   A. Beschrijving:

3   Organisatie van een opleiding bestemd voor het personeel van de Nationale Delcrede-
4   redienst (instructeurs) in verband met de biodiversiteit, meer in het bijzonder het soci-
5   aaleconomisch belang van de biodiversiteit en de bedreigingen voor die biodiversiteit,
6   alsook de verplichtingen en verbintenissen van België op dat gebied

7
8   B. RACI:

9   Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
10   selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu / Nationale Delcrederedienst

11   Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

12   Consultable: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Federaal We-
13   tenschapsbeleid, ...

14   Informable:

15
16   C. Timing:

17   2009-2010

18
19   D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

20   Strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale
21   en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en subdoelstelling 5.6. “Rekening
22   houden met biodiversiteitsaspecten bij het nationaal beleid inzake exportkredieten”.

23
24   **Actie 3: Sensibilisering van de raad van bestuur van de Nationale Delcredere-**
25   **dienst**

26   A. Beschrijving:

27   Uitwerken van een presentatie over de problematiek van de biodiversiteit ter informa-
28   tie tijdens een raad van bestuur van de Nationale Delcrederedienst.

29
30   B. RACI:

31   Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
32   selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu / Nationale Delcrederedienst

33   Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

34   Consultable: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Federaal We-
35   tenschapsbeleid, ...

36   Informable:

37
38   C. Timing:

39   2009

40
41   D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

42   Strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale
43   en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en subdoelstelling 5.6. “Rekening
44   houden met biodiversiteitsaspecten bij het nationaal beleid inzake exportkredieten”.

1   **Actie 4: Integratie van de biodiversiteit in de milieueffectenstudie van de projec-**
2   **ten A en B**

3   A. Beschrijving:

4   Er op toezien dat er bij de procedures voor het analyseren van de projecten rekening
5   gehouden wordt met de schade aan de biodiversiteit bij de milieueffectenstudie voor
6   de projecten A en B. De milieu-impactstudies moeten een specifiek hoofdstuk bevat-
7   ten dat gewijd is aan de biodiversiteit, met duidelijke en precieze conclusies over de
8   (positieve en negatieve) gevolgen van het project voor de biodiversiteit en met eventue-
9   le aanbevelingen om de negatieve impact te beperken. In de milieuanalyse uitgevoerd
10   door de Nationale Delcrederedienst of zijn externe consultants op basis van de milieu-
11   impactstudie en/of andere documenten moeten specifieke aspecten in verband met de
12   biodiversiteit aan bod komen. Deze analyse moet duidelijk weerspiegeld worden in het
13   synthesedocument dat aan het beslissingsorgaan van de Nationale Delcrederedienst
14   wordt voorgelegd, samen met duidelijke conclusies en aanbevelingen met betrekking
15   tot de biodiversiteit.

16
17   B. RACI:

18   Responsible: raad van bestuur van de Nationale Delcrederedienst

19   Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

20   Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
21   selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

22   Informable: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, universitei-
23   ten, NGO's, enz.

24
25   C. Timing:

26   2009

27
28   D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

29   Strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale
30   en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en subdoelstelling 5.6. “Rekening
31   houden met biodiversiteitsaspecten bij het nationaal beleid inzake exportkredieten”.

32
33
34
35
36

Fiche E 2b: Federaal financieringsmechanisme voor de bescherming en het duurzaam gebruik van biodiversiteit

Inleiding

Het verlies van biodiversiteit is een globaal probleem dat wordt verergerd door onvoldoende investeringen in activiteiten gericht op het behoud van biodiversiteit, en door a contrario een overinvestering in de vele activiteiten die haar bedreigen.

Er bestaat momenteel geen duurzaam financieringsmechanisme voor de federale uitvoering van de plannen en strategieën ten gunste van de biodiversiteit en de huidige kredieten zijn ontoereikend in het licht van de uitdaging die België en de Europese Unie hebben aangenomen om tegen 2010 het verlies aan biodiversiteit te stoppen. Om de biodiversiteit te redden zou er een traject kunnen worden gevolgd dat vergelijkbaar is met hetgeen wordt gedaan voor de financiering van de maatregelen met het oog op de reductie van de uitstoot van broeikasgassen via een speciaal fonds (het 'Kyotofonds').

Het feit dat we ons op een federaal niveau situeren beperkt uiteraard het werkterrein. Toch moeten we oog hebben voor het feit dat 'In België de fiscale bevoegdheid niet is gebonden aan de materiële bevoegdheid. Bijgevolg is het vanwege die bevoegdheidsverdeling in beginsel mogelijk dat de federale overheid langs fiscale weg tussenkomt in aangelegenheden die tot de materiële (inhoudelijke) bevoegdheid van de gewesten behoren. De federale overheid kan ook door middel van de fiscaliteit optreden ten aanzien van producten, om bijvoorbeeld de productie- en consumptiewijzen te beïnvloeden. Het is overigens op grond van zijn fiscale bevoegdheid dat de federale overheid tussengekomen is inzake milieutaksen.»⁷.

De Hoge Raad voor Financiën heeft de fiscaliteit onderzocht vanuit het perspectief van de duurzame ontwikkeling. In dit kader zouden de verbanden tussen fiscaliteit en biodiversiteit in principe aan bod moeten komen.

De fiscale instrumenten en hun beperkingen :

Inzake onrechtstreekse belastingen wordt er een conceptueel onderscheid gemaakt tussen belastingen ad valorem, waarvan het bedrag afhangt van de prijs van het product, en belastingen die worden geheven op de fysieke kwantiteit van het product. In de praktijk komen deze twee categorieën overeen met enerzijds BTW en anderzijds accijnzen. Ecotaksen, de verpakkingsbijdrage op drankverpakkingen en de milieubijdrage die we in België kennen moeten worden beschouwd als accijnzen. In de optiek van het doorrekenen van externe effecten kunnen de accijnzen meer gepast lijken. Maar er kunnen nog andere beschouwingen meespelen.

In tegenstelling tot accijnzen is de BTW aftrekbaar door de belastingplichtigen die de belaste goederen en diensten gebruiken voor economische activiteiten die op hun beurt onderworpen zijn aan de BTW. Een differentiatie van de BTW percentages mag dus geen rechtstreeks effect hebben op het gedrag van de bedrijven.

⁷ « Vade-mecum des balises juridiques pour une politique fédérale des produits favorables à l'environnement » (D. Misonne et al.), Politique scientifique fédérale, 2004, p. 14. Pour un examen approfondi de la répartition des compétences fiscales, voir l'« Inventaire de la fiscalité environnementale », Conseil supérieur des Finances, 2004, p. 3.

1 Wat BTW betreft laat de vigerende EU-wetgeving niet toe een verminderde aanslagvoet toe te
2 passen op milieuvriendelijke consumptieproducten.

3 Ook de *onrechtstreekse fiscaliteit* kan worden gebruikt (registratierechten, onroerende voor-
4 heffing, inkomstenbelastingen en successierechten).

5 Om de mogelijkheden te verkennen die geboden worden door fiscale instrumenten kunnen we
6 ons inspireren op de maatregelen die in andere landen worden genomen⁸.

7
8 Op internationaal niveau zegt het Verdrag van de Verenigde Naties over de Biologische diver-
9 siteit (CBD) (door België geratificeerd in 1996) in artikel 11 dat de Partijen maatregelen moe-
10 ten nemen om het behoud en het duurzaam gebruik van biodiversiteit aan te moedigen. Het
11 verdrag zegt ook dat elke Partij verplicht is om steun en financiële voordelen toe te kennen
12 aan nationale activiteiten die bijdragen tot de realisatie van de doelstellingen van de CBD.

13
14 De achtste Conferentie van Partijen van het Verdrag op de Biologische Biodiversiteit (Curiti-
15 ba, maart 2006) heeft de Partijen ertoe aangemoedigd om de milieufondsen op nationaal en
16 regionaal niveau te promoten en de verworven informatie en ervaring ter zake te delen (beslis-
17 sing VIII/13 paragraaf 7⁹).

19 **Voorgestelde acties**

20 **Actie 1: Een verkenning van de mechanismen die kunnen worden overwogen om** 21 **de federale acties voor biodiversiteit te financieren**

22 A. Beschrijving:

23 Realisatie van een studie om de federale mechanismen te identificeren die kunnen
24 worden gebruikt om de federale acties te financieren ter bescherming van de biodiver-
25 siteit (zoals bij voorbeeld het oprichten van een federaal biodiversiteitsfonds), door de
26 financieringsbronnen te identificeren alsook de bedragen en de daarmee verband hou-
27 dende procedures. Een dergelijke studie zou onder andere gebaseerd zijn op de conclu-
28 sies van de hoe raad voor financiën voor wat betreft de ‘groene fiscaliteit’.

29 De studie zal onder meer de volgende aspecten behandelen (niet exhaustieve lijst):

- 31 ○ Identificatie van de bestaande fondsen die kunnen dienen als model voor het
32 instellen van een biodiversiteitsfonds (zoals het grondstoffenfonds, het bijdra-
33 gefonds, ...) en analyse van hun werking;
- 34 ○ Onderzoek naar gelijkaardige gewestelijke initiatieven zoals bij voorbeeld het
35 Vlaamse bijzondere fonds voor financiering van milieu-investeringen
36 (MINAFONDS) ;
- 37 ○ Analyse van initiatieven in andere landen die als inspiratiebron kunnen dienen
38 (zoals bij voorbeeld de Oostenrijkse wetgeving inzake import/exportbelasting
39 op dieren en planten) ;
- 40 ○ Identificatie en onderzoek van bestaande fondsen die kunnen worden uitge-
41 breid of versterkt zodat biodiversiteit erin kan geïntegreerd worden (bij voor-
42 beeld : analyse van de mogelijkheid om een luik in te bouwen in het Kyoto-
43 fonds voor de financiering van initiatieven voor het behoud van de biodiversi-
44 teit).

---

⁸ Cf. “The Use of Market Incentives to Preserve Biodiversity” (I. Bräuer et al.), *Ecologic*, 2006, 51 p. et « Using tax incentives to conserve and enhance biological and landscape diversity in Europe” (Clare Shine), Council of Europe, 2005, 30 p.

⁹ <http://www.cbd.int/decisions/?dec=VIII/13>

- 1
2 Een dergelijke studie zal ook een balans moeten opmaken van de effecten op juridisch,
3 fiscaal, sociaal-economisch en ecologisch vlak van de voorgestelde mechanismen.
4 Einddoel : Het instellen vaneen financieringsmechanisme ter ondersteuning van de ac-
5 ties van de federale administraties ten bate van de biodiversiteit (controle van de nale-
6 ving van de federale wetgevingen inzake biodiversiteit, sensibiliseringsacties, onder-
7 zoek, enz.).
8 Er zal een begeleidingscomité moeten worden opgericht met onder andere vertegen-
9 woordigers van de Federale Overheidsdienst Financiën en van de betrokken experts
10 (universitaire kringen, NGO's,...).
- 11
- 12 B. RACI:
- 13 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
14 selketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu
- 15 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling
- 16 Consultable: Federale Overheidsdienst Financiën, Federale Overheidsdienst Ecomie
- 17 Informable: burgers, gewesten
- 18
- 19 C. Timing:
- 20 Eind 2009
- 21
- 22 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit
- 23 Strategische Doelstelling 15 : « adequate middelen voor biodiversiteit waarborgen» en
- 24 subdoelstelling 15.2. : « 15.1 De financiële mogelijkheden voor de biodiversiteit on-
25 derzoeken»
- 26
27
28
29

Fiche E 3: Toegang tot en verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van de genetische hulpbronnen

Inleiding

Vandaag de dag krijgen de genetische hulpbronnen (plantaardige, dierlijke, microbiologische rijkdommen) steeds meer waarde. Ze worden gebruikt voor de ontwikkeling van producten in verschillende domeinen zoals de landbouw, de biotechnologie, voor farmaceutische producten en producten op basis van planten en kruiden, in de tuinbouw of in de cosmetica.

De bedrijven over gans de wereld baseren zich op genetische hulpbronnen en de kennis van de inheemse en lokale bevolking om nieuwe producten te ontwikkelen. De laboratoriumonderzoeken kunnen op termijn aan de wereldbevolking ten goede komen (in het kader van de ontwikkeling van een geneesmiddel of een vaccin bijvoorbeeld). Deze onderzoeken worden evenwel hoofdzakelijk gevoerd met het oog op financiële voordelen en de bedrijven zijn van plan hun investeringen veilig te stellen door hun kennis en ontdekkingen zo spoedig mogelijk te beschermen. De landen die deze genetische hulpbronnen leveren en de lokale bevolking verwachten van hun kant een billijke compensatie voor het gebruik van hun hulpbronnen en traditionele kennis.

Om de uiteenlopende belangen te verzoenen, heeft de internationale gemeenschap beslist om een systeem in te voeren dat garant staat voor « *de toegang en de billijke en evenwichtige verdeling van de voordelen die voortvloeien uit de genetische hulpbronnen* ».

In het verdrag inzake biologische diversiteit wordt het verdelen van de (al dan niet monetaire) voordelen aangemoedigd die voortvloeien uit het (al dan niet commerciële) gebruik van de genetische hulpbronnen met het land dat dergelijke hulpbronnen levert. Hierin is een centrale rol vastgelegd voor de Staten, aangezien in het verdrag hun soevereiniteit op hun genetische hulpbronnen wordt erkend. De Staten staan zo garant voor de toegang tot hun genetische hulpbronnen, wat betekent dat de landen die genetische hulpbronnen leveren (vaak tropische landen, die voorzien zijn van een extreem rijke biodiversiteit) bevoegd zijn om de voorwaarden inzake de toegang tot hun genetische hulpbronnen te definiëren.

In het verdrag wordt vermeld dat om toegang te krijgen tot de genetische hulpbronnen, de gebruikers van genetische hulpbronnen:

- 1) de toelating moeten krijgen van het land dat genetische hulpbronnen levert om de genetische hulpbronnen of de traditionele kennis in te zamelen of te gebruiken vooraleer de activiteit plaatsvindt (voorafgaande geïnformeerde instemming in het Engels: Prior Informed consent). Er moet met andere woorden een officiële toelating aan de leverancier van de hulpbron worden gevraagd (consent). Dit verzoek moet worden geformuleerd vooraleer het materiaal wordt verkregen (prior) en hierin moet toegelicht worden wat men wilt afnemen en waarom zodat de leverancier over voldoende informatie beschikt om een weloverwogen beslissing te nemen (Informed).
- 2) voorwaarden moeten overeenkomen waaronder de toegang door het land dat leverancier is wordt toegekend (Voorwaarden die in gemeenschappelijk akkoord worden overeengekomen – in het Engels : mutually agreed terms). Deze voorwaarden, waarover tussen de leverancier en de gebruiker wordt onderhandeld, leggen de regels vast voor de verdeling van de voordelen.

- 1 3) billijk en evenwichtig de voordelen moeten verdelen die voortvloeien uit het gebruik
2 van de genetische hulpbronnen met de leveranciers van genetische hulpbronnen (bil-
3 lijke en evenwichtige verdeling van de voordelen). Deze voordelen kunnen van mone-
4 taire of niet monetaire aard zijn (partnerschappen voor onderzoek of commerciële
5 partnerschappen, steekproeven van wat is ingezameld, deelname of opleiding van na-
6 tionale onderzoekers, uitwisseling van materiaal en kennis inzake biotechnologie,
7 enz.).
8

9 In 2002 heeft de zesde Conferentie van de Partijen de « richtlijnen van Bonn over de toegang
10 tot de genetische hulpbronnen en de billijke en evenwichtige verdeling van de voordelen die
11 voortvloeien uit hun gebruik» goedgekeurd. Deze vrijwillige richtlijnen stellen een kader voor
12 waarin de verantwoordelijkheden en de rollen inzake de toegang tot de genetische hulpbron-
13 nen en de verdeling van de voordelen die voortvloeien uit hun gebruik worden gedefinieerd.
14 Bedoeling is de landen in het kader van de implementatie en de uitwerking van administratie-
15 ve, wetgevende en algemene beleidsmaatregelen of contracten te gidsen.
16

17 Deze niet dwingende, voluntaristische instrument werd door een aantal landen als onvoldoen-
18 de beschouwd die tijdens de Wereldtop over de duurzame ontwikkeling (Johannesburg, 2002)
19 gepleit hebben voor de invoering van een internationaal systeem teneinde de 2de doelstelling
20 van het verdrag inzake biologische diversiteit te implementeren. Zo hebben de staatshoofden
21 er zich toe verbonden om in het kader van het verdrag inzake biologische diversiteit te onder-
22 handelen over een internationaal systeem teneinde een billijke en evenwichtige verdeling van
23 de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen te garanderen.
24

25 In 2006 is er op initiatief van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van
26 de Voedselketen en Leefmilieu een enquête uitgevoerd om de graad van kennis bij de Belgi-
27 sche gebruikers van genetische hulpbronnen in het buitenland ten aanzien van het Verdrag
28 inzake biologische diversiteit en de bepalingen ervan betreffende de toegang en de verdeling
29 van de voordelen te evalueren (artikel 15 van het verdrag en de richtlijnen van Bonn). De stu-
30 die had ook als doel de praktische en institutionele modellen voor uitwisseling van materiaal
31 in kaart te brengen.

32 Deze enquête heeft benadrukt dat het Verdrag inzake biologische diversiteit goed gekend is in
33 de sector van de *ex situ*-collecties (botanische tuinen, zoos, musea, herbariums, genenbanken,
34 collecties micro-organismen, enz.) en het voorafgaand onderzoek (universiteiten, enz.). In de
35 andere sectoren die meer privé-actoren als overheidsactoren omvatten, is het Verdrag inzake
36 biologische diversiteit weinig of niet bekend (Research & Development achteraf: marktpro-
37 duct, commerciële activiteiten) :

- 38 • Op het vlak van de gezondheid (farmaceutische bedrijven, geneeskrachtige planten,
39 diagnoses en cosmetische producten) ;
- 40 • In de landbouw (selectie en vegetale en dierlijke verbetering, tuinbouw, visteelt, bos-
41 bouw) ;
- 42 • In de procesindustrieën (voedingsindustrie, dierlijke voedingsindustrie) ;
- 43 • Op het vlak van de bescherming van de teelten (controle van pesten en ziektes ; dia-
44 gnoses, fytofarmaceutische industrie) ;
- 45 • Op het vlak van de biotechnologie.

46 Het verdrag inzake biologische diversiteit levert een redelijk complex kader af en is een in-
47 strument dat moeilijk kan worden geïmplementeerd. De gebruikers van de genetische hulp-
48 bronnen begrijpen over het algemeen niet zo goed de bepalingen betreffende de toegang en
49 het verdelen van de voordelen.

1 Het versterken van de kennis en de bewustwording ten aanzien van dit thema door middel van
2 het verspreiden van informatie die aangepast is voor het doelpubliek is een sleutelement om
3 de verdeling van de voordelen beter te begrijpen en efficiënter te implementeren en op die
4 manier een incentive te geven aan de landen die genetische hulpbronnen leveren om hun bio-
5 diversiteit te beschermen.

6
7 De volgende Conferentie van de Partijen bij het Verdrag van de Verenigde Naties over de bio-
8 logische diversiteit zal in 2010 plaatsvinden onder Belgisch voorzitterschap van de Europese
9 Unie. Er is gepland dat het internationaal systeem over de toegang tot de genetische hulpbron-
10 nen en de billijke en evenwichtige verdeling van de voordelen die voortvloeien uit hun ge-
11 bruik zou worden afgerond en ter advies aan deze Conferentie zou worden voorgelegd tenein-
12 de te worden goedgekeurd. Een dergelijk internationaal kader zou moeten bijdragen tot een
13 bevordering van de bescherming van de biodiversiteit en een daling van de biopiraterij.
14

15 **Voorgestelde acties**

16 **Actie 1 : Het begrip « Access and Benefit Sharing (ABS)» toelichten aan de minst** 17 **geïnformeerde doelgroepen en de informatie ruim verspreiden**

18 A. Beschrijving:

19 Aan de doelpublieken, in het bijzonder de volgende sectoren, het begrip « Access and
20 Benefit Sharing » toelichten: farmaceutica, cosmetica, landbouw en tuinbouw. De sec-
21 toren zullen worden benaderd om de beste (de meest directe, doelgerichte en efficiënte
22 voor de betrokken sector) communicatiemiddelen in kaart te brengen. Er zou doelge-
23 richte en ge vulgariseerde informatie over de bepalingen over de toegang en verdeling
24 van de voordelen (verdrag inzake biologische diversiteit, richtlijnen van Bonn, interna-
25 tionaal verdrag van de FAO¹⁰, toekomstig internationaal systeem « Access and Benefit
26 Sharing (ABS)») kunnen worden verschaft via ronde tafels, brochures, gedragscodes,
27 artikels, website, newsletter, enz. Bovendien zal de webwite van het focal point ‘toe-
28 gang en verdeling van de voordelen’ geüpdatet worden door de vragen betreffende de
29 toegang en verdeling van de voordelen, de links met andere internationale verdragen
30 (FAO verdrag, TRIPs, WIPO), de studies en initiatieven die op nationaal vlak worden
31 gerealiseerd, de links met bestaande websites (verdrag inzake biologische diversiteit,
32 Europese CHM¹¹, Belgische CHM, Europese CHM Access and Benefit Sharing, enz.)
33
34
35

36 B. RACI:

37 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
38 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

39 Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

40 Consultable: nationaal knooppunt CBD, Federale Overheidsdienst Economie

41 Informable: gewesten, NGOs, Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken
42

43 C. Timing:

44 Eind 2010 – begin 2011 (na de goedkeuring van het internationaal systeem « Access
45 and Benefit Sharing »).

46 D. Link met de doelstellingen van de nationale Strategie Biodiversiteit :

---

¹⁰ Food and Agriculture Organization of the United Nations

¹¹ Clearing House Mechanism (centrum voor informatie-uitwisseling)

1 Strategische doelstelling 6 “Bevorderen van en bijdragen tot de toegang tot de geneti-
2 sche hulpbronnen en een billijke en evenwichtige verdeling van de voordelen die
3 voortvloeien uit hun gebruik ” en onder doelstellingen 6.1 “Het begrip toegang en de-
4 ling van de voordelen toelichten en de informatie over de toegang en de verdeling van
5 de voordelen ruim verspreiden” et 6.2. “Het gebruik van de richtlijnen van Bonn en de
6 ermee samenhangende gedragscodes implementeren en aanmoedigen”.

8 **Actie 2 : Project capacity building met de privésector**

9 A. Beschrijving:

10 Capacity building via een partnerschap tussen een bedrijf met en de administratie. Be-
11 geleiding van een bedrijf in het kader van de verwerving van genetische hulpbronnen
12 in het buitenland met inachtneming van de bepalingen betreffende de toegang en ver-
13 deling van de voordelen en dit zowel op nationaal en internationaal vlak (verdrag inzake
14 biologische diversiteit, toekomstig internationaal systeem, en richtlijnen van
15 Bonn). Het zal gaan om een leeroefening en dit zowel in de administratie als in het be-
16 drijf.

18 B. RACI:

19 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
20 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

21 Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

22 Consultable: Federale Overheidsdienst Economie, ontwikkelingssamenwerking

23 Informable: gewesten, NGOs, Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken

25 C. Timing:

26 2011

28 D. Link met de doelstellingen van de nationale Strategie Biodiversiteit :

29 Strategische doelstelling 6 “Bevorderen van en bijdragen tot de toegang tot de geneti-
30 sche hulpbronnen en een billijke en evenwichtige verdeling van de voordelen die
31 voortvloeien uit hun gebruik ” en onder doelstellingen 6.1 “Het begrip toegang en ver-
32 deling van de voordelen toelichten en de informatie over de toegang en de verdeling
33 van de voordelen ruim verspreiden” et 6.2. “Het gebruik van de richtlijnen van Bonn
34 en de ermee samenhangende gedragscodes implementeren en aanmoedigen”.

36 **Actie 3: ontwikkeling van een internationaal systeem «Access and Benefit Sha- 37 ring»**

38 A. Beschrijving:

39 Finalisatie van een internationaal systeem ontwikkelen over de toegang en de verde-
40 ling van de voordelen in het kader van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit.
41 België werkt mee aan de voorbereiding van de Europese standpunten. De coördinatie
42 op Belgisch vlak vindt plaats in de contactwerkgroep ‘toegang en verdeling van de
43 voordelen’, onder de sturende werkgroep ‘verdrag biodiversiteit’ van de CCIM. Deze
44 werkgroep zal worden gerevitaliseerd, onder meer door de sleutelpartijen te identifice-
45 ren, waaronder de Federale Overheidsdienst Economie of nog ontwikkelingssamen-
46 werking.

47 Bovendien zal de coördinatie worden versterkt om coherentie te verzekeren in de on-
48 derhandelingen binnen het verdrag inzake biologische diversiteit en de Wereldorgani-
49 satie voor de intellectuele eigendom.

- 1 B. RACI:
2 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
3 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu
4 Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling
5 Consultable: Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, gewesten, NGOs, Fede-
6 rale Overheidsdienst Economie, ...
7 Informable:
8
- 9 C. Timing:
10 2011
11
- 12 D. Link met de doelstelling(en) van de nationale Strategie Biodiversiteit:
13 Strategische doelstelling 6 “Bevorderen van en bijdragen tot de toegang tot de geneti-
14 sche hulpbronnen en een evenwichtige verdeling van de voordelen die voortvloeien uit
15 hun gebruik ” en onder doelstellingen 6.5 “Een internationaal systeem uitbouwen toe-
16 gang en verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische
17 hulpbronnen”.
18
19
20
21

Fiche E 4a: Biodiversiteit en bedrijven

Inleiding

Ondernemingen kunnen tijdens hun bedrijvigheid een impact hebben op de biodiversiteit via het gebruik van hulpbronnen, het produceren van producten, hun verbruik, het beheer van hun terreinen, etc.

Het onderwerp biodiversiteit en bedrijvigheid kan vanuit twee invalshoeken belicht worden.

- In de eerste plaats kan de nadruk liggen op de lokale biodiversiteit in of rond het bedrijf. Door de bescherming van de lokale fauna en flora focust het bedrijf op het ontwikkelen van goede relaties met burens, verenigingen of klanten, op beeldvorming en op gezondheid en stressbeheersing. In sommige gevallen kan het haar ook economische voordelen opleveren. Hierbij kan gedacht worden aan groendaken voor isolatiedoeleinden, installaties voor waterhergebruik, verantwoorde houtkap, duurzaam visserij- en landbouw, enz.
- Daarnaast kan haar beleid zich focussen op de productketens waar het bedrijf onderdeel van uitmaakt. In vele gevallen beïnvloeden bedrijfsbeslissingen namelijk niet de lokale biodiversiteit, maar wel de biodiversiteit elders in de wereld. Vooral in deze context krijgt biodiversiteit een plaats in het bredere kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Geëngageerde ondernemingen die bijvoorbeeld over een milieumanagementsysteem beschikken, kunnen de materie via dit instrument systematisch opvolgen.

De gewesten hebben al heel wat steunmaatregelen voor de bescherming van lokale biodiversiteit ontwikkeld voor de sectoren zoals landbouw of bosbouw. Voor de bedrijven in andere sectoren (in België en in Europa) is dit minder het geval.

Om het verlies aan biodiversiteit tegen te gaan heeft de EU-Commissie in haar Mededeling 'Het biodiversiteitsverlies tegen 2010 - en daarna - tot staan brengen' het opbouwen van partnerschappen geïdentificeerd als één van de vier ondersteunende maatregelen.

In november 2007 werd een Europees initiatief "Business and Biodiversity" gelanceerd tijdens een conferentie die onder het Portugees EU-voorzitterschap in Lissabon werd gehouden¹².

'Partnerschappen bedrijven en biodiversiteit' zouden de ondernemingen in staat stellen gezamenlijk kernvraagstukken inzake biodiversiteit aan te pakken en acties en gedrag te ontwikkelen om de aantasting van de biodiversiteit te verminderen.

De politieke erkenning dat een firma aansprakelijk is voor biodiversiteit, is een teken zowel voor het publiek als voor de werknemers dat de firma de biodiversiteit serieus opneemt.

Zodoende kan door de werking van de onderneming heen de biodiversiteit strategisch worden aangepakt, waarbij ze in het maatschappelijk verantwoord ondernemen en in de huidige milieu- of duurzaamheidsstrategieën wordt geïntegreerd.

¹² ¹² <http://www.countdown2010.net/business>

1 Spontaan ondernomen acties vanuit het bedrijfsleven zelf beperken zich tot enkele multinationals en hebben meestal betrekking op scans en keurmerken als FSC (Forest Stewardship Council) en MSC (Marine Stewardship Council).¹³

4 Voorgestelde acties

5 **Actie 1: Partnerschappen 'Business and Biodiversity' uitwerken met de Belgische** 6 **publieke ondernemingen.**

7 A. Beschrijving:

8 Vanwege hun voorbeeldfunctie kunnen de Belgische overheidsbedrijven ook een rol
9 opnemen op het vlak van biodiversiteit :

- 10 ○ NMBS groep : bermbeheer langs de spoorwegen (belangrijk element van het
11 ecologisch netwerk), beheer van de spoorwegen (gebruik van pesticiden), be-
12 heer van privé domeinen.
- 13 ○ Belgacom (aankoop van benodigdheden, productbeheer, investeringen, etc.).
- 14 ○ De Post.

15 Deze ondernemingen dragen een verantwoordelijkheid op het vlak van maatschappelijk
16 verantwoord ondernemen en hebben al milieumaatregelen genomen, ondermeer op
17 het gebied van energievermindering.

18 Er bestaan al verschillende acties/partnerschappen: partnerschap tussen Belgacom en
19 de Internationale Poolstichting in het kader van haar maatschappelijk verantwoord on-
20 dernemen, ecologisch beheer van spoorwegbermen (pilotproject), etc.

21 Geen enkel specifiek partnerschap 'Business and Biodiversity' werd echter bereikt en
22 biodiversiteit is doorgaans niet geïntegreerd in het beleid voor maatschappelijk ver-
23 antwoord ondernemen. Dit is gedeeltelijk te verklaren door een gebrek aan duidelijk-
24 heid rond het begrip 'biodiversiteit'.

25 Om die partnerschappen te formaliseren moet er een gunstig klimaat worden gecreëerd
26 waarin partners elkaar kunnen ontmoeten om duidelijke afspraken te maken over de
27 doelstellingen en over de voordelen voor elkeen.

28

29 **! Voor de maatregelen van NMBS groep, zie fiche M4 van luik 'Vervoer' : « Een duurzaam**
30 **(biodiversiteit) beheer van de grond en infrastructuur van de NMBS groep »)**

31

32 B. RACI:

33 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu, Belgische publieke ondernemingen

36 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

37 Consultable: Federale Overheidsdienst Economie, Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, IUCN, Gewesten, etc.

40 Informable: beroepsfederaties.

41

42 C. Timing:

43 Vanaf 2009

44

45 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

---

¹³ Zie site van de Nederlandse administratie VROM: <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=21241>

1 Strategische doelstelling 5: « De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle soci-
2 ale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren » en subdoelstelling 5.2: « De
3 betrokkenheid van de privésector in de bescherming van de biodiversiteit als een inte-
4 graal onderdeel van bedrijfsplanning en -activiteiten stimuleren»
5

6 **Actie 2: Privéondernemingen aanmoedigen**

7 A. Beschrijving:

8 In de eerste instantie is het de bedoeling om een studie te maken over welke instrumenten in
9 de buurlanden al worden gebruikt voor de zelfevaluatie in de bedrijfswereld.

10 Het uiteindelijke doel is om geïnteresseerde bedrijven zelf te laten onderzoeken hoe zij de
11 lokale of de wereldwijde biodiversiteit kunnen bevorderen.
12

13 B. RACI:

14 Responsible: Federale Overheidsdienst Economie

15 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

16 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
17 selketen en Leefmilieu

18 Informable:
19

20 C. Timing:

21 2010
22

23 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

24 Strategische doelstelling 5: « De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle soci-
25 ale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren » en subdoelstelling 5.2: «De
26 betrokkenheid van de privésector in de bescherming van de biodiversiteit als een inte-
27 graal onderdeel van bedrijfsplanning en -activiteiten stimuleren »
28
29
30
31

Fiche E 4b: De consumptie aanmoedigen van producten die gunstig zijn voor de biodiversiteit

Inleiding

De consumptiepatronen, zowel van de overheid als van de huishoudens, hebben een grote invloed op het leefmilieu en de biodiversiteit.

Een voorbeeld van de impact van consumptiepatronen op ecosystemen is het indringen van residentiële woningen, straten, handelscentra in de natuurgebieden. Daar tegenover is dat een groeiende vraag naar natuurlijke hulpbronnen (hout, vezels, metalen, water, vissen, enz.) nodig is voor de productie van goederen en afval alsook verontreiniging veroorzaakt.

Tot slot hebben het beleid en de initiatieven voor distributie (reclame, etikettering, prijzen, enz.) een grote impact op het verbruik, waarbij het consumptiepatroon en de consumptiebeslissingen beïnvloed worden.

Internationale/Europese context:

In het beginsel 8 van de Verklaring van Rio inzake Milieu en Ontwikkeling wordt erop gewezen, dat elke staat ervoor verantwoordelijk is 'niet-duurzame productiewijzen en consumptiepatronen te beperken en te elimineren'. Als antwoord hierop moeten de regeringen en de stakeholders duurzame productie- en consumptiepatronen bevorderen, die de effecten op het leefmilieu verminderen en aan de basisbehoeften van de mensheid voldoen.

Op Europees niveau heeft de Europese Raad in juni 2006 de nieuwe Strategie voor Duurzame Ontwikkeling goedgekeurd. Deze identificeert zeven voornaamste uitdagingen, waaronder de invoering van duurzame productie- en consumptiepatronen. In het kader van deze strategie heeft Europa zich ertoe verbonden een Europees Actieplan betreffende duurzame productie- en consumptiepatronen uit te werken. Ter voorbereiding op dit actieplan werd een raadplegingproces in 2007 door de Commissie ingezet.

Op de zesde Ministeriële Conferentie van het proces 'Milieu voor Europa' gehouden in oktober 2007 hebben de ministers en de delegatiehoofden van 51 landen van het EEG-gebied en de Europese Commissie bepleit om programma's, strategieën en nationale actieplannen in te leiden om het duurzaam gebruik van de natuurlijke hulpbronnen en de goedkeuring van leefbare productie- en consumptiepatronen te bevorderen.

Initiatieven in België

Het ontwerp van Federaal Actieplan Geïntegreerd Productenbeleid, waar de laatste hand aan wordt gelegd, is een antwoord op de internationale en Europese verbintenissen die werden aangegaan in het kader van maatregelen om de productie- en consumptiepatronen duurzamer te maken. Dit actieplan beantwoordt ook aan het milieuluik van actie 16 van het Federaal plan voor duurzame ontwikkeling II, waarin een strategie voor duurzame producten wordt vastgelegd.

"Groene" overheidsopdrachten kunnen een directe of indirecte positieve impact hebben op de biodiversiteit (vervoer, bouw, kantooruitrusting, recycleerbaar papier, biovoeding in kantines, activiteiten in ontwikkelingslanden, enz.).

1
2 Er zijn al initiatieven genomen zoals de aanmoediging van de federale administraties om pro-
3 ducten uit gecertificeerd hout te gebruiken of de invoering van milieucriteria - met inbegrip
4 van de biodiversiteit - in de aankoopprocedure voor het Mechanisme voor schone ontwikke-
5 ling en de gezamenlijke uitvoering.
6 De federale omzendbrief over hout werd in 2005 goedgekeurd en wordt nu beoordeeld.
7

8 **Voorgestelde acties**

9 **Actie 1: Actie inzake reclame om een coherente boodschap aan de verbruikers** 10 **over te brengen om ze ertoe aan te zetten duurzame consumptiebeslissingen te** 11 **nemen**

12 A. Beschrijving:

13 Reclameboodschappen beoordelen, die een [eigenverklaring op milieugebied](#) over de
14 biodiversiteit naar voren schuiven met als doel hun negatieve impact op het milieu te
15 reduceren. Dit overleg kan in de toekomstige reflectie- en actieplaats (Verbruiksraad
16 of buitenplaats) gebeuren en in het kader van de hem toevertrouwde opdrachten.
17

18 B. RACI:

19 Responsible: Federale Overheidsdienst Economie

20 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

21 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
22 selketen en Leefmilieu

23 Informable:
24

25 C. Timing:

26 Eind 2009
27

28 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

29 Strategische doelstelling 4: "Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit
30 garanderen en promoten" en subdoelstelling "De risico's van productie, consumptie,
31 producten en diensten voor de biodiversiteit voorkomen of tot een minimum beper-
32 ken."
33

34 **Actie2: Promotie van duurzaam bosbeheer**

35 A. Beschrijving:

36 De federale overheid tracht via haar aankoopbeleid (omzendbrief P&O/DO/2) duur-
37 zaam bosbeheer te promoten en de houtsector te stimuleren om duurzame producten te
38 produceren/consumeren. Hout is immers een milieuvriendelijk materiaal bij uitstek,
39 hernieuwbaar, en de productie ervan vergt heel wat minder energie dan de productie
40 van alternatieve materialen zoals staal, beton, etc.

41 Deze actie heeft een dubbele doelstelling. Enerzijds zal getracht worden met de hout-
42 sector samen te werken om een kwantitatief engagement vast te leggen inzake het aan-
43 bod van duurzaam gecertificeerd hout, teneinde onafhankelijke boscertificering te
44 promoten. Anderzijds wordt een samenwerking met de betrokken sectoren nagestreefd
45 om 'HOUT' te promoten als een milieuvriendelijk materiaal, indien het afkomstig is
46 uit duurzaam beheerde bossen. Een dergelijke samenwerking draagt bij tot het realise-

1 ren van schaalvoordelen en zal de promotiecampagne een grotere draagkracht geven
2 en het doelpubliek, zowel de sector als het grote publiek, beter bereiken.

3
4 B. RACI:

5 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
6 selketen en Leefmilieu

7 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

8 Consultable: Houtsector, Federale Overheidsdienst Economie, regio's

9 Informable:

10
11 C. Timing:

12 Begin 2009

13
14 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

15 Strategische doelstelling 4: "Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit
16 garanderen en promoten" en subdoelstelling "Biodiversiteitscriteria in beleidslijnen
17 voor overheidsopdrachten goedkeuren om het verlies van de biodiversiteit te vermij-
18 den".

Fiche E 5a: Duurzaam gebruik van de biodiversiteit: uitwerking van federale instrumenten voor het inperken / verbieden van de introductie van invasieve uitheemse soorten in België

! Dit fiche moet worden afgestemd op fiche WB 3.2. van het onderdeel wetenschap : “ALIEN ALERT” – Een vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse soorten.

Inleiding

Steeds meer en meer soorten worden (al dan niet doelbewust) geïntroduceerd buiten hun natuurlijke habitats door het internationale, wereldwijde handelsverkeer. Van deze soorten slaan sommige erin om zich aan te passen en soms zien we zelfs een explosie van hun populaties wat er toe leidt dat ze gaan rivaliseren met de inheemse soorten, een impact hebben op de habitats en de inheemse biodiversiteit verstoren. Deze invasieve uitheemse soorten vormen een bedreiging voor de biodiversiteit en kunnen ook economische schade veroorzaken (landbouw, bosbouw, infrastructuren,...) en/of ook de volksgezondheid schaden.

Het Verdrag inzake de biologische diversiteit (VBD) bepaalt het volgende : “Elke Verdragsluitende Partij dient, voor zover mogelijk en passend, de binnenkomst van uitheemse soorten die bedreigend zijn voor ecosystemen, habitats of soorten te voorkomen, dan wel deze te beheersen of uit te roeien.” (Artikel 8(h)).

Het VBD bevat richtprincipes bedoeld om:

- De landen te helpen om de introductie van invasieve uitheemse soorten te verhinderen,
- Hun aanwezigheid vroegtijdig op te sporen
- Beperkende maatregelen te treffen.

Deze richtlijnen benadrukken de noodzaak om preventieve maatregelen te verkiezen boven curatieve maatregelen (uitroeiing van de geïntroduceerde soorten).

Het Verdrag inzake Biologische diversiteit heeft een beschikking goedgekeurd over de invasieve uitheemse soorten in verband met het bezit en de handel van ‘huisdieren, aquariumsoorten, lokaas en zaaizaden’¹⁴. Het Verdrag van Bern implementeert het Verdrag inzake Biologische diversiteit op regionaal niveau.

De EU-strategie over invasieve uitheemse soorten (2003) moedigt het voorkomen en het beperken van de negatieve gevolgen van de invasieve uitheemse soorten aan.

De EPPO (European and Mediterranean Plant Protection) moedigt de uitwisseling en de bundeling van informatie aan en vergemakkelijkt de samenwerking. De EPPO heeft een lijst opgesteld van invasieve uitheemse soorten en richtlijnen uitgewerkt voor het beheer van de invasieve uitheemse soorten bestemd voor de invoer of die doelbewust werden ingevoerd (EPPO Standard PM3/67, 2005).

¹⁴ decision VIII/27, the COP ‘Encourages relevant Government departments, consumer protection groups, industry, trade and shipment organizations, and other relevant organizations such as the Universal Postal Union and the Global Express Association, to raise awareness with consumers, including through Internet sites that facilitate transactions or may otherwise be visited by consumers, and to further study, as appropriate, current safe disposal measures for imported alien species, with a view to considering development of guidance or codes of practice regarding trade in pets, aquarium species and plant seeds, in particular disposal and discard of such species’

1
2 Hoewel de gewesten verantwoordelijk zijn voor het natuurbeheer en dus voor de uitroeiing op
3 hun grondgebied van de invasieve uitheemse soorten, beschikt de federale overheid over
4 krachtige hefboomen om deze problematiek te bestrijden, onder meer op het gebied van de in-
5 voer van de soorten in België.

6
7 In België worden invasieve uitheemse soorten nog steeds vrij ingevoerd en verhandeld. Een
8 sleutelsector in het kader van de introductie van die soorten is de tuinbouwsector (de grote
9 meerderheid van de door die sector verhandelde soorten zijn exoten, inclusief soorten die in
10 België als invasief erkend zijn).

11
12 Het ‘Belgisch forum invasieve uitheemse soorten’ dat samengesteld is uit experts in invasieve
13 uitheemse soorten, werkt aan het op punt stellen van een lijstensysteem met een zwarte lijst,
14 een grijze lijst (bewakingslijst) en een waarschuwingslijst op basis van de knowhow over de
15 milieu-impact van de niet-inheemse soorten die in West-Europa genaturaliseerd zijn en van
16 hun invasiëniveau in België¹⁵. De milieu-impact wordt geëvalueerd aan de hand van een ge-
17 standaardiseerd evaluatieprotocol waarbij zowel rekening wordt gehouden met het vermogen
18 van een organisme om zich in het leefmilieu te verspreiden en zijn geneigdheid om natuurlijke
19 habitats te koloniseren, als met de gevolgen van zijn ontwikkeling op de inheemse soorten en
20 de ecosystemen (zie fiche WB 3.2. van het onderdeel wetenschap: “ALIEN ALERT” – Een
21 vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse soorten).

23 Voorgestelde acties

24 Actie 1: sensibilisering van de sleutelsectoren

25 A. Beschrijving:

26 De relevante sleutelsectoren zoals de tuinbouwsector, de gezelschapsdierenindustrie,
27 de aquariofilie, enz. zullen worden geraadpleegd met het doel om:

- 28 ○ de sensibilisering nog uit te breiden, waarbij duidelijk wordt gewezen op de
29 problemen die verband houden met de invasieve uitheemse soorten (inclusief
30 uitleg over de kanalen voor de introductie van die soorten en over de economi-
31 sche en ecologische impact)
- 32 ○ de sectoren te wijzen op hun verantwoordelijkheid
- 33 ○ de meest geschikte maatregelen te bepalen om de introductie van invasieve uit-
34 heemse soorten in België in te dijken (interviews met de actoren, enquêtes,
35 ruim overleg in verband met de mogelijke maatregelen tijdens een rondetafel):
36 verbod op de handel, vrijwillige initiatieven (vrijwillige terugtrekking uit de
37 handel, charter/gedragscode, klanteninformatie, enz.), taksen, verplichte etiket-
38 tering, enz.

39 Deze maatregelen zullen gepaard gaan met een sensibiliseringscampagne voor het
40 brede publiek om de mensen op de hoogte te brengen van de genomen initiatieven en
41 van de gevaren van invasieve uitheemse soorten.

42 43 B. RACI:

44 Responsible: platform biodiversiteit / Federale Overheidsdienst Volksgezondheid,
45 Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

46 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

---

¹⁵ <http://ias.biodiversity.be/ias/species/list>

1 Consultable: Federaal Wetenschapsbeleid, gewesten, Koninklijk Belgisch Instituut
2 voor Natuurwetenschappen, Federale Overheidsdienst Economie, be-
3 trokken sectoren,...

4 Informable:

- 5
6 C. Timing:
7 Structureel partnerschap: 2010

- 8
9 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit
10 Strategische doelstelling 3 “Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot
11 een gunstige behoudsstatus ” en onder punt 3.7: “De introductie van invasieve vreem-
12 de soorten voorkomen en de impact op de biodiversiteit ervan beperken”
13

14 **Actie 2: Actualisering van het bestaande juridische kader**

- 15 A. Beschrijving:

16 Herzien, evalueren en actualiseren van de bestaande juridische kaders op federaal ni-
17 veau om de introductie in België van invasieve uitheemse soorten te voorkomen. Deze
18 herziening zal gebaseerd zijn op de werkzaamheden van het ‘platform biodiversiteit’
19 (adviesorgaan van het federaal wetenschapsbeleid op het gebied van de biodiversiteit)
20 in verband met de uitwerking van de waarschuwingslijst.

21 Aanmoedigen van de uitbouw van een efficiënt en coherent Europees reglementair ka-
22 der voor het bestrijden van de invasieve uitheemse soorten in het raam van de uitwer-
23 king van een Europese Strategie voor de Invasieve Uitheemse Soorten.

- 24
25 B. RACI:

26 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
27 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

28 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

29 Consultable: platform Biodiversiteit

30 Informable: Federaal Wetenschapsbeleid, gewesten, Koninklijk Belgisch Instituut
31 voor Natuurwetenschappen, Federale Overheidsdienst Economie, ...

- 32 C. RACI:

33 1ste kwartaal 2009
34

- 35 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

36 Strategische doelstelling 3 “Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot
37 een gunstige behoudsstatus ” en onder punt 3.7: “De introductie van invasieve vreem-
38 de soorten voorkomen en de impact op de biodiversiteit ervan beperken”
39
40
41
42

Fiche E 5b: De biodiversiteit in stand houden door duurzaam gebruik van de hulpbronnen uit de Noordzee te promoten

Inleiding

In de Noordzee vinden tal van activiteiten plaats : visvangst, aquacultuur, zand- en grindwinning, energieproductie en windmolenpark, navigatie, scheepvaart, recreatie, etc...

De industriële projecten in de Noordzee (installatie van windmolens, aquacultuur voor mosselen, etc.) worden onderworpen aan milieueffectbeoordelingen. Die moeten bij elke vergunnings- of machtigingsaanvraag worden gevoegd.

De wetgeving (wet marien milieu van 1999 en uitvoeringsbesluiten: koninklijk besluit van 7 september 2003 houdende de procedure tot machtiging van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België, koninklijk besluit van 9 september 2003 houdende de regels betreffende de milieueffectenbeoordeling) bepalen het uitgangspunt van de studie en voorzien met name dat het gedeelte over de effecten van de activiteit op het marien milieu een beschrijving en een beoordeling moet omvatten van de betekenisvolle effecten op het mariene milieu die het gevolg zijn van de activiteit, met name voor de biodiversiteit. De voorwaarden voor de zand- en grindwinning werden dan weer vastgelegd in 2 koninklijke besluiten van 1 september 2004.

De bevoegde autoriteit die in de wetgeving werd aangeduid om de wetenschappelijke beoordeling uit te voeren van de gevolgen van die vergunnings- en machtigingsaanvragen is de BMM (Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium).

De verslagen van de BMM worden verstuurd naar het DG Leefmilieu van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu. Het DG Leefmilieu bezorgt die wetenschappelijke beoordelingen, eventueel voorzien van eigen opmerkingen die de wetenschappelijke boodschap binnen een kader van duurzame ontwikkeling plaatsen, aan de bevoegde minister die de eindbeslissing neemt: een vergunning/machtiging toekennen of weigeren, voorwaarden opleggen, met name op het vlak van monitoring, of andere voorzorgsmaatregelen die moeten worden genomen of garanties die moeten worden gegeven.

Wat de planning betreft, is het « Masterplan » voor een duurzaam beheer van de Noordzee een planningsinstrument dat de verschillende economische activiteiten op de Noordzee (zandwinning, maritiem transport, toerisme, windmolens) wil verzoenen,... op een duurzame manier wil verzoenen met de instandhouding van de natuurlijke hulpbronnen. Het masterplan omvat een echt kadaaster van de verschillende industriële activiteiten op de Noordzee.

De zand- en grindwinning mag enkel gebeuren in bepaalde zones die werden aangewezen voor deze specifieke activiteit. Deze zones worden beschreven in de bijlagen van het koninklijk besluit van 1 september 2004¹⁶ betreffende de voorwaarden, de geografische begrenzing en de toekenningsprocedure van vergunningen voor de exploratie en de exploitatie van de minerale en andere niet-levende rijkdommen in de territoriale zee en op het continentaal plat.

¹⁶ http://mineco.fgov.be/organization_market/continental_plateau/law_continental_plateau_001.pdf

1 Dit besluit bepaalt :

- 2 • Drie controlezones voor granulatenwinning. Die zones worden opgesplitst in sectoren
- 3 waarvoor vergunningen kunnen worden toegewezen.
- 4 • Een exploratiezone voor granulatenwinning waarin nieuwe exploitatiesectoren worden
- 5 afgebakend na advies van een raadgevende commissie waartoe de federale partners
- 6 behoren die betrokken zijn bij het beheer van de exploratie en de exploitatie van het
- 7 continentaal plat en de territoriale zee.

8
9 De dienst continentaal plat van de Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand
10 en Energie staat in voor het toezicht op de exploitatie van zand en grind in de Noordzee door
11 een aantal bedrijven. Een aantal keer per jaar voert hij op zee meetcampagnes uit.

12
13 Jaarlijks wordt er een heffing voor de exploratie en de exploitatie van het zand en het grind
14 gestort aan het Fonds voor de exploratie en exploitatie van de minerale en andere bronnen van
15 de territoriale zee en het continentaal plat, alsook aan de Beheerseenheid van het Mathema-
16 tisch Model van de Noordzee. Deze heffing moet het continu onderzoek garanderen, in een
17 context van duurzame ontwikkeling, van de invloed van de exploratie- en de exploitatieactivi-
18 teiten op de sedimentafzettingen en het mariene milieu (met name via het ILVO¹⁷ voor de
19 ecologische impact).

20
21 In België wordt de exploitatie van het zeezand sinds 1979 geregistreerd. De jaarlijkse produc-
22 tie bedraagt momenteel ongeveer 2.000.000 m³. De productie heeft bijna uitsluitend betrek-
23 king op het zand. In de praktijk concentreerde de extractie zich gedurende ongeveer 25 jaar
24 hoofdzakelijk op de zandbank die zich het dichtst bij de kust bevindt (de Kwintebank). Op het
25 centrale gedeelte van de Kwintebank werd in februari 2003 een zone gesloten die te erg was
26 aangetast door de extractie. Er kunnen op regelmatige tijdstippen aanzienlijke volumes granu-
27 laten worden ontgonnen in het kader van infrastructuurprojecten (installatie van gasleidingen,
28 havenwerken, installatie van windmolens, etc).

29
30 De ontginningsactiviteiten blijven doorgaans beperkt tot afgebakende zones om een goede
31 homogeniteit van het zand te garanderen. De geconcentreerde ontginning op de zandbanken
32 zorgt voor depressies waarin de verdeling van de sedimenten en de hydrodynamica verschil-
33 len van de rest van de bank. In die zones brengt de ontginning een aanzienlijke daling teweeg
34 van de dichtheid en de diversiteit van de macrobenthische (nematoden) en de meiobenthische
35 fauna (amfipoden), maar die negatieve effecten zijn niet cumulatief. De biodiversiteit herstelt
36 zich na de stopzetting van de ontginning.

37
38 Een pluridisciplinair onderzoek uitgevoerd in samenwerking met het Belgisch Instituut voor
39 Natuurwetenschappen over de karakterisering van de grindzones, dat werd uitgevoerd in het
40 kader van de cartografische activiteiten en de monitoring van de controlezones en van de ex-
41 ploratiezones voor zand en grind van het Belgisch continentaal plat van de dienst continentaal
42 plat toonde aan hoe belangrijk die grindzones van het Belgisch continentaal plat zijn voor de
43 biodiversiteit (opmerkelijke specifieke rijkdom, variatie op het vlak van grootte, levensduur,
44 etc). Uit de analyse van de evolutie van de biodiversiteit van de grindzones blijkt de toene-
45 mende druk door de visserij (en in het bijzonder de bodemtrawlvisserij) op de biodiversiteit:
46 verdwijnen / schaars worden van soorten, een gewijzigde samenstelling van de benthische
47 gemeenschappen in de richting van soorten die zich snel voortplanten.

48

---

¹⁷ Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek

1 In september 2008 stelde de Europese Commissie in een mededeling¹⁸ een Europese strategie
2 voor marien en maritiem onderzoek voor. Deze strategie benadrukt dat het belangrijk is de
3 inspanningen voort te zetten in de verschillende mariene en maritieme disciplines (minder
4 vervuilde en efficiëntere mariene motoren, betere scheepsconceptie, optimale logistiek van
5 de verkeersstromen, veiligheid en beveiliging van mariene activiteiten, het imago van de
6 scheepvaart, etc.), maar zal zich vooral richten op het verbeteren van de interacties tussen ma-
7 rien en maritiem onderzoek.

8
9 De Europese Verordening (1198/2006 van de Raad) voorziet in de oprichting van strategische
10 en operationele nationale plannen voor de visserij¹⁹. Die plannen zullen onderworpen moeten
11 worden aan een strategische milieubeoordeling waarbij rekening wordt gehouden met de bio-
12 diversiteit, overeenkomstig de SEA-richtlijn²⁰. In deze richtlijn bevinden zich expliciete ver-
13 wijzingen naar de twee « natuurrichtlijnen » (Vogelrichtlijn 79/409/EEG en de Richtlijn Fau-
14 na-Flora-Habitat 92/43/EEG), in het bijzonder wat betreft het Natura2000-netwerk van be-
15 schermde gebieden en beschermde soorten.

16 **Voorgestelde acties**

17 **Actie 1 : effectief netwerk van mariene beschermde gebieden**

18 A. Beschrijving:

- 19 • Oprichten van een netwerk van mariene beschermde gebieden in het Belgisch ge-
20 deelte van de Noordzee: ontwikkelen en ten uitvoer leggen van beleidsplannen
21 voor de beschermde gebieden, in het bijzonder wat betreft de ‘economische sec-
22 tor’, de negatieve gevolgen van de zeevisserij een halt toeroepen (gevolgen van de
23 bodemtrawlvisserij op het benthos²¹).
- 24 • Zorgen voor overeenstemming, met name wat betreft mariene beschermde zones,
25 om alternatieve vormen van visserij te promoten;
- 26 • Engagement van de « gebruikers » van de Noordzee in het beheer van beschermde
27 zones door akkoorden die de geldende wetgeving willen doen naleven en die een
28 permanente communicatie betrachten tussen beheerders en gebruikers.

30 B. RACI:

31 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
32 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

33 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

34 Consultable: Publiek (via raadpleging), gebruikers van de beschermde mariene ge-
35 bieden

36 Informable:

38 C. Timing:

39 2009
40
41
42

---

¹⁸ COM (2008) 534 def.

¹⁹ Om de strategische inhoud van het gemeenschappelijk visserijbeleid te versterken overeenkomstig de prioritei-
ten van de gemeenschap voor een duurzame ontwikkeling van de visserij en aquacultuur, moeten de lidstaten na
overleg met de Commissie een nationaal strategisch plan inzake alle belangrijke aspecten van het gemeenschap-
pelijk visserijbeleid aannemen.

²⁰ SEA richtlijn 2001/42/EG, zie transversaal fiche A

²¹ Het **benthos** is het geheel van aquatische organismen die op de bodem van zeeën en oceanen leven

1 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit
2 Strategische doelstelling 4: Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit
3 garanderen en promoten 4d.1: “De implementatie van goede vispraktijken in de
4 Noordzee promoten, om vissen en hun habitats te beschermen”
5

6 E. Referenties:

7 Zie website www.health.fgov.be voor het beleidsplan voor de mariene beschermde ge-
8 bieden.
9

10 **Actie 2 : Beschermen van geulen als biologische reservoirs**

11 A. Beschrijving:

12 Voorstel binnen de Commissie ‘extractie’ om extractie van grind te verbieden in geul-
13 zones waar er geen extractie gebeurt. Dit slaat vooral op de geulen waar, in afwezig-
14 heid van antropogene verstoring, zich een interessant ecosysteem ontwikkelt.

15 De toepassing van criteria voor een duurzame exploitatie zal worden aangemoedigd
16 binnen de Commissie extractie (geologische, morfologische en biologische criteria, en
17 criteria inzake sedimentaire hydrodynamica en aangaande de plaats van extractie). Die
18 criteria zullen geografische criteria omvatten (afstand tot de kust); de selectie van zo-
19 nes als bronnen van geschikte sedimenten; de beperking van de extractie tot het bo-
20 venste/hoge gedeelte; het vermijden van extracties aan de buitenkanten / breuken in de
21 zandbanken waar herstel moeilijk of onzeker is; concentratie van de extractie in be-
22 perkte zones vermijden (intensieve exploitatie), etc. Die maatregelen kunnen eveneens
23 besproken worden tijdens studiedagen die driemaal per jaar worden georganiseerd. De
24 Commissie zal er eveneens op toezien dat er een onderzoek wordt uitgevoerd om
25 kwantitatieve indicatoren te bepalen voor de opvolging van de toepassing van deze cri-
26 teria.
27

28 B. RACI:

29 Responsible: Federale Overheidsdienst Economie (dienst continentaal plat), met de
30 steun van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid
31 van de Voedselketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

32 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

33 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
34 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

35 Informable:
36

37 C. Timing:

38 2009
39

40 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

41 Strategische doelstelling 3 : « Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot
42 een gunstige behoudsstatus » en subdoelstelling 3.6 : « Maatregelen nemen om de im-
43 pact van de geïdentificeerde processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen
44 tot een minimum te beperken ».
45

46 E. Referenties:

47 ‘Recommendations for the sustainable exploitation of tidal sandbanks’

48 Vera, R.M. Van Lancker, Wendy Bonne, Erwan Garel, Koen Degrendele, Marc Ro-
49 che, Dries Van den Eynde, Valérie Bellec, Christophe Brière, Michael B. Collins,
50 Adonis F. Velegrakis. Journal of Coastal Research, accepted.

1 **Actie 3: Bescherming van bedreigde soorten**

2 A. Beschrijving:

- 3 • De negatieve gevolgen van de zeevisserij op de bedreigde soorten een halt toeroepen: gevolgen van de warrelnetten op bepaalde zeevogels en zeezoogdieren) door een vergelijk te vinden in het kader van de akkoorden (Convention Biological Diversity, Conventie over migrerende soorten,) ter promotie van alternatieve visserijpraktijken;
- 8 • Monitoring van de gevolgen van windmolenparken op de migrerende vogelsoorten;
- 10 • Monitoring van de maricultuur (mosselen) bij voorbeeld wat betreft de invasieve soorten en de opstapeling van organisch materiaal.

13 B. RACI:

14 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu.

16 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

17 Consultable: Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee, betrokken sectoren, Vlaams gewest

19 Informable:

21 C. Timing:

22 Permanent ten dele aan de hand van beleidsplannen mariene beschermde gebieden.

24 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

25 Strategische doelstelling 3 : « Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot een gunstige behoudsstatus » en subdoelstelling 3.6 : « Maatregelen nemen om de impact van de geïdentificeerde processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een minimum te beperken ».

30 **Actie 4 : Promoten van een geïntegreerde aanpak**

31 A. Beschrijving:

32 De dimensie biodiversiteit ten volle in rekening brengen bij de strategische milieubeoordeling van het nationaal visserijplan in België. Het federaal SEA-Adviescomité zal zich moeten buigen over de elementen uit de operationele plannen voorzien door bepaling 1198/2006 en de federale overheid zal overleg moeten plegen met de drie gewesten om het nationale strategische milieubeoordeling af te werken dat bij de strategische en operationele nationale visserijplannen hoort.

39 B. RACI:

40 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

42 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

43 Consultable: Vlaamse overheid

44 Informable:

46 C. Timing:

47 2009-2013

1 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit
2 Strategische doelstelling 5 : « De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle soci-
3 ale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren » en subdoelstelling 5.4: “ In de
4 strategische planning de negatieve en positieve effecten identificeren van de diverse
5 sectorale beleidslijnen op de prioritaire elementen van biodiversiteit en maatregelen
6 nemen om deze effecten te corrigeren of te versterken ».
7
8
9
10
11

Fiche E 5c: Duurzaam gebruik van de biodiversiteit: de acties van de douane inzake biodiversiteit versterken

! Dit fiche moet samen worden bekeken met fiche WB 3.3. van het onderdeel wetenschap: ‘Moleculaire barcodes voor soorten die beschermd worden door CITES en voor invasieve uitheemse soorten’ – Een nationaal centrum voor de moleculaire identificatie van door CITES beschermde soorten en invasieve uitheemse soorten.

Inleiding

Het Bestuur der Douane en Accijnzen (Federale Overheidsdienst Financiën) vervult drie basisfuncties:

- stoppen van goederen bij de door- en uitvoer en bij het binnenbrengen van goederen in het douanegebied van de Gemeenschap (*stopfunctie*);
- toezicht uitoefenen op goederen die onder een douanestelsel zijn geplaatst (*toezichtfunctie*);
- innen van belastingen bij het in het vrije verkeer brengen (*invorderingsfunctie*).

Punt 5.4 van het Managementplan 2007 – 2011 van het Bestuur der Douane en Accijnzen beantwoordt aan de beleidsrichting van de Minister van Financiën en van de Staatssecretaris voor Financiën door een aantal doelstellingen voorop te stellen, waaronder :

- een « ecologische visie op fiscaliteit »
- een belangrijke rol spelen in het beleid inzake duurzame ontwikkeling.

Die doelstellingen passen dus perfect in het kader van het tweede Federaal plan inzake Duurzame ontwikkeling (2004-2008) en artikel 18 van dat plan inzake de bescherming van de biodiversiteit, alsook in het kader van de Nationale Belgische Biodiversiteitsstrategie.

Wat de niet-fiscale taken betreft die de douane uitvoert in samenwerking met andere autoriteiten, is het Bestuur der Douane en Accijnzen gekwalificeerd om zijn bevoegdheden uit te oefenen inzake toezicht en/of vaststelling van inbreuken wat betreft de Conventie van Washington (CITES - Convention on International Trade of Endangered Species), de jacht en de zeevisserij.

Door het uitwerken of volbrengen van bepaalde uitvoeringsmaatregelen zal de douane eveneens een rol spelen inzake de illegale houtkap (FLEGT - Forest Law Enforcement Governance and Trade) en de bescherming van vogels.

Wat de bescherming van de fauna en de flora betreft (CITES), werd er een “Team Gestion des risques – risico Beheer ‘GRB’” opgericht dat als doelstelling heeft de risico’s op dit gebied te analyseren en te beheersen.

1 Voorgestelde acties

2 Actie 1: Controlebeleid ten gunste van de biodiversiteit

3 A. Beschrijving:

4 Een controlebeleid voeren ten gunste van de biodiversiteit : de modernisering voortzet-
5 ten van de specifieke controletechnieken (snuffelhonden, scans, etc.) en controleopera-
6 ties organiseren op cruciale plaatsen (zoals de haven van Antwerpen bij voorbeeld) om
7 de controle op de naleving van de wetgeving inzake biodiversiteit op het terrein doel-
8 treffender te maken en om de sancties op te leggen voor inbreuken op het vlak van bi-
9 odiversiteit.

10 B. RACI:

11 Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen)

12 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

13 Consultable: federale politie, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid
14 van de Voedselketen en Leefmilieu

15 Informable:

16 C. Timing:

17 2009

18 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

19 Strategische doelstelling 9 : « Het regelgevingskader rond biodiversiteit versterken en
20 de naleving van de wetgeving inzake biodiversiteit verzekeren » en subdoelstelling
21 9.1 : « Ervoor zorgen dat de Nationale Strategie gedragen wordt door doeltreffende
22 wetgeving en de tenuitvoerlegging verbeteren »
23
24
25
26

27 Actie 2: Gegevensbank inbreuken tegen de biodiversiteit

28 A. Beschrijving:

29 Alle beschikbare gegevens analyseren inzake biodiversiteit, met name door een gege-
30 vensbank samen te stellen van de inbreuken, geïntegreerd in de bestaande projecten
31 (PLDA en Datawarehouse)

32 B. RACI:

33 Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen)

34 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

35 Consultable:

36 Informable: Federale politie, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veilig-
37 heid van de Voedselketen en Leefmilieu

38 C. Timing:

39 2010 (de uitvoering zal afhangen van de ontwikkeling van andere projecten binnen de
40 douane, zoals PLDA, Datawarehouse).

41 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

42 Strategische doelstelling 9 : « Het regelgevingskader rond biodiversiteit versterken en
43 de naleving van de wetgeving inzake biodiversiteit verzekeren » en subdoelstelling
44 9.1 : « Ervoor zorgen dat de Nationale Strategie gedragen wordt door doeltreffende
45 wetgeving en de tenuitvoerlegging verbeteren »
46
47
48
49

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48

Actie 3: opleiding van de ambtenaren

A. Beschrijving:

De opleiding verderzetten, uitbouwen en verdiepen van de ambtenaren die betrokken zijn in de strijd tegen de criminaliteit op het vlak van biodiversiteit, in functie van de controleopdrachten (met name inzake CITES), om hun kennis te verbeteren zowel op juridisch als op technisch en wetenschappelijk vlak.

B. RACI:

Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen) en Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, federale politie, NGOs

Informable: Belgisch Wetenschappelijk Comité CITES

C. Timing:

2009/2010

D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

Strategische doelstelling 9 : « Het regelgevingskader rond biodiversiteit versterken en de naleving van de wetgeving inzake biodiversiteit verzekeren » en subdoelstelling 9.1 : « Ervoor zorgen dat de Nationale Strategie gedragen wordt door doeltreffende wetgeving en de tenuitvoerlegging verbeteren »

Actie 4 : De wettelijke bepalingen aanpassen voor lichte overtredingen

A. Beschrijving:

Samenwerken met het Beheersorgaan van CITES om de wettelijke bepalingen aan te passen die de douane in staat stellen lichte overtredingen snel af te handelen.

B. RACI:

Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen)

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

- DG Dier, Plant en Voeding (dienst CITES), federale politie

Informable:

C. Timing:

2009

D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

Strategische doelstelling 9 : « Het regelgevingskader rond biodiversiteit versterken en de naleving van de wetgeving inzake biodiversiteit verzekeren » en subdoelstelling 9.1 : « Ervoor zorgen dat de Nationale Strategie gedragen wordt door doeltreffende wetgeving en de tenuitvoerlegging verbeteren »

1 **Actie 5: Sensibilisatie van de reizigers**

2 A. Beschrijving:

3 Acties ondernemen om reizigers en/of economische actoren te sensibiliseren, in sa-
4 menwerking met andere overheden, met name aan de hand van informatiecampagnes
5 en door een grotere mediatisering van de douaneacties inzake CITES, invasieve uit-
6 heemse soorten of illegaal hout.

7 8 B. RACI:

9 Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen) en Federale
10 Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en
11 Leefmilieu

12 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

13
14 Consultable: Federale politie, ngo's, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwe-
15 tenschappen, ...

16 Informable:

17 18 C. Timing:

19 2009-2010

20 21 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

22 Strategische doelstelling 5 : « De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle soci-
23 ale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren » en subdoelstelling 5.9 : « De
24 implementatie van CITES aanmoedigen om de biodiversiteit te behouden »

25 26 **Actie 6: Samenwerkingsprotocol douane – milieu**

27 A. Beschrijving:

28 Een 'samenwerkingsprotocol' uitwerken tussen de Federale Overheidsdienst Financi-
29 en (douane en accijnzen) en de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid
30 van de Voedselketen en Leefmilieu om te zorgen voor een doeltreffende toepassing
31 van alle wetgeving inzake biodiversiteit die onder de bevoegdheid valt van dit departe-
32 ment, zoals met name de wetgeving inzake FLEGT (Forest Law Enforcement
33 Governance and Trade) of CITES (Convention on International Trade of Endangered
34 Species). Het protocol zal een taakverdeling bevatten tussen de twee betrokken instel-
35 lingen.

36 37 B. RACI:

38 Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen) en de Fede-
39 rale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen
40 en Leefmilieu

41 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

42 Consultable:

43 Informable:

44 45 C. Timing:

46 2010

47 48 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

49 Strategische doelstelling 9 : « Het regelgevingskader rond biodiversiteit versterken en
50 de naleving van de wetgeving inzake biodiversiteit verzekeren » en subdoelstelling

1 9.1 : « Ervoor zorgen dat de Nationale Strategie gedragen wordt door doeltreffende
2 wetgeving en de tenuitvoerlegging verbeteren »
3

4 **Actie 7: Optimalisering van het team ‘Gestion des Risques - Risiko Beheer’ Cites**

5 A. Beschrijving:

6 Nagaan op welke manier het « Team ‘Gestion des Risques - Risiko Beheer’ CITES »
7 zo doeltreffend mogelijk kan worden en hoe het kan worden betrokken bij andere as-
8 pecten van de biodiversiteit.
9

10 B. RACI:

11 Responsible: Federale Overheidsdienst Financiën (douane en accijnzen) en Federale
12 Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en
13 Leefmilieu (DG Dier, Plant en Voeding)

14 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

15 Consultable:

16 Informable:
17

18 C. Timing:

19 2009
20

21 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

22 Strategische doelstelling 5 : « De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle soci-
23 ale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren » en subdoelstelling 5.9 : « De
24 implementatie van CITES aanmoedigen om de biodiversiteit te behouden »
25
26

2. Integratie van de biodiversiteit in de Ontwikkelingssamenwerking

2.1. Inleiding

Het mag vreemd lijken dat ontwikkelingssamenwerking, dat toch eerder staat voor acties en interventies in de landen in het Zuiden, een rol speelt in een Belgisch federaal actieplan voor Biodiversiteit. Hierbij mag men echter niet vergeten dat de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking als hoofddoel heeft het realiseren van een duurzame menselijke ontwikkeling. Daarbij worden in een aantal beleidsdocumenten, zoals de strategienota leefmilieu, de bescherming en het beheer van de biodiversiteit als prioritaire aandachtspunten naar voren geschoven.

Het is ook vanzelfsprekend dat biodiversiteit en de bescherming ervan niet stopt aan de Belgische of Europese grenzen maar in een globale context dient aangepakt te worden. De federale overheid is ook, via een aantal internationale overeenkomsten en andere akkoorden, rechtstreeks betrokken bij de wereldwijde aandacht, bescherming en opvolging van de biodiversiteit.

Ook in het kader van het internationaal landbouwkundig onderzoek wordt er veel aandacht besteed aan de bescherming van de biodiversiteit, o.a. met een steun aan gerenomeerde instellingen en ook een steun aan de bananengenbank die gehuisvest is in de KULeuven.

Via het kanaal van Ontwikkelingssamenwerking wordt specifiek aandacht geschonken aan acties gericht naar onze partners en partnerlanden in het Zuiden, zodat deze ook aangemoedigd en versterkt worden om het aspect biodiversiteit met voldoende aandacht – zowel politiek als technisch – op te volgen en aan te kaarten.

Capaciteitsopbouw in het Zuiden, een betere informatiestroom en informatieverstrekking tussen Noord en Zuid en een betere samenwerking tussen bestaande structuren en instellingen staan hierbij centraal.

De acties voorzien in het luik ‘ontwikkelingssamenwerking’ kunnen verdeeld worden in zes verschillende thema’s:

1. Traditionele kennis

Het verbeteren van het onderzoek en het verhogen van onze kennis over de biodiversiteit van zowel planten als dieren. Dit met specifieke aandacht voor de actieve rol van de inheemse bevolking en hun traditionele kennis. Dit aspect zal in eerste instantie voornamelijk betrekking hebben op de Democratische Republiek Kongo aangezien hierover reeds een grote kennis ter beschikking staat in Belgische instellingen, o.a. in het Koninklijk Museum Midden Afrika, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en de Nationale Plantentuin van Meise.

2. Capaciteit opbouw

Het versterken van de capaciteitsopbouw rond biodiversiteit, met het versterken van de capaciteiten van onze partners voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van de biodiversiteit. Dit zowel met acties/vormingen in het Noorden als in het Zuiden.

3. Communicatie, educatie, sensibilisatie en opleiding

1 Het sensibiliseren van het grote publiek, dit vooral naar aanleiding van het Internationaal
2 jaar van de biodiversiteit in 2010. Aandacht zal vooral gaan naar informatie en sensibilisa-
3 tie in België zelf, maar dit zal ook zichtbaar zijn naar onze partnerlanden en partners in het
4 Zuiden.

5
6 4. Milieu evaluatie van de verschillende activiteiten in ontwikkelingslanden gefinancierd
7 door Belgische instanties

8 Hierbij betreft het zowel het opstellen van een “environmental integration toolkit” voor de
9 Belgische bilaterale ontwikkelingssamenwerking als het zich toe-eigenen van deze toolkit.
10 Dit zal gelinkt worden aan een overzicht van onze samenwerkingsactiviteiten op het ge-
11 bied van biodiversiteit evenals een voorstel tot “ex ante milieu evaluatie” van alle projec-
12 ten en programma’s in de Belgische partnerlanden. In een later stadium zal dit uitgebreid
13 kunnen worden naar alle Belgische interventies.

14
15 5. Integratie van biodiversiteit in het nationale beleid van de partnerlanden van de Belgische
16 ontwikkelingssamenwerking

17 Dit zal gebeuren via verschillende activiteiten, zoals:

- 18 (1) capaciteitsopbouw bij de nationale experts (in het Zuiden) om de nationale uit-
19 voering van de biodiversiteitsverplichtingen op een meer efficiënte en coherente
20 manier te laten verlopen,
- 21 (2) het bijdragen aan een biodiversiteitsbevorderende omgeving in de partnerlanden,
22 de “greening van de Poverty Reduction Strategy Papers” en het bevorderen van de
23 integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwikkelingsplannen van onze
24 partnerlanden,
- 25 (3) hulp bij het bestrijden van illegale houtkap en houthandel evenals het ondersteunen
26 van nationale bosprogramma’s.

27
28 6. « ex situ » behoud

29 Het “ex situ” beschermen van genetisch materiaal teneinde een bijdrage te leveren tot het
30 behoud ervan, o.a. in botanische tuinen en/of dierentuinen. Een belangrijk aspect hier is de
31 uitwisseling van informatie tussen deze verschillende bewaringscentra en “centers of ex-
32 cellence”.

33
34 **2.2. Actiefiches**

35 In totaal werden er, in samenwerking met de verschillende Belgische actoren en met de be-
36 langrijke partners, 12 actiefiches opgesteld die het aspect “beschermen van de biodiversiteit”
37 in ontwikkelingssamenwerking in het licht stellen.

Fiche OS 1: Biodiversiteit en traditionele kennis (thema 1)

Inleiding

In de DR Congo zijn de lokale gemeenschappen voor hun overleven zeer sterk afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen uit hun onmiddellijke omgeving. Deze gemeenschappen hebben door de tijd heen een uitgebreide kennis opgebouwd over het gebruik van planten en dieren. Deze traditionele kennis dreigt verloren te gaan door de economische wijzigingen voor het land en zijn bevolking (overgang van overlevingseconomie naar welzijnseconomie). Toch is deze kennis een belangrijk vangnet voor het overleven van de lokale gemeenschappen tijdens crisissen en is ze belangrijk voor de valorisatie van de biodiversiteit. Het duurzaam gebruik van hout en andere producten (medicinale planten, paddestoelen enz) uit het woud kan een belangrijke bijdrage leveren voor de valorisatie en bescherming van de biodiversiteit. Zo is de economische waarde van ‘non-timber forest products’ (producten uit het bos behalve hout) vaak vele malen groter dan de waarde van het hout (cfr. studies in Oost en West Afrika). Momenteel is de kennis over traditionele gebruiken van planten en dieren in Midden-Afrika slechts in beperkte mate geregistreerd. Bovendien is de beschikbare informatie vaak moeilijk toegankelijk. Dit gebrek aan geregistreerde gegevens en de beperkte toegankelijkheid van de bestaande gegevens is een grote handicap bij het uitwerken van projecten en het creëren van een draagvlak voor projecten die rekening houden met de biodiversiteit en zijn economisch en sociale relevantie.

De voorgestelde acties presenteren projecten die zeer concrete invulling kunnen geven aan deze problematiek.

! Dit fiche moet samen worden bekeken met fiche OS 2 (“Capaciteitsopbouw voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van biodiversiteit”) en OS 12 (“*ex situ* instandhouding”) van het luik ontwikkelingsamenwerking, evenals fiche WB 2.1 (“GerCol” – Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen vegetaal germoplasma) en fiche WB 2.2 (“Portaalsite over biodiversiteit in Afrika” – Gecentraliseerde toegang tot de collecties in verband met de Congolese biodiversiteit in België) van wetenschapsbeleid.

Voorgestelde acties

Actie 1: Verzamelen van etnobotanische gegevens voor centraal Kongo

A. Beschrijving:

De Nationale Plantentuin van België en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika bezitten omvangrijke collecties afkomstig uit Midden-Afrika. Deze collecties zijn zeer belangrijk voor wetenschappelijk onderzoek in verschillende domeinen zoals taxonomie, bosbouw, ecologie, etnologie, farmacognosie enz. De ingesloten informatie kan een belangrijke bijdrage leveren tot de valorisatie en het duurzaam gebruik van biodiversiteit. De etnobotanische kennis, gerapporteerd in de documentatie die bij deze collecties hoort, is echter nauwelijks ontsloten. Met het oog op het beschikbaar maken en de repatriatie van deze informatie wil dit project:

- 1   ○ etnobotanische informatie verzamelen en identificaties van objecten verifiëren
- 2   (fase 1)
- 3   ○ de gegevens aanvullen met informatie die op het terrein wordt ingezameld (fa-
- 4   se 2).

5 Deze interdisciplinaire studie focust geografisch op de ‘Province Orientale’ om de vol-
6 gende redenen: intensieve historische prospectie van het gebied en beschikbaarheid
7 van zeer rijke historische collecties; zeer beperkte studie en beschikbaarmaking totnu-
8 toe; lopende veldstudie met het oog op domesticatie van wilde eetbare planten (U-
9 Gent i.s.m. de Universiteit Kisangani). Door dit laatste kunnen de historische en actue-
10 le gegevens met elkaar vergeleken worden. Het eindproduct van dit project zal een
11 overzicht geven van historisch en actuele etnobotanische gebruiken van planten voor
12 de ‘Province Orientale’. Deze gegevens zullen onmiddellijk bruikbaar zijn voor zeer
13 concrete projecten.

15 B. RACI:

16 Responsible: Nationale Plantentuin van België

17 Accountable: Federale Programmatiedienst Duurzame Ontwikkeling

18 Consultable: Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Koninklijk Belgisch Instituut
19 voor Natuurwetenschappen, Belgische & Kongolese Universiteiten en
20 Instituten; Internationale Organisaties

21 Informable: Belgische & Kongolese Universiteiten, Instituten en Overheden; Interna-
22 tionale Organisaties

23
24 C. Timing:

25 Fase 1 (2009-2010): verzamelen informatie in historische collecties uit de ‘Province
26 Orientale’.

27 Fase 2 (2011-2012): etnobotanisch veldonderzoek in de ‘Province Orientale’ i.s.m. lo-
28 kale onderzoekers

29
30 D. Link met objectieven van de nationale strategie biodiversiteit:

31 Strategisch objectief 6: “Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling
32 van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze
33 promoten” en operationeel objectief 6.4.: “Operationele mechanismen creëren om de
34 kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschap-
35 pen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame
36 gebruik van biodiversiteit”.

37
38 **Actie 2: Kweken van nuttige planten in de botanische tuin Kisantu (DR Kongo)**

39 A. Beschrijving:

40 *1. Medicinale planten & anti-erosie planten.*

41 De tuin van Kisantu heeft een lange traditie in het kweken van medicinale planten en
42 het verspreiden van de kennis erover (o.m. recente publicatie van een overzicht van
43 medicinale planten uit de provincie ‘Bas-Congo’). De lokale bevolking heeft door-
44 gaans de middelen niet om westerse geneesmiddelen te kopen. Hierdoor blijven medi-
45 cinale planten zeer belangrijke hulpmiddelen. Toch is de kennis over geneeskrachtige
46 planten bij de lokale bevolking de laatste decennia sterk achteruitgegaan.

47 Het project zal ook aandacht besteden aan de cultuur van enkele plantensoorten die in-
48 teressant kunnen zijn in de strijd tegen de bodemerosie wat een zeer groot probleem is
49 in de regio.

1 Dit project heeft tot doel om de menselijke capaciteit te gebruiken die aanwezig is in
2 de tuin van Kisantu om de teelt van medicinale en anti-erosie planten te bevorderen.
3 Daarnaast wil het de verspreiding van interessante soorten bij de lokale bevolking be-
4 vorderen. De campagne voorziet verder de organisatie van training in de teelt van de
5 betreffende planten, de verspreiding van de planten en van de kennis erover. De be-
6 volking zal gesensibiliseerd worden via bestaande netwerken zoals scholen en kerken.
7

8 Concrete objectieven:

- 9 ○ praktische training van lokale bevolking en het personeel van de tuin van Ki-
10 santu.
- 11 ○ selectie van medicinale en anti-erosie soorten
- 12 ○ optimaliseren van de kweekmethodes voor deze planten
- 13 ○ vermenigvuldiging van deze planten voor verspreiding
- 14 ○ gebruik en verbeteren van de expertise van de tuinbouwschool in de tuin van
15 Kisantu
- 16 ○ werken met bestaande organisaties met een lokaal netwerk (vb. kerken, vrou-
17 wenorganisaties enz.) voor de verspreiding van planten en voor de sensibilise-
18 ring en training van de lokale bevolking.

19 2. *Gnetum africanum*.

20 *Gnetum africanum* is een sterk geapprecieerde lokale groente van het Kongo bekken.
21 Grote hoeveelheden van de bladeren worden geoogst en verhandeld. De planten wor-
22 den momenteel nog niet gekweekt maar worden enkel in het wild ingezameld. Door te
23 intensieve inzameling is de soort zeer sterk bedreigd. Hierdoor is ze steeds moeilijker
24 te vinden en wordt de marktprijs steeds hoger. Er bestaan reeds verschillende studies
25 over *Gnetum*. Reeds in 1953 werd in Yangambi ontdekt dat de plant gemycorrhizeerd
26 wordt door een gasteromyceet. Recent verscheen er een monografie (2008). Deson-
27 danks werd tot op heden nog geen methode ontwikkeld om de plant te kweken. De
28 studie zal een methode ontwikkelen om *Gnetum* te mycorrhizeren en teeltmethodes
29 uittesten.
30

31 Objectieven van het project:

- 32 ○ - verzamelen van gegevens over *Gnetum* in ‘Bas Congo’
- 33 ○ - verzamelen van gemycorrhizeerde wortelen en gebruik van DNA analyses
34 om deze te identificeren.
- 35 ○ - testen van kweek van gemycorrhizeerde *Gnetum* en verspreiden van de kennis
36 via de Centraal-Afrikaanse botanische tuinen.
37

38 B. RACI:

39 Responsible: Nationale Plantentuin van België

40 Accountable: Federale Programmatiedienst Duurzame Ontwikkeling

41 Consultable: Botanische tuin Kisantu, Belgische & Kongolese Universiteiten en In-
42 stituten; Internationale Organisaties ; lokale gemeenschappen

43 Informable: Belgische & Kongolese Universiteiten, Instituten en Overheden; Inter-
44 nationale Organisaties; lokale gemeenschappen
45

46 C. Timing:

47 2009-2012
48

49 D. Link met objectieven van de nationale strategie biodiversiteit:

50 Strategisch objectief 6: “Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling

1 van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze
2 promoten” en operationeel objectief 6.4.: “Operationele mechanismen creëren om de
3 kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschap-
4 pen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame
5 gebruik van biodiversiteit”.

6 **Actie 3: Nuttige paddenstoelen van Oost-Congo**

7 A. Beschrijving:

8 Dit project beoogt de ontwikkeling van een marktsegment voor paddenstoelen in
9 Noord-Kivu. De aandacht gaat zowel naar kweekbare als niet-kweekbare soorten. Het
10 project vereist samenwerking met de lokale bevolking en werkt ten voordele van de
11 lokale economie, de voedselzekerheid, het behoud van traditionele kennis en duur-
12 zaam gebruik van biodiversiteit.

13 Ondanks het enorm agro-economisch potentieel in Kongo, heerst er een gebrek aan
14 praktisch en concreet inzicht in duurzaam gebruik van bestaande voedselbronnen.
15 Door de stijgende vraag naar brandhout en land voor akkerbouw, overschrijdt men
16 bijna overal de draagkracht van de bestaande bos-ecosystemen. Deze systemen zijn
17 van oudsher de basis en de motor van de lokale kleinschalige economie. De versnelde
18 verarming van het woud betekent voor bevolkingsgroepen, die er een nauwe band mee
19 hebben, het verlies van jobs, traditionele activiteiten, inkomen, biodiversiteit en uit-
20 eindelijk ook kennis. Belangrijke componenten uit het bosecosysteem moeten opnieuw
21 gevaloriseerd worden, de lokale waarde van het woud wordt onderschat. In Oost-
22 Kongo, Noord-Kivu, is dit fenomeen schrijnend en een groot probleem voor de bevol-
23 kingsgroepen die in en rond het Parc National de Maiko leven.

24 Dit project biedt een antwoord op dit probleem via de valorisatie van wilde padden-
25 stoelen uit het woud. Paddenstoelen hebben in Afrika een enorm potentieel, omdat ze
26 een belangrijk onderdeel zijn van het traditionele menu. Onderzoek heeft aangetoond
27 dat in Afrika ruim 400 soorten wilde paddenstoelen gegeten worden. Ongeveer één
28 derde daarvan kan, net zoals truffels, niet gekweekt worden en komt na de pluk recht-
29 streeks op de lokale markt. Voor veel gezinnen is het een belangrijk seizoenaal inko-
30 men; het kan ook een duurzame activiteit zijn op voorwaarde dat het bos gevrijwaard
31 blijft. Het project voorziet een etnomycologische studie, een marktonderzoek en de
32 uitbouw van een afzetgebied met dit soort paddenstoelen. De rest van de wilde eetbare
33 soorten uit Afrika kan mogelijk gekweekt worden op zelfgemaakte substraten. Pad-
34 denstoelen gekweekt op plantaardig afval kunnen gemakkelijk uitgroeien tot een bron
35 van eiwitrijk voedsel, en een rendement bereiken dat het viervoudige is dan van wat
36 men met runderen kan bereiken. Het is een bijzonder efficiënte methode (beproefd in
37 de tropen), en bovendien heeft men na drie tot vier weken al iets te eten of te verko-
38 pen. Iets wat met tomaten maanden kost, en met vee (koeien, geiten, e.d.) nog veel
39 langer. De methode vereist weinig technologie, ze is aangepast aan de lokale omstan-
40 digheden en duurzaam, want ze gebruikt lokale paddenstoelen, en lokale grondstoffen
41 zonder uitputting van het bosecosysteem. Bovendien is het restafval, genaamd ‘cham-
42 post’, hoogwaardig organisch materiaal dat rechtstreeks kan gebruikt worden als orga-
43 nische meststof voor de klassieke teelten.

44 Het project voorziet de oprichting van een lokaal kenniscentrum met personeel; een
45 vergaderruimte en een verblijfsruimte voor bezoekers; een documentatieruimte, een
46 klein labo, 1-2 ha grond, een modelkwekerij en aangepaste transportmiddelen voor de
47 diverse activiteiten. Het centrum houdt zich bezig met organisatie, sensibilisering en
48 vorming op alle niveaus (bevolking, autoriteiten en universiteit, zie fiche OS 2: “capa-
49 citeitsopbouw voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van de biodiversi-

1 **teit**”). Het project duurt 4 jaar en de volgende drie belangrijke resultaten worden min-
2 stens verwacht:

- 3 1. Een afzetgebied paddenstoelen, waarbij een fractie van de lokale bevolking haar
4 inkomen geheel of gedeeltelijk haalt uit de kweek van paddenstoelen (gans het
5 jaar) en/of uit de pluk van wilde soorten (seizoenaal). Deze mensen zijn in staat au-
6 tonoom paddenstoelen te kweken en er een inkomen uit te halen.
- 7 2. Een kenniscentrum voor mycologie. Dit centrum is de basis van het project (zie
8 hoger), maar wordt na afloop een zelfbedruipend centrum waar basismaterialen
9 voor de diverse kweekprogramma’s gemaakt/verkocht worden (o.a. broedcultuur).
10 Het centrum kan permanent dienst doen als vormingscentrum met de model kwe-
11 kerij (concurrentie met de filière moet vermeden worden).
- 12 3. Een aantal publicaties met alle informatie over de belangrijke eetbare en nuttige
13 paddenstoelen van de regio, alle gegevens over de lokale paddenstoelenkennis (et-
14 nomycologie) en alle informatie betreffende de kweek en de pluk. Er komt een uit-
15 gave voor een ruim publiek (in de lokale talen) en een tweede voor een gespeciali-
16 seerd publiek. Beide publicaties worden opgesteld door specialisten in de verschil-
17 lende disciplines. Een derde publicatie wordt opgesteld met de verantwoordelijken
18 voor het beheer en de bescherming van de boscomplexen. Dit werk bevat richtlij-
19 nen voor beheer die rekening houden met de biodiversiteit, de waarden en het
20 duurzaam gebruik voorgesteld/geïnstalleerd door het project. Het is een handlei-
21 ding die er bijvoorbeeld voor moet zorgen dat men de werking van de filière niet
22 belemmert door andere activiteiten.

23
24 **B. RACI:**

25 Responsible: Nationale Plantentuin van België

26 Accountable: Federale Programmatiedienst Duurzame Ontwikkeling

27 Consultable: VECO – Iles de Paix (Noord Kivu), lokale Universiteiten, ERAIFT
28 (Ecole Régionale post-universitaire d’Aménagement et de gestion Inté-
29 grés des Forêts et Territoires tropicaux), Belgisch en Kongolese Uni-
30 versiteiten, wetenschappelijke instellingen en NGO’s

31 Informable: Belgisch en Kongolese Universiteiten, wetenschappelijke instellingen
32 en NGO’s.

33
34 **C. Timing:**

35 2009-2012

36
37 **D. Link met objectieven van de nationale strategie biodiversiteit:**

38 Strategisch objectief 6: “Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling
39 van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze
40 promoten” en operationeel objectief 6.4.: “Operationele mechanismen creëren om de
41 kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschap-
42 pen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame
43 gebruik van biodiversiteit”.

44
45 **Actie 4: Valorisatie van de ‘Prelude Medicinal Plants Database’**

46 **A. Beschrijving:**

47 De Prelude database geeft een overzicht van traditionele medicinale gebruiken van
48 planten (zowel voor dier als mens) uit verschillende gebieden in Afrika.

1 Deze info is nuttig voor onderzoekers, geneesheren, dierenartsen en landbouwers en is
2 beschikbaar via http://www.metafro.be/prelude/plant_collection .

3 Hoewel deze info zeer waardevol is, zijn de gegevens in Prelude vaak zeer rudimen-
4 tair. Het is dan ook nuttig om deze verder aan te vullen.

5 Doelstelling van dit project;

- 6 ○ Cross-check van Prelude informatie met andere informatie bronnen (e.g. Nati-
7 onale Plantentuin);
- 8 ○ De plantenlijst is beschikbaar via GBIF (Global Biodiversity Information Faci-
9 lity), nuttig zou zijn om een internationaal ‘Prelude’ netwerk te creëren;
- 10 ○ Organiseren van een etnobotanische enquête in enkele ontwikkelingslanden om
11 de bestaande gegevens aan te vullen.

12
13 B. RACI:

14 Responsible: Museum voor Midden Afrika (Tervuren)

15 Accountable: Federale Programmatiedienst Duurzame Ontwikkeling

16 Consultable: Nationale Plantentuin, Universiteiten & Instituten, wetenschappelijke
17 instellingen en NGO's

18 Informable: algemeen publiek, Universiteiten, wetenschappelijke instellingen en
19 NGO's

20
21 C. Timing:

22 2009-2012

23
24 D. Link met objectieven van de nationale strategie biodiversiteit:

25 Strategisch objectief 6: “Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling
26 van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze
27 promoten” en operationeel objectief 6.4.: “Operationele mechanismen creëren om de
28 kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschap-
29 pen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame
30 gebruik van biodiversiteit”.

31
32 **Actie 5 : Valorisatie van tijdelijke reizende tentoonstellingen van het type «Con-
33 go: Natuur en Cultuur »**

34 A. Beschrijving:

35 Tussen november 2004 en augustus 2006 liep in het KMMA een tijdelijke tentoonstel-
36 ling “Natuur en Congo”, die vervolgens werd opgezet in het Nationaal Museum van
37 Lubumbashi onder de naam « Congo, Nature et Culture, vitrine de la biodiversiteit de
38 la RDC » en dat tot in april 2009.

39
40 *Thema van de tentoonstelling:*

41 De Democratische Republiek Congo geniet een wereldwijde reputatie voor de diversi-
42 teit van haar natuurlijke hulpbronnen. Er is inderdaad geen enkel ander Afrikaans land
43 dat zich kan beroepen op zo'n rijke diversiteit aan dieren en planten.

44 De relaties die de mens onderhoudt met zijn natuurlijk milieu zijn origineel en gedi-
45 versifieerd: hij hangt af van de natuur voor al zijn vitale behoeften zoals eten en medi-
46 cijnen, maar hij maakt er eveneens gebruik van om symbolische en economische rede-
47 nen.

48 Er worden in Congo meer dan 200 talen gesproken, die allemaal getuigen van de ken-
49 nis die de sprekers ervan hebben van die natuurlijke rijkdommen. De tentoonstelling

1 'Congo. Natuur & cultuur' belicht de diverse manieren waarop de mens verbonden is
2 met de natuur.

3 Vijf thema's vormen de rode draad doorheen de tentoonstelling:

4 1) Biodiversiteit en natuurbescherming via nationale parken

5 2) De natuur als bron van grondstoffen

6 3) De specifieke terminologie voor natuur en cultuur

7 4) De natuur als bron van symbolen

8 5) De natuur als bron van voedsel en geneesmiddelen

9
10 De tentoonstelling tracht het publiek te sensibiliseren aangaande het probleem van de
11 biodiversiteit in de DRC en aangaande het instandhouden van dit patrimonium; de ten-
12 toonstelling is in het bijzonder interessant voor Congolese leerlingen.

13 In het kader van de problematiek van de traditionele kennis zou het interessant zijn de-
14 ze actie te herhalen met andere tijdelijke tentoonstellingen in samenwerking met mu-
15 sea uit ontwikkelingslanden.

16
17 B. RACI:

18 Responsible: Museum voor Midden Afrika (Tervuren)

19 Accountable: Federale Programmatiedienst Duurzame Ontwikkeling

20 Consultable: Nationale Plantentuin, Universiteiten, wetenschappelijke instellingen
21 en NGO's

22 Informable: algemeen publiek

23
24 C. Timing:

25 2009-2012

26
27 D. Link met objectieven van de nationale strategie biodiversiteit:

28 Strategisch objectief 8: "De gemeenschap betrekken via communicatie, onderwijs,
29 bewustmaking en opleiding".

30
31 E. Referentie:

32 <http://www.africamuseum.be/museum/temporary/pastexhib/museum/temporary/curren>
33 [texhib/NatuurCultuur; http://fr.allafrica.com/stories/200804101115.html](http://fr.allafrica.com/stories/200804101115.html)

Fiche OS 2: Capaciteitsopbouw voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van biodiversiteit (thema 2)

Inleiding

De wetenschappelijke kennis inzake biodiversiteit is nog onvolledig. Slechts een uiterst beperkt deel van wat er leeft op aarde is reeds grondig bestudeerd. Er blijven waarschijnlijk nog tussen de 10 en de 13 miljoen soorten te ontdekken, beschrijven, inventariseren en classificeren. Daarbovenop komt nog het bestuderen van hun ecologie en hun gedrag. Het is eveneens cruciaal de kennis uit te breiden over de evolutie van de biodiversiteit gezien de snelle veranderingen die de wereld momenteel ondergaat. Demografische, politieke, economische en culturele factoren zorgen ervoor dat de natuurlijke habitats binnen een erg kort tijdsbestek radicale veranderingen ondergaan. Tegelijkertijd veranderen ze ook de verspreiding en de abundantie van de soorten. De werking van de ecosystemen wordt aldus verstoord, net zoals de diensten die ze leveren. Een betere capaciteit om de evolutie van de biodiversiteit op te volgen zou het mogelijk maken de gevolgen van die veranderingen te evalueren en oplossingen uit te werken voor het behoud, het duurzaam gebruik en het herstel van de biodiversiteit.

De landen uit het Zuiden zijn vaak het rijkst aan biodiversiteit. Jammer genoeg hebben ze een schrijnend gebrek aan expertise. De kennis is opgesplitst tussen landen en instellingen. In bepaalde landen is het moeilijk programma's voor duurzaam beheer op te zetten omdat er te weinig wetenschappers en lokale beheerders zijn die over de nodige expertise beschikken. De informatie en de expertise die in het Noorden voorhanden zijn, zijn bovendien vaak moeilijk beschikbaar en toegankelijk voor onderzoekers uit het Zuiden.

De wetenschappelijke samenwerking moet bijdragen aan de consolidatie van de wetenschappelijke en de technische expertise in het Zuiden en aan de versterking van de instellingen die werkzaam zijn op het domein van de biodiversiteit. Die versterking zal het mogelijk maken de relevante wetenschappelijke informatie samen te brengen en terecht te doen komen bij de besluitvormingsorganen. Pas als dat gebeurt kunnen er doeltreffende programma's ten uitvoer worden gebracht die de biodiversiteit ten goede komen.

Dit fiche stelt een actieprogramma voor dat is gericht op **de opleiding van wetenschappelijke en technische experts** uit het Zuiden. Het programma bestaat uit drie luiken: wetenschappelijke opleidingen in het Zuiden, wetenschappelijke opleidingen in België en opleidingen inzake het beheer van informatie en gegevens met betrekking tot biodiversiteit.

De geografische zone waar deze actie in de eerste plaats betrekking op heeft is **Centraal Afrika**, en in het bijzonder de partnerlanden van het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking: **DR Congo, Rwanda en Burundi**.

! Dit fiche moet samen worden gezien met fiches OS 1 ("Biodiversiteit en traditionele kennis") OS 3 ("Informereren en sensibiliseren van het publiek in verband met het belang van de biodiversiteit voor de ontwikkeling en de strijd tegen armoede in het kader van het Internationale Jaar van de Biodiversiteit") en OS12 ("ex situ instandhouding") van de sector « ontwikkelingssamenwerking» en fiches WB 2.1 ("GerCol" – Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen vegetaal germoplasma) en WB 2.2 ("Portaalsite over biodiversiteit in Afrika" – Gecentraliseerde toegang tot de collecties in verband met de Congoese biodiversiteit in België) van het plan « wetenschappelijk onderzoek ».

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36

Voorgestelde acties

Actie 1: Wetenschappelijke opleidingen in het Zuiden

A. Beschrijving:

De bedoeling van deze actie is **groeps cursussen en -workshops** in het Zuiden te organiseren of mogelijk te maken. Deze cursussen combineren theorie en praktijk op het terrein (bv. bemonstering, inventarissen). De opleidingen worden lokaal georganiseerd maar kunnen een regionaal bereik hebben. Op termijn moeten die opleidingen ertoe leiden dat er opleiders worden opgeleid, zodat er een vermenigvuldigend effect wordt verkregen dat belangrijk is voor de kennisoverdracht. De vorm varieert in functie van het type cursus dat wordt gegeven, maar doorgaans gaat het om programma's van korte tot middellange duur die openstaan voor een maximum van 50 deelnemers.

Id	Titel	Inhoud	Duur	Locatie	Partners
Zuiden1	Moderne taxonomie	Theoretische cursus: concept soorten, classificatie, nomenclatuur, etc.	1 week	Op aanvraag	KBIN
Zuiden2	Opvolging van de biodiversiteit – gedeelte dierkunde	Praktische cursus: methodes voor bemonstering en identificatie, beheer van collecties	1 maand	Kisangani	KBIN, KMMA
Zuiden3	Opvolging van de biodiversiteit – gedeelte plantkunde	Praktische cursus: methodes voor bemonstering en identificatie	1 maand	Congolese universiteiten en wetenschappelijke instellingen	NPB
Zuiden4	Beheer van collecties – gedeelte plantkunde	Beheertechnieken voor herbariumcollecties	1 maand	Congolese universiteiten en wetenschappelijke instellingen	NPB

KBIN : Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. NPB : Nationale Plantentuin van België.
KMMA : Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

B. RACI:

Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Nationale Plantentuin van België, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), Commission universitaire pour le Développement (CUD) en universiteiten

Informable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking

C. Timing:

2009-2012

D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

Doelstelling 7: “Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren, en meer bepaald subdoelstelling 7.7 De Belgische expertise optimaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in ontwikkelingslanden te ondersteunen”

Actie 2 : Wetenschappelijke opleidingen in België

A. Beschrijving:

Deze actie stelt opleidingen voor in België, in de vorm van **individuele of gezamenlijke studiebezoeken**, aan een van de Belgische federale wetenschappelijke instellingen

gen, al dan niet gecombineerd met een verblijf aan een universiteit indien het expertisedomein dat vereist. Dit systeem maakt het voor de bezoekers mogelijk toegang te verkrijgen tot de expertise, literatuur, collecties en gegevens waarover België beschikt, en waartoe men in het Zuiden moeilijk toegang heeft²². De bezoekers moeten verbonden zijn aan erkende instellingen uit het Zuiden die als doelstelling hebben de biodiversiteit te bestuderen en duurzaam te beheren. Die opleidingen kunnen beantwoorden aan uiteenlopende behoeften: uitdiepen van concepten, van technieken of wetenschappelijke methodes, gespecialiseerde beroepsopleiding, stage in het kader van een cursus die leidt tot een diploma. Het is de bedoeling opleidingen van hoog niveau aan te bieden die afgestemd zijn op de noden van de buitenlandse wetenschappers.

Id	Titel	Inhoud	Type	Duur	Partners
Noorden1	Studie en beheer van de natuurwetenschappelijke collecties in België – gedeelte dierkunde	Studie van de specimens uit de collectie, aanleren van het beheer, basiskennis taxonomie etc.	Individuele verblijven	2 weken tot 2 maanden	KMMA, KBIN
Noorden2	Studie en beheer van de natuurwetenschappelijke collecties in België – gedeelte plantkunde	Studie van de specimens uit de collectie, aanleren van het beheer, etc.	Opleiding in groep	1 maand	NPB
Noorden3	Studie en beheer van de natuurwetenschappelijke collecties in België – gedeelte xylarium	Studie van de specimens uit de collectie, aanleren van het beheer, etc.	Individuele verblijven	2 weken tot 2 maanden	KMMA
Noorden4	Biologie van het bos	Analyse van de groei van bomen, microscopische kenmerken van het hout, dendrometrie, dendrochronologie	Opleiding in groep	3 maanden	KMMA

KBIN : Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. NPB : Nationale Plantentuin van België. KMMA : Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

B. RACI:

Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Nationale Plantentuin van België, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), Commission universitaire pour le Développement (CUD) en universiteiten

Informable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking

C. Timing:

2009-2012

D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

Strategisch doelstelling 7 : “Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren”, en meer bepaald subdoelstelling 7.7: “De Belgische expertise optimaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in ontwikkelingslanden te ondersteunen”

Actie 3 : Beheer van informatie en gegevens over biodiversiteit

A. Beschrijving:

²² In het specifieke geval van de zoölogische en botanische collecties moet worden benadrukt dat die enkel in België toegankelijk zijn en dat bezoeken ter plaatse (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, NPB, KMMA) dan ook onontbeerlijk zijn om ze te bestuderen.

Deze actie richt zich op het technische en het informatica-aspect, en vormt een aanvulling op de twee acties met een wetenschappelijke inslag die hierboven werden beschreven. Ze stelt **groepsopleidingen** voor over het beheer van informatie en gegevens inzake biodiversiteit: beheer van gegevensbanken, numerieke cartografie, op het internet plaatsen, netwerkvorming en informatie-uitwisseling, etc. Het doelpubliek bestaat uit wetenschappers, terreinbeheerders en verantwoordelijken voor milieugegevens van de overheidsinstellingen en de administraties. De plaats waar deze opleidingen worden georganiseerd hangt af van het doelpubliek en het onderwerp; ze kunnen zowel in het Zuiden (bij voorkeur) als in het Noorden worden georganiseerd. Deze actie moet rekening houden met de activiteiten van het Belgische Clearing-House Mechanism (**zie actie 2 (“Het Belgisch CHM (Clearing House Mechanism) uitbreiden ter ondersteuning van een betere nationale uitvoering van beleid voor ontwikkelingssamenwerking en biodiversiteit”) van Fiche OS 8 (“Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in partnerlanden”)**).

Id	Titel	Inhoud	Duur	Locatie	Partners
Info1	Informatiebeheer – gedeelte algemene documenten en informatie	Methodes voor het verzamelen en beheren van informatie, uitdieping informatica en webbeheer	2 weken	Afhankelijk van de vraag, in België of in het Zuiden (er wordt een opleiding voorzien in Kinshasa)	KBIN
Info2	Informatiebeheer – gedeelte botanische gegevens	Gebruik en beheer van de gegevensbanken, georeferentiëring en cartografie, gegevensanalyse. In samenwerking met de ERAIFT	1 maand	Congolese universiteiten en wetenschappelijke instellingen	NPB
Info3	Fishbase en taxonomie Afrikaanse zoetwatervissen	Gebruik van informaticatoepassing FishBase, gekoppeld aan een opleiding over taxonomie van de zoetwatervissen	3 maanden	KMMA, België	KMMA

KBIN : Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. NPB : Nationale Plantentuin van België.
KMMA : Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. ERAIFT: Ecole Régionale post-universitaire d'Aménagement et de gestion Intégrés des Forêts et Territoires tropicaux

B. RACI:

Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Nationale Plantentuin van België, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), Commission universitaire pour le Développement (CUD) en universiteiten

Informable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking

C. Timing:

2009-2012

D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

Strategisch doelstelling 7 : “Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren”, en meer bepaald subdoelstelling 7.7 “De Belgische expertise optimaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in ontwikkelingslanden te ondersteunen”

Actie 4 : De interdisciplinaire kennis bevorderen aan de hand van een stageprogramma en studiebezoeken voor Afrikaanse wetenschappers

A. Beschrijving:

1 Context van de stage :

- 2 ○ Verdwijnen van de biodiversiteit
- 3 ○ Impacts van anthropische activiteiten
- 4 ○ Gevolgen voor het welzijn van de mens
- 5 ○ Nood om te zorgen voor een « duurzame» toekomst (duurzame ontwikkeling)
- 6 ○ Noodzaak om het publiek te sensibiliseren/informereren aangaande biodiversiteit
- 7 ○ Noodzaak om het gedrag te wijzigen

8 Belangrijkste hulpmiddelen en internationale actoren:

- 9 ○ Convention on Biological Diversity
- 10 ○ UNESCO, United Nations Environment Programme (UNEP), FAO en andere
- 11 organen van de Verenigde Naties
- 12 ○ Ngo's (WWF, Greenpeace, etc.)
- 13 ○ Internationale organisaties: IUCN, World Resources Institute (WRI), Consulta-
- 14 tive Group on International Agricultural Research (CGIAR), etc.
- 15 ○ EU en verwante netwerken (DG Leefmilieu, DG Onderzoek, DG Ontwikke-
- 16 lingssamenwerking, etc.)
- 17 ○ Stichtingen

18 Belangrijkste Belgische hulpmiddelen en actoren:

- 19 ○ Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en het Nationaal
- 20 knooppunt voor het Verdrag inzake biologische diversiteit
- 21 ○ Clearing House Mechanism
- 22 ○ Federaal Wetenschapsbeleid en het biodiversiteitsplatform
- 23 ○ Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen
- 24 en Leefmilieu
- 25 ○ Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking – DG « Sensibilisatie »
- 26 ○ Verenigingen (Natagora, GreenBelgium, CRIE, Réseau Idée, Natuurpunt,...)
- 27 ○ Ngo's
- 28 ○ Media (tv, radio, kranten)

29
30 B. RACI:

31 Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Nationale
32 Plantentuin van België, Koninklijk Museum voor Midden-Afrika.

33 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

34 Consultable: Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), Commission universitaire
35 pour le Développement (CUD) en universiteiten

36 Informable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking

37
38 C. Timing:

39 2009-2012

40
41 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

42 Strategisch doelstelling 7 : “Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren
43 en communiceren”, en meer bepaald subdoelstelling 7.7: “De Belgische expertise op-
44 timaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in ontwikkelingslanden te on-
45 dersteunen”

Fiche OS 3: Informeren en sensibiliseren van het publiek in verband met het belang van de biodiversiteit voor de ontwikkeling en de strijd tegen armoede in het kader van het Internationale Jaar van de Biodiversiteit (2010) (thema 3)

Inleiding

De Verenigde Naties hebben het jaar 2010 uitgeroepen tot Internationale Jaar van de Biodiversiteit. Dit initiatief biedt een uitzonderlijke gelegenheid om de aandacht te vestigen op het verlies aan biodiversiteit en om de bewustmaking hieromtrent aan te wakkeren.

Daarnaast hebben de Verenigde Naties het Secretariaat van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit aangewezen als belangrijkste motor voor de communicatie en de bewustmaking in verband met het jaar 2010. Het Secretariaat heeft geopteerd voor het thema « **De biodiversiteit voor de ontwikkeling en de Millenniumdoelstellingen inzake ontwikkeling** ».

De twee prioritaire doelstellingen van de vieringen van het Internationale Jaar zijn de volgende:

- Sensibiliseren voor het belang van de biodiversiteit, inclusief het menselijk welzijn, en voor de rol van het Verdrag inzake biologische diversiteit
- Promoten van de toepassing van het Verdrag en van het engagement van alle betrokken actoren en partijen om de drie doelstellingen van het Verdrag te bereiken.

De strategie die werd uitgewerkt door het Secretariaat van het Verdrag is opgebouwd rond drie pijlers:

- Opstellen van een globale boodschap die door iedereen zal gebruikt worden
- Aansporen tot actie door vóór 2010 promotie te maken voor het Internationale Jaar
- Mobiliseren van de steun van de lidstaten bij het Verdrag en van de partnerorganisaties.

De vieringen van het internationale jaar stemmen ook overeen met het symbolische moment van de toegestane termijn om te komen tot een « significante verlaging van het tempo van het verlies aan biodiversiteit ». Deze « Doelstelling 2010 », goedgekeurd tijdens de Wereldtop te Johannesburg in 2002, werd bovendien volledig geïntegreerd in de Millenniumdoelstellingen inzake ontwikkeling. Het Secretariaat van het Verdrag zal in 2010 het succes evalueren van Doelstelling 2010, en zal zijn verslag ter discussie voorleggen aan de 65ste sessie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

! Dit fiche moet samen worden gezien met fiche OS 2 (“Capaciteitsopbouw voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van biodiversiteit”).

Voorgestelde actie

Actie 1: Communicatie- en bewustmakingsactie rond het thema « biodiversiteit, ontwikkeling en strijd tegen de armoede »

A. Beschrijving:

1 Het organiseren in België van een grote communicatie- en bewustmakingsactie rond
2 het thema « biodiversiteit, ontwikkeling en strijd tegen de armoede ». Het doel is aan
3 een ruim publiek in België aan te tonen dat ontwikkeling – zowel in het Noorden als in
4 het Zuiden – noodzakelijkerwijze moet gepaard gaan met een duurzaam beheer van de
5 natuurlijke rijkdommen en de biodiversiteit. Als rode draad werd geopteerd voor **be-**
6 **stuiving**, en het belang ervan voor de landbouw, de gezondheid, de handel en de cul-
7 tuur. Door te kiezen voor dit thema kan gebruik worden gemaakt van concrete en
8 sprekende voorbeelden zowel voor België als voor het Zuiden, waarbij een kader
9 wordt gecreëerd voor een grotere bewustwording van de problematiek in verband met
10 de instandhouding en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit.
11

12 B. RACI:

13 Responsible: Belgisch National focal Point voor het Verdrag inzake de Biodiversiteit
14 (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen)

15 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

16 Consultable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking, meer bepaald de
17 eenheid « Sensibilisatie », Nationale Plantentuin van België, Koninklijk
18 Museum voor Midden-Afrika, universiteiten, niet-gouvernementele or-
19 ganisaties die actief zijn op het gebied van de biodiversiteit, de land-
20 bouw en de plattelandsontwikkeling en alle andere relevante betrokken
21 partijen

22 Informable: brede publiek
23

24 C. Timing:

25 2009 (voorbereiding) en 2010 (uitvoering)
26

27 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

28 Strategisch doelstelling 8: “De gemeenschap betrekken via communicatie, onderwijs,
29 bewustmaking en opleiding.”
30

31 E. Referentie:

32 UNEP/CBD/COP/9/25/Add.1 (29 February 2008)
33
34

Fiche OS 4: Ontwikkeling van een environmental integration toolkit voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking (thema 4)

Inleiding

Voortbouwend op de ervaring van de Vakgroep Menselijke Ecologie van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) in beleidsvoorbereidend onderzoek omtrent duurzame ontwikkeling zullen het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) en de VUB een *environmental integration toolkit* ontwikkelen voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

De VUB zal op basis van de onderzoeksresultaten van vorige projecten een praktijkgerichte, beleidsondersteunende toolkit voor milieu-integratie ontwikkelen. Aldus kunnen milieu-aspecten (in het bijzonder biodiversiteit) systematisch in de interventies van DGOS worden geïntegreerd. De toolkit zal eveneens een inspiratiebron zijn voor andere geïnteresseerde actoren (naast Belgische Technische Coöperatie bv. de NGO's, de VVOB, APEFE etc.).

Tot nu toe werden de beleidsvoorbereidende projecten als afzonderlijke eenheden afgewerkt en gepresenteerd. Na een actualisering en aanpassing van de uitgevoerde projecten zal de *toolkit* optimaal gestructureerd en gepresenteerd worden om de praktische bruikbaarheid ervan te verhogen. De *toolkit* zal in nauw overleg ontwikkeld worden met het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking en met de Belgische Technische Coöperatie.

De resultaten van die projecten zullen worden 'vertaald' naar een beleidsrelevante en praktijkgerichte *toolkit*. Hoewel hier wordt gesproken over een '*environmental toolkit*' zal er in het bijzonder aandacht besteed worden aan biodiversiteit-gerelateerde thema's.

Voorgestelde acties

Actie 1 Ontwikkeling van de *toolkit*

A. Beschrijving:

Ontwikkeling van een handboek dat de toolkit van milieu-integratie-instrumenten in een breder kader plaatst.

Na een algemene inleiding over het nut van milieu-integratie wordt een kader voorgesteld om milieu-aspecten consequent in de interventiecyclus te incorporeren.

De kern van het handboek bestaat uit een voorstelling van praktische instrumenten voor milieu-integratie (milieueffectrapportage, strategisch environmental assessment, duurzaamheidsbeoordeling, milieuzorgsystemen), die worden gelinkt aan de verschillende hulpmodaliteiten.

Vorming:

- De VUB zal ook aangepaste vormingssessies / presentaties geven om het gebruik van de toolkit aan te moedigen²³.
- Voorts zal er worden voortgebouwd op de ervaring van de VUB binnen het Strategic Environmental Assessment TaskTeam van de OECD / DAC (bv. bijwonen van de voorstelling van de SEA-vormingssessie).

²³ De VUB organiseerde in 2007 reeds een seminarie over '*Greening Poverty Reduction Strategy Papers*' en een aparte vorming over '*environmental integration*' voor de stagiairs-attachés.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51

Voorlopige structuur van de *toolkit*

Deel 1: Principes en concepten

In dit gedeelte worden argumenten aangebracht die het nut van milieu-integratie aantonen. Zo kan milieu gelinkt worden met een reeks andere actuele thema's.

- o Milieu en duurzame ontwikkeling
- o Milieu en armoedebestrijding (plus link met migratie)
- o Milieu en veiligheid
- o Milieu, mensenrechten en good governance
- o Milieu-integratie engagementen
- o Alle sectoren zijn gelinkt: de milieu-opportunities, de constraints en de impacts
- o De meerwaarde van milieu-integratie → aantonen dat milieu-integratie geen doel op zich is.

Deel 2: Milieu in de Programmatie

Programmatie is een cruciaal stadium omwille van het strategische karakter van deze fase. Tijdens deze fase worden Landenstrategienota's (*country strategy paper*, CSP) en Indicatieve SamenwerkingsProgramma's (ISP) opgesteld. Hét instrument om in dat stadium milieu te integreren is de *Country Environmental Profile* (CEP).

In de CSP en ISP kan het milieu ofwel als een transversaal thema ofwel als een sector op zich worden beschouwd.

Deel 3: Environmental Integration Toolkit: milieu-integratie instrumenten aangepast aan de verschillende hulpmodaliteiten

Er wordt voorgesteld om de milieu-integratie instrumenten te linken aan de hulpmodaliteiten om zo aansluiting te vinden op de praktische manier van werken binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Er zal eveneens rekening worden gehouden met de taakverdeling tussen het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking en de Belgische Technische Coöperatie.

De beleidsvoorbereidende onderzoeksprojecten die de Vakgroep Menselijk Ecologie van de Vrije Universiteit Brussel reeds heeft uitgevoerd, lieten reeds toe om verschillende milieu-integratie instrumenten te ontwikkelen. Tot nu toe is er echter geen allesomvattend kader die de instrumenten op een praktische manier met elkaar verbindt. De environmental integration toolkit zal trachten dit probleem op te lossen.

Deel 3.1 Milieu en sectorhulp (Sector Policy Support Programmes)

In een eerste fase kunnen bijzondere milieuaspecten worden gelinkt met interventies in verschillende sectoren. Per sector van de Belgische ontwikkelingssamenwerking kan er zo een overzichtstabel gemaakt worden van:

- ◆ de milieudruk en de milieu-effecten die dienen verbeterd of gemitigeerd te worden
- ◆ de milieufactoren die in acht moeten worden genomen om de efficiëntie en de effectiviteit van het programma of van de strategie te verhogen;
- ◆ de entry points (waar er mogelijkheden zijn om milieu te integreren)
- ◆ indicatoren
- ◆ bijkomende informatiebronnen.

Dergelijke manier van werken is o.a. gebaseerd op HDE (2007).

Om die benadering te illustreren wordt hier het voorbeeld gegeven van de sector 'Plattelandontwikkeling, ruimtelijke ordening, landbouw en voedselzekerheid'.

- ◆ Milieudruk: pesticiden, ontbossing, watervervuiling

- ◆ Beïnvloedende milieufactoren: biodiversiteit, klimaat, waterbeschikbaarheid
- ◆ Entry points: ecolabel, landhervorming, MEAs (multilateral environmental agreements), technische benaderingen (IPM), economische benaderingen (markttoegang, diversificatie), SEA.
- ◆ Indicatoren: totale landbouwoppervlakte, gebruik van bepaalde pesticiden, ontbossingspercentage, grootte van de vissersvloot.

Voorts kan voor elke sector (en ruimer bekeken, voor elke interventie) ook een opsomming worden gemaakt van de verwachte resultaten van een betere milieu-integratie.

Het instrument bij uitstek om milieu te integreren in sectoriële interventies is strategisch environmental assessment (SEA).

Deel 3.2 Milieu in PRSPs

Poverty Reduction Strategy Papers zijn van kapitaal belang voor de allocatie van middelen van algemene begrotingssteun. Het is dus van groot belang om na te gaan in welke mate die strategieën milieu incorporeren en hoe tekortkomingen kunnen worden opgelost.

Ook hier kan strategic environmental assessment / sustainability assessment gebruikt worden (cfr. het VUB-project van 2005). In het VUB-project van 2006 wordt dieper ingegaan op de PRSP-greening processes en op de rol van donoren. Er is op de VUB dus reeds heel wat theoretische en praktische kennis aanwezig betreffende PRSP-assessment.

Deel 3.3 Milieu in de projectbenadering

Wat deze hulpmodaliteit betreft zullen enerzijds bestaande milieu-effectrapportage (MER) checklists gebruikt worden, en zullen anderzijds nieuwe, praktijkgerichte richtlijnen worden opgesteld.

Er wordt aansluiting gezocht met het bestaande Belgische Technische Coöperatiesysteem waarbij risico- en relevantiemerkers worden bepaald voor elke interventie (+ link met Belgische Technische Coöperatie's milieuzorgsysteem).

Deel 4: Opvolging van internationale netwerken

Om de toolkit af te stemmen op de meest recente ontwikkelingen op het vlak van milieu-integratie instrumenten in de sector van de ontwikkelingssamenwerking worden volgende netwerken actief opgevolgd:

- Het Strategic Environmental Assessment TaskTeam van de OECD/Development Assistance Committee
- Het netwerk van de International Association for Impact Assessment (IAIA)
- In de mate van het mogelijke wordt ook ENVIRONET opgevolgd, het OECD-netwerk dat actief is rond milieu en ontwikkelingssamenwerking.

B. RACI:

Responsible: VUB, Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Belgische Technische Coöperatie, VVOB-APEFE, CIUF-VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad), Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, NGO's

Informable: alle partners van de samenwerking

C. Timing:

eind 2009

1
2 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:
3 Operationeel objectief 10.3: “Alle samenwerkingsprojecten inzake klimaatverande-
4 ring, biodiversiteit en woestijnvorming evalueren”
5

6 E. Referentie :

7 CROIZER, C. (2007). Environmental mainstreaming in the Belgian direct bilateral
8 cooperation: baseline & objectives. Presentatie op het VUB/ Directoraat-generaal
9 Ontwikkelingssamenwerking – seminarie ‘Greening Poverty Reduction Strategy Pa-
10 pers: the Integration of Environmental Sustainability in Poverty Reduction Strategy
11 Papers’. Brussel, 30 mei 2007
12

13 DFID (2003). Environment Guide: A Guide to Environmental Screening. June 2003.
14

15 FERNAGUT & HENS (2004). SEA guidelines for country strategy evaluations in de-
16 velopment co-operation. Beleidsvoorbereidend onderzoek (Vlaamse Interuniversitaire
17 Raad - VLIR) -VUB
18

19 HDE (2007). Manuel d’intégration de l’environnement pour la Coopération au Déve-
20 loppement de la Commission Européenne.
21

22 HUGE, J. & HENS, L. (2006). Duurzame ontwikkelingssamenwerking: het ontwikke-
23 len van instrumenten voor duurzaamheidsbeoordeling van Poverty Reduction Strategy
24 Papers voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking’. Eindrapport Beleidsvoorbe-
25 reidend Onderzoek (BVO 2005). Vakgroep Menselijke Ecologie, Vrije Universiteit
26 Brussel.
27

28 HUGE, J. & HENS, L. (2007). Applying Strategic Environmental Assessment on Pov-
29 erty Reduction Strategy Papers: the Millennium Development Goals and sustainable
30 development in practice. Eindrapport Beleidsvoorbereidend Onderzoek (BVO 2006).
31 Vakgroep Menselijke Ecologie, Vrije Universiteit Brussel.
32

33 HUGE, J. & HENS, L. (2007). Sustainability Assessment of Poverty Reduction Strat-
34 egy Papers. Impact Assessment and Project Appraisal (in press).
35

36 **Actie 2 De toolkit eigen maken aan de actoren van de Belgische ontwikkelingssa-** 37 **menwerking**

38 A. Beschrijving:

39 Voortbouwend op de ontwikkeling van de *toolkit* (zie actie 1) zal dit instrument effec-
40 tief gebruikt worden door de verschillende actoren in de Belgische ontwikkelingssa-
41 menwerking. Met deze wordt in eerste instantie de bilaterale samenwerking (Directo-
42 raat-generaal Ontwikkelingssamenwerking en Belgische Technische Coöperatie) be-
43 doeld, maar in een later stadium ook de andere actoren en Belgische partners zoals de
44 NGO’s, de VVOB, het APEFE evenals de Universitaire samenwerking.

45 Wat betreft de bilaterale samenwerking zal deze “toolkit” geïntegreerd worden in de
46 formulering van bilaterale samenwerkingsacties die nu wordt uitgevoerd door de Bel-
47 gische Technische Coöperatie.

48 Binnen de administratie zal dit instrument in eerste instantie gebruikt worden om na te
49 gaan of binnen de formulering en de uitvoering van ontwikkelingsactiviteiten vol-

1 doende aandacht en middelen wordt besteed aan de verschillende aspecten weerhou-
2 den in de toolkit.

3 Niet alleen zal nagegaan worden of de verschillende aspecten kwalitatief goed werden
4 beoordeeld, maar ook of in de uitvoeringsfase voldoende aandacht en middelen wor-
5 den besteed aan eventuele mogelijke negatieve of gevoelige aspecten.

6 Specifiek in de “formuleringsfase” zal door de Belgische Technische Coöperatie hier-
7 aan voldoende aandacht besteed worden. De integratie van alle milieu aspecten, en in
8 het bijzonder de biodiversiteit en duurzame ontwikkeling, zal aldus systematisch voor
9 iedere bilaterale samenwerkingsactie geanalyseerd en becommentarieerd worden. In-
10 dien nodig kan door de Belgische Technische Coöperatie (BTC) hiervoor beroep ge-
11 daan worden op het “formuleringsfonds” waarover BTC beschikt, ofwel via studie-
12 fondsen die in een aantal partnerlanden beschikbaar zijn.

13 Het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking zal, in eerste instantie samen
14 met de VUB die deze toolkit ontwikkeld heeft, aangepaste vormingssessies / presenta-
15 ties geven om het gebruik van de toolkit eigen te maken binnen de eigen administratie
16 evenals de Belgische Technische Coöperatie.

17 De toolkit, met handleiding, zal ook beschikbaar worden gesteld via de website van
18 het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking en aanverwante websites.

19 De andere actoren, en vooral deze in de verschillende partnerlanden, zullen gestimu-
20 leerd worden om deze toolkit, al dan niet aangepast aan hun eigen noden en behoeften,
21 te gebruiken.

22
23 B. RACI:

24 Responsible: Belgische Technische Coöperatie, Directoraat-generaal Ontwikkelings-
25 samenwerking

26 Accountable: : Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

27 Consultable: VVOB-APEFE, CIUF-VLIR (Vlaamse Interuniversitaire Raad), Ko-
28 ninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, NGO's, Delcre-
29 dere

30 Informable : alle partners van de samenwerking

31
32 C. Timing:

33 Na het ter beschikking stellen van de “toolkit”, doch reeds eerder als algemeen uit-
34 gangspunt (vanaf 2009).

35
36 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

37 Strategisch objectief 10, met name 10.3: “Alle samenwerkingsprojecten inzake kli-
38 maatverandering, biodiversiteit en woestijnvorming evalueren”

39

40

41

Fiche OS 5: Overzicht van de Belgische ontwikkelingssamenwerking (thema 4)

Inleiding

De Belgische ontwikkelingssamenwerking²⁴ ondersteunt activiteiten in ontwikkelingslanden op verschillende niveaus en via verschillende kanalen. Zo zijn er acties (projecten/programma's²⁵) op lokaal, nationaal, regionaal en/of internationaal niveau. Uitvoering kan gebeuren door verschillende actoren, zoals de grote internationale agentschappen (vbv. UNDP, FAO, CGIAR, EU ...), via Belgische NGO's of universiteiten, ofwel door de Belgische Technische Coöperatie. Daarnaast bestaan er een aantal andere financieringsmogelijkheden zoals sector- of budgethulp, steun aan lokale NGO's of via kleine projecten (MIP's).

Het is dus duidelijk dat qua uitvoering er een gans gamma kan en zal zijn van verschillende modellen en aanpak, dit zowel qua identificatie, formulering, uitvoering als opvolging/evaluatie.

De door België gesteunde /gefinancierde activiteiten hebben betrekking op een grote waaier van sectoren en thema's, doch raken vaak aspecten van biodiversiteit (en het behoud ervan) aan, zoals investeringen in land-, tuin en bosbouw, in waterbeheer, bij sloppenwijkverbetering of bij het aanleggen van landelijke infrastructuur.

Voorgestelde actie

Actie 1 : Een volledig beeld krijgen van alle samenwerkingsprojecten en projecten die België ondersteunt

A. Beschrijving:

In eerste instantie is het de bedoeling na te gaan welke de activiteiten/interventies zijn die betrekking hebben op biodiversiteit en die reeds door België gesteund en/of gefinancierd worden, en hiervan een gedetailleerde inventaris op te stellen.

Volgende deelacties zullen uitgevoerd worden in het kader van deze doelstelling:

1. er zal een lijst opgesteld worden van alle acties die betrekking kunnen hebben op biodiversiteit (in de brede zin)
2. er zal nagegaan worden, bij de mogelijks betrokken acties, in hoeverre het aspect biodiversiteit de nodige aandacht krijgt en/of gekregen heeft, dit:
  - o zowel bij de identificatie en de formulering,
  - o bij de uitvoering, en
  - o bij de opvolging/evaluatie.
3. er zal nagegaan worden (indien mogelijk) in hoeverre biodiversiteit in aanmerking genomen werd bij het al of niet goedkeuren van bepaalde acties, en of er met eventuele aanbevelingen rekening werd gehouden,

²⁴ In deze tekst wordt enkel verwezen naar de Federale ontwikkelingssamenwerking (of deze ontwikkelingssamenwerking die grotendeels door Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking gefinancierd wordt).

²⁵ Door acties bedoeling wij in deze tekst projecten en of programma's, programma-, sector en of budgethulp. M.a.w. alle soorten ontwikkelingsinitiatieven die door Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking financieel gesteund worden.

1 4. er zal aan de andere Federale Overheidsdiensten (o.a. Financiën, Federaal Weten-
2 schapsbeleid, Delcredere ...) en de geregionaliseerde overheden dezelfde informa-
3 tie worden gevraagd.

4 Deelacties 1 tot en met 3 hebben betrekking op de federale ontwikkelingssamenwer-
5 king, deelactie 4 breidt deze uit naar de andere actoren.

6 In de mate van het mogelijke zullen de gegevens on-line beschikbaar gesteld worden
7 via de website van het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking
8 (www.dgos.be).

9
10 B. RACI:

11 Responsible: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking

12 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

13 Consultable: Belgische Technische Coöperatie, VVOB-APEFE, CIUF-VLIR
14 (Vlaamse Interuniversitaire Raad), Koninklijk Belgisch Instituut voor
15 Natuurwetenschappen, NGO's, Federaal Wetenschapsbeleid, Delcrede-
16 re, Gewesten

17 Informable: alle partners van de samenwerking

18
19 C. Timing:

20 Voor deelacties 1, 2 en 3: tegen midden 2009

21 Voor deelactie 4: tegen eind 2010

22
23 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

24 Is een onderdeel van doelstelling 10.3 (Alle samenwerkingsprojecten inzake klimaat-
25 verandering, biodiversiteit en woestijnvorming evalueren) en 11.1 (een volledig beeld
26 krijgen van alle samenwerkingsprojecten)

27
28

Fiche OS 6: Ex ante milieu evaluatie voor alle activiteiten (thema 4)

Inleiding

Voordat een samenwerkingsactiviteit kan worden uitgevoerd dient deze beoordeeld te worden op de (mogelijke) impact op het milieu. Het is alleen als deze impact gekend is dat er mogelijke remediërende maatregelen voorzien zullen worden, of dat indien nodig de activiteit aangepast, desnoods afgebroken, dient te worden.

De bilaterale samenwerking ligt momenteel vast in het huidige derde beheerscontract tussen de Belgische Technische Coöperatie en het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS). Binnen dit contract is er geen concrete voorzieningen voor het opnemen van een gedegen milieueffectenanalyse en –rapportering.

Het is vanzelfsprekend dat deze aspecten dienen opgenomen te worden in de formuleringsfase van een samenwerkingsactiviteit. Ook de inhoud van deze formuleringsfase ligt momenteel contractueel vast, en bevat geen doorgedreven milieu-evaluatieprocedure.

Voor de toekomst dient men ervan uit te gaan dat, wat betreft de federale administratie (DGOS), de aanwezigheid van een ex ante evaluatie een noodzaak is bij de beoordeling van een interventie en de al dan niet (definitieve) goedkeuring ervan.

Voorgestelde actie

Actie 1: Alle programma's en projecten gefinancierd in de partnerlanden hebben een ex ante milieuevaluatieprocedure, die afhankelijk van de omstandigheden varieert van een milieuscreening tot een volledige milieueffectrapportage of een strategische milieueffectbeoordeling

A. Beschrijving:

Er worden twee deelacties voorzien, nl. één op korte termijn en een ander op middellange termijn.

- op korte termijn: hoewel een gedegen ex-ante milieuevaluatie niet echt verplicht is, kan men deze toch opnemen in de formulering. De eventueel benodigde financiële middelen om een ex-ante milieu evaluatie uit te voeren kan eventueel bekomen worden via het “formuleringsfonds” waarover de Belgische Technische Coöperatie beschikt, ofwel via fondsen in de partnerlanden (bijvoorbeeld een studiefonds of een expertise fonds).
- op langere termijn dienen bij de onderhandelingen over het vierde beheerscontract de milieu evaluatieaspecten opgenomen te worden in de formuleringsfase. Tegelijkertijd zullen gesprekken tussen de Belgische Technische Coöperatie en het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking opgestart worden om, op basis van de “environmental toolkit” (zie Fiche OS4: “Ontwikkeling van een environmental integration toolkit voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking”) de volledige inhoud en complexiteit van deze evaluatie opgesteld worden (die kan variëren van een eenvoudige screening tot een volwaardig milieueffecten rapportering en/of milieueffectenbeoordeling). De inhoud zal ook vergeleken worden met reeds bestaande (internationale) evaluatieprocedures en rapportering (bvb. UNEP, OESO, Wereldbank, FAO ...).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

B. RACI:

Responsible: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking, Belgische Technische Coöperatie

Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: VUB, UNEP

Informable: alle partners van de samenwerking

C. Timing:

vanaf 2009

D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

Doelstellingen 11.1 “een volledig beeld krijgen van alle samenwerkingsprojecten” en

11.2 “alle programma’s en projecten hebben een ex-ante milieuevaluatieprocedure”

Fiche OS 7: TEMATEA National Capacity Building Workshops (thema 5)

Inleiding

Verscheidene honderden internationale overeenkomsten zowel op mondiaal als regionaal niveau verstrekken het juridisch kader voor verschillende milieukwesties. Nochtans, blijft de implementatie op nationaal niveau van deze massa verplichtingen een reusachtige uitdaging, hoofdzakelijk wegens beperkte financiële en menselijke middelen.

Aangezien verschillende internationale en regionale akkoorden vaak betrekking hebben op gelijkaardige thema's, zou een meer efficiënte en coherente implementatie kunnen bekomen worden indien rond deze thema's meer gestructureerde informatie beschikbaar zou zijn. Met financiële ondersteuning van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, ontwikkelde UNEP daarom het 'TEMATEA' Project on Issue-Based Modules dat landen voorziet van een logisch thematisch kader om coherente tenuitvoerlegging van overeenkomsten zoals CBD, UNFCCC, CCD, Ramsar, enz. te vergemakkelijken. Daarnaast bevordert dit ook de sectorale integratie doordat de modules ook relevant verplichtingen van bijvoorbeeld FAO akkoorden bevat.

TEMATEA is beschikbaar online (www.tematea.org) en bevat web-based hulpmiddelen in de vorm van thematische modules. Er zijn reeds 6 modules beschikbaar namelijk **Binnenwateren, Duurzaam Gebruik, Biodiversiteit & klimaatsverandering, Invasieve Exotische Soorten, Beschermde Gebieden en toegang tot en eerlijke verdeling van de voordelen van genetisch materiaal (ABS)**. De modules zijn gebaseerd op een analyse van relevante besluiten in verband met deze thema's komende van verscheidene globale en regionale alsook sectorale overeenkomsten. Dit steunt de coherente uitvoering van de Rio Conventies en de integratie van biodiversiteitsoverwegingen in sectoraal beleid.

De thematische modules werden zeer goed ontvangen door overheden, Multilateral Environmental Agreements (MEA) Secretariaten en zowel gouvernementele als niet-gouvernementele organisaties. In het bijzonder werd het belang van TEMATEA voor ontwikkelingslanden beklemtoond door de Afrikaanse Ministers voor het Milieu tijdens de 11de vergadering van AMCEN (African Ministerial Conference on the Environment) in Mei 2006.

TEMATEA verstrekt verder ook hands-on nationale en regionale capaciteitsbouw om een betere en meer coherente uitvoering van biodiversiteitsverplichtingen op nationaal niveau te bekomen. Tot nog toe werden reeds National Capacity Building Workshops gehouden in Seychellen, Noorwegen, Peru, Cuba en Georgia. Deze training Workshops werden zeer gewaardeerd door de betrokken landen door de ondersteuning die wordt geboden aan nationale deskundigen voor een meer coherente implementatie van hun MEA verplichtingen.

Voorgestelde actie

Actie: Verstrekken van financiële en technische ondersteuning voor training en capaciteitsopbouw via Nationale TEMATEA Workshops in 3 partnerlanden per jaar

A. Beschrijving:

1 Deze nationale training workshops identificeren en evalueren het huidig nationaal be-
2 leid in de partnerlanden betreffende 1 van de 6 biodiversiteitsthema's binnen
3 TEMATEA (www.tematea.org) naargelang de nationale prioriteit.

4 Door de aanbevelingen van de nationale workshops, worden op nationaal niveau plan-
5 nen, beleid & programma's ter uitvoering van de Rio Conventies alsook andere rele-
6 vante MEAs meer efficiënt en coherent gemaakt. Deze aanbevelingen werken ook
7 door in het formuleren van projectvoorstellen en dragen zo bij tot ondersteuning van
8 de Rio doelstellingen in ontwikkelingsprojecten.

9 De nationale Workshops dienen een dubbel doel:

- 10 • ze bouwen capaciteit bij de nationale experts om via het gebruik van de
11 TEMATEA modules de nationale uitvoering van de biodiversiteitsverplichtingen
12 op een meer efficiënte en coherente manier te laten verlopen. Hierdoor wordt een
13 betere uitvoering verzekerd van de belangrijkste conventies zoals UNFCCC (Uni-
14 ted Nations Framework Convention of Climate Change), UNCCD (United Nations
15 Convention to Combat Desertification) en CBD (Convention on Biological Diver-
16 sity).
- 17 • Door het terugkoppelen naar de ontwikkeling van de modules wordt ook verzekerd
18 dat deze afgestemd blijven op de echte nationale noden.

19 Het werk ivm deze Workshops kan verder bijdragen tot een fijnere afstemming van de
20 Toolkit (zie Fiche OS4: "Ontwikkeling van een environmental integration toolkit voor
21 de Belgische ontwikkelingssamenwerking") in de partnerlanden. Daarnaast zullen de
22 resultaten van de workshops onder andere via het CHM een spill-over effect bewerken
23 in naburige landen.

24
25 B. RACI:

26 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
27 selketen en Leefmilieu

28 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

29 Consultable: Directoraat Generaal Ontwikkelingsamenwerking, Gewesten, NGOs,
30 wetenschappelijke instituten, Belgische Technische Coöperatie, Vlaam-
31 se Interuniversitaire Raad (VLIR), Koninklijk Belgisch Instituut voor
32 Natuurwetenschappen

33 Informable: NGOs

34
35 C. Timing:

36 3 Workshops per jaar van 2009 tot 2011

37
38 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

39 Doelstelling 10.3: "All climate change, biodiversity and desertification cooperation
40 projects funded by Belgium should be assessed to ensure that they are mutually sup-
41 portive of the objectives of the three Rio conventions".

42 Deze actie zal bijdragen tot een meer efficiënte en coherente uitvoering van de biodi-
43 versiteitsakkoorden, in het bijzonder de drie Rio Conventies.

45

46

Fiche OS 8: Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in partnerlanden (thema 5)

Inleiding

De bedoeling is om in de verschillende partnerlanden van de Belgische Samenwerking (eind oktober 2008 zijn dit 18 landen – zie website van het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking www.dgos.be), een gunstig klimaat te scheppen zodanig dat er ter plaatse de nodige capaciteit, aandacht en politieke wil voor handen zijn om biodiversiteit als een belangrijk aandachtspunt te zien. Dit moet ertoe leiden dat biodiversiteit in verschillende fora en in onderhandelingen op nationaal, bilateraal en internationaal niveau voldoende kwalitatieve aandacht krijgt.

Om de informatie-uitwisseling en de samenwerking tussen landen te bevorderen, heeft het Verdrag inzake Biodiversiteit (VBD) een internationaal partnernetwerk opgericht, het Clearing-House Mechanism (CHM) of uitwisselingsweb. De site van het Belgische CHM (www.biodiv.be) is een bijdrage tot dit netwerk en illustreert wat België doet in het kader van het VBD.

Het Belgische CHM is een mechanisme waarbij informatie gedeeld wordt met partners van België omtrent de doelstellingen van het VBD: behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit, alsook een evenwichtige toegang tot en verdeling van voordelen uit het gebruik van genetische rijkdommen. Het komt erop neer dat het een gedecentraliseerd en goed verdeeld netwerk is tussen gebruikers van de diensten van het VBD, vooral internet-gedreven.

Het Belgisch CHM vervult de volgende taken:

- verstrekken van informatie omtrent het VBD en de uitvoering in België;
- verspreiden van informatie over de status van de biodiversiteit op nationaal niveau;
- hulp verlenen bij de uitvoering van de nationale strategieën en actieplannen inzake biodiversiteit;
- promoten van wetenschappelijke en technische samenwerking en capaciteitsopbouw van de partijen;
- promoten van publieke bewustwording en opleiding inzake biologische diversiteit.

Om wetenschappelijke en technische samenwerking tussen en capaciteitsopbouw van de partijen te realiseren heeft het Belgisch CHM op aanvraag van verschillende partnerlanden en andere ontwikkelingslanden een net van lokale CHMs opgericht in die landen en daarbij de nodige vorming geleverd aan de nationale knooppunten van het VBD.

België beoogt in zijn internationale positie t.a.v. de Rio-conventies een betere synergie tussen de verschillende verdragen, m.n. VBD, UNFCCC (Klimaatverdrag) en UNCCD (Desertificatieverdrag).

Het belang van de component biodiversiteit in het Klimaatverdrag is duidelijk: een gewijzigd klimaat kan grote invloed hebben op de ecosystemen en de ingesloten biodiversiteit. Omgekeerd kunnen ecosystemen gunstige invloed uitoefenen zowel op de aanpassing (adaptation) aan de klimaatsomstandigheden alsook op de afzwakking (mitigation) van de broeikasgassen.

1 Daarnaast kunnen adaptatie en mitigatie activiteiten voor klimaat ook effect uitoefenen op bi-
2 odiversiteit, en dit zowel negatief als positief.

3
4 Evenzeer hebben gedegradeerde gronden een grote invloed op de agro-biodiversiteit en de
5 biodiversiteit van de betreffende ecosystemen. Aangepaste planten kunnen van aangetaste
6 gronden en bossystemen terug leefbare omgevingen maken.

7
8 In het Belgisch CHM ontbreekt nog een schakel, waar programma- en projectgegevens over
9 Belgische activiteiten in ontwikkelingslanden worden bijgehouden. Op basis van bestaande
10 gegevensbestanden (BIODIVERSITAS, ENBI, ODA-gegevensbank...) en in samenwerking
11 met hen zou het Belgisch CHM een uitbreiding kunnen krijgen, waar de evolutie van pro-
12 gramma's en projecten van het VBD-verdrag in België worden bijgehouden. Op grond van de
13 opgedane ervaring hiermee kan dan eventueel in overleg met de knooppunten van het deserti-
14 ficatie- en klimaatsverdrag gekeken worden of dit kan worden uitgebreid naar elementen rele-
15 vant voor de wisselwerking tussen de drie Rio verdragen.
16

17 **Voorgestelde acties**

18 **Actie 1: Bevorderen van de aandacht voor het aspect biodiversiteit in partner-** 19 **landen**

20 A. Beschrijving:

21 Middelen die in de betrokken landen dienen voorhanden te zijn:

- 22 • financieel
- 23 • technisch (Human Resources en Technische Assistentie)
- 24 • beheerscapaciteit
- 25 • eigenheid
- 26 • (politieke) wil en inzet

27
28 In de partnerlanden van de Belgische bilaterale samenwerking zal België bijdragen om
29 de aandacht voor het aspect biodiversiteit, en bij uitbreiding alle aspecten in verband
30 met duurzame ontwikkeling, te bevorderen.

31
32 Dit door middel van:

- 33 • het ter beschikking stellen van een “environmental integration toolkit” (zie **Fiche**
34 **OS 4 (“Ontwikkeling van een environmental integration toolkit voor de Belgische**
35 **ontwikkelingssamenwerking”)**), ook naar de partners en de lokale
36 ontwikkelingsactoren in het Zuiden.
- 37 • het organiseren / helpen organiseren van specifieke vormingen, workshops en
38 conferenties. Dit eventueel te financieren via de bilaterale studie- en
39 expertisefondsen die in de meeste partnerlanden bestaan of het ter beschikking
40 stellen van expertise (Human Resources)
- 41 • indien aangebracht door het partnerland, een institutionele steun te verlenen binnen
42 het kader van de bilaterale samenwerking
- 43 • omdat er op Europees niveau afspraken zijn waarbij het aantal sectoren per donor
44 per land beperkt is, is het quasi zeker dat België niet altijd in deze sector aanwezig
45 zal zijn. België zal echter, via de Ambassades en de Attaché(s) OS, en binnen het
46 gezamenlijk donoroverleg (georganiseerd in de partnerlanden) er op toezien dat
47 deze aspecten voldoende kwantitatieve en kwalitatieve aandacht krijgen.
48

1
2 B. RACI:

3 Responsible: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking, Belgische Techni-
4 sche Coöperatie

5 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

6 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
7 selketen en Leefmilieu, partnerlanden, VVOB-APEFE, CIUF-VLIR
8 (Vlaamse Interuniversitaire Raad), NGO's

9 Informable: alle partners van de samenwerking, ook in de partnerlanden

10
11 C. Timing:

12 Continu

13
14 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

15 Strategisch objectief 11: "Een voortgezette en effectieve internationale samenwerking
16 garanderen voor het beschermen van de biodiversiteit", in het bijzonder subobjectief
17 11.3: "Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in part-
18 nerlanden"

19
20 **Actie 2: Het Belgisch CHM (Clearing House Mechanism) uitbreiden ter onder-**
21 **steuning van een betere nationale uitvoering van beleid voor ontwikkelings-**
22 **samenwerking en biodiversiteit**

23 A. Beschrijving:

24 Gebaseerd op de kennis van het Belgische CHM inzake Biodiversiteit alsook andere
25 relevante actoren en gebruik makend van het bestaande netwerk in ontwikkelingslan-
26 den kan het CHM bijdragen tot een beter nationale uitvoering van beleid voor ontwik-
27 kelingssamenwerking en biodiversiteit. .

28 Om dit te realiseren worden volgende activiteiten voorgesteld:

29 1. Verzamelen van relevante informatie: informatie inzake de interacties tussen bio-
30 diversiteit en ontwikkelingsamenwerking dient te worden samengebracht en ge-
31 screend op wat nuttig/nodig is voor ontwikkelingslanden en/of partnerlanden van
32 België.

33 2. Keuze van kernthema's, belangrijk voor ontwikkelingsamenwerking Landbouw-
34 biodiversiteit, biofuels, mangroves, moerassen, bossen, agroforestry, ...zijn een
35 aantal thema's waarrond kan gewerkt worden. Omwille van het belang van deze
36 onderwerpen voor biodiversiteit, klimaat en verwoestijning, moet dit worden uit-
37 gewerkt in overleg met de experts en knooppunten van de Rio-verdragen.

38 3. Uitbreiden en versterken van de samenwerking binnen België en in de partnerlan-
39 den tussen het CHM en de relevante nationale en internationale instanties die hier-
40 rond reeds werk verrichten. Dit zal verzekeren dat het CHM op een kost-efficiënte
41 manier wordt voorzien van up-to-date en praktisch bruikbare informatie.

42 4. Voorzien van toepassingsmogelijkheden voor zowel de environmental toolkit als
43 TEMATEA als capaciteitsonderbouwende instrumenten in de partnerlanden en in
44 Belgie voor een meer coherente aanpak van biodiversiteit in ontwikkelingsamen-
45 werking (link met Fiches OS 4 ("Ontwikkeling van een environmental integration
46 toolkit voor de Belgische ontwikkelingsamenwerking") en OS 7 ("TEMATEA
47 National Capacity Building Workshops"))

48 5. Een Belgische projectengegevens syndicatie omtrent biodiversiteit gebaseerd op
49 bestaande gegevensbanken (BIODIVERSA, FIELD, ODA-gegevensbank...) van

1 activiteiten van Belgische partners in partnerlanden en andere ontwikkelingslan-
2 den.

3 6. Operationaliseren en vormingssessies: na het conceptueel werk worden vormings-
4 sessies voor de partners van het Belgisch CHM georganiseerd. (link met fiche OS
5 3 (“Informereren en sensibiliseren van het publiek in verband met het belang van de
6 biodiversiteit voor de ontwikkeling en de strijd tegen armoede in het kader van het
7 Internationale Jaar van de Biodiversiteit (2010)”))
8

9 **!** Deze actie heeft een link met fiche WB 3.4 (“Klimaatverandering en biodiversiteit” – Een
10 forum om de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken) van het on-
11 derdeel wetenschap.
12

13 B. RACI:

14 Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Directoraat-
15 generaal Ontwikkelingssamenwerking

16 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

17 Consultable: Nationale en regionale knooppunten voor biodiversiteits-, desertificatie- en klimaatverdragen, Federaal Wetenschapsbeleid, Federale Over-
18 heidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en
19 Leefmilieu, Regio’s, Universiteiten en andere doelgroepen.

20 Informable: Federaal Wetenschapsbeleid.
21

22
23 C. Timing:
24

Activiteit	2009	2010	2011	2012
1. Informatie verzamelen				
2. Keuze van kernthema's - belangrijk voor OS				
3. Uitbouwen van samenwerking met relevante instrumenten en processen				
4. Toepassing van TOOLKIT en TEMATEA in partnerlanden				
5. Conceptie van projectengegevens syndicatie				
6. Capacity building				

25
26 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

27 Operationele objectieven 3.6 “Maatregelen nemen om de impact van de geïdentificeerde
28 processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een minimum te beperken” et
29 7.7 “De Belgische expertise optimaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in
30 ontwikkelingslanden te ondersteunen” en strategische objectieven 10: “Consistentie tussen
31 en coherente implementatie van verbintenissen en overeenkomsten inzake biodiversiteit
32 garanderen.” En “13: De Belgische inspanningen opdrijven om biodiversiteitsvraagstuk-
33 ken op te nemen in relevante internationale organisaties en programma’s”.
34
35

Fiche OS 9: De integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwikkelingsplannen van partnerlanden bevorderen (thema 5)

Inleiding

De bedoeling is om de aspecten biodiversiteit en bioveiligheid als spreekpunt te hebben bij het opstellen van de ontwikkelingsplannen van de partnerlanden, m.a.w. deze aspecten als een integraal deel te zien van hun ontwikkeling en de planning ervan.

Binnen het bilateraal overleg tussen België en de partnerlanden, zal het aspect biodiversiteit en bioveiligheid steeds worden naar voren gebracht. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat vanuit België alleen gereageerd wordt als er een vraag komt vanuit het partnerland (deze heeft de eigendom van de interventie en dus identificatie). Het zal dus niet altijd mogelijk zijn om dit aspect op een bilateraal niveau te behandelen.

Daarbij zijn er op Europees niveau afspraken om het aantal sector per land en per donor te beperken, waarbij 2 sectoren als richtlijn wordt vooropgesteld. Ook deze factor zal dus de directe bilaterale samenwerking beperken. Anderzijds kan dit leiden tot een betere onderbouwing en grotere expertise van de actoren werkzaam in de bepaalde sector (een concentratie zal specialisatie en dus een betere aanpak en uitvoering bevorderen).

Binnen het donoroverleg in de partnerlanden, evenals binnen de internationale fora in deze landen, zal België via de Ambassades en de Attaché(s) OS erop toezien dat de aspecten biodiversiteit en bioveiligheid voldoende aandacht krijgen. Hierbij zal vooral aandacht gaan naar de kwaliteit van de ontwikkelingsplannen (in de betrokken sector) en de terugkoppeling naar zowel de lokale als de internationale spelers.

Specifieke aandacht zal besteed worden aan de “greening of the PRSP’s”.

Voorgestelde actie

Actie 1: De integratie van marien milieubeleid in de ontwikkelingsplannen van partnerlanden bevorderen

A. Beschrijving:

Het marien milieu wordt gekenmerkt door een algemene en verregaande degradatie, in de eerste plaats veroorzaakt door overbevissing, klimaatsverandering en vervuiling van de kustwateren. Voor vele kust- en eilandstaten vervult het marien ecosysteem echter een veelheid van functies, essentieel voor hun duurzame ontwikkeling. Deze functies hebben onder meer betrekking op de voedselvoorziening, toerisme en natuurlijke kustbescherming. Het herstel en de instandhouding van het marien ecosysteem, teneinde deze functies in stand te houden en een duurzame exploitatie van de mariene hulpbronnen mogelijk te maken, dient integraal deel uit te maken van een breder ontwikkelingsbeleid. Hiertoe werden op internationaal niveau reeds verschillende instrumenten ontwikkeld, zoals geïntegreerd marien en kustzonebeheer, duurzame visserijstrategieën en marien beschermde gebieden.

1 Teneinde de partnerlanden in staat te stellen om deze doelstellingen te verwezenlijken,
2 bestaat een nood aan een concrete ondersteuning bij de verdere ontwikkeling van de
3 capaciteit van ontwikkelingslanden op technisch en wetenschappelijk vlak, alsook op
4 het niveau van beleidsplanning en implementatie.

5 De bedoeling is om alle aspecten van marien milieubeleid als aandachtspunt te integre-
6 ren bij het opstellen van de ontwikkelingsplannen van de betrokken Belgische partner-
7 landen.

8
9 B. RACI:

10 Responsible: Belgische Technische Coöperatie, Directoraat-generaal Ontwikkelings-
11 samenwerking

12 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

13 Consultable: partnerlanden, VUB, UNEP, Federale Overheidsdienst Volksgezond-
14 heid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, EG DG Leefmili-
15 eu

16 Informable: alle partners van de samenwerking, ook in de partnerlanden
17

18 C. Timing:

19 Continu
20

21 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

22 Doelstelling 11.4: “De integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwikke-
23 lingsplannen van partnerlanden bevorderen”
24
25

26
27

Fiche OS 10: Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale houtkap en bijbehorende illegale handel te bestrijden (thema 5)

Inleiding

Illegale houtkap en de bijhorende handel vormen een ernstige bedreiging voor de biodiversiteit in ontwikkelingslanden. Bossen zijn immers belangrijke ecosystemen die een grote hoeveelheid plant- en diersoorten herbergen en bijgevolg de mens van belangrijke goederen en diensten voorzien. Toch verdwijnt er jaarlijks meer dan 13 miljoen hectare bos (FAO). De oorzaken zijn divers: niet-duurzame commerciële houtkap, de omvorming van bossen tot landbouwgrond, energiebehoeften van de lokale bevolking,...

In vele gevallen gaat het om illegale activiteiten, waarbij de lokale wetgeving niet wordt gerespecteerd (of ze is gewoonweg niet aanwezig) en taksen en royalties niet worden betaald. Volgens schattingen van de Wereldbank zouden de houtproducerende landen door illegaal kappen 10 tot 15 miljard euro per jaar aan inkomsten derven (dit is meer dan 8 maal het totale bedrag aan ODA voor duurzaam bosbeheer), geld dat zou besteed kunnen worden aan de verbetering van de gezondheidszorg, het onderwijs en andere publieke voorzieningen, en duurzaam bosbeheer. Bovendien zijn er nauwe banden tussen de illegale exploitatie van natuurlijke rijkdommen en corruptie en georganiseerde criminaliteit. Illegaal kappen en de daarmee samenhangende handel ondermijnen ook de concurrentiepositie van legitieme bosbouwactiviteiten in zowel exporterende als importerende landen. Kortom, illegaal kappen ondermijnt veel van de wezenlijke aspecten van de ontwikkelingsdoelstellingen: overheidsfinanciering voor ontwikkeling die ten goede komt aan de armen, vrede, veiligheid, goed bestuur, bestrijding van corruptie en duurzaam milieubeheer.

Vele houtproducerende landen hebben behoefte aan financiële, technische en wetgevende bijstand bij het voorbereiden en implementeren van een bosbouwbeleid en het opzetten van een controle-instrument in de strijd tegen illegale houtkap en bijhorende illegale handel. De Wereldbank lanceerde daarom in 2001 het FLEG-proces (Forest Law Enforcement, Governance and Trade). De EU keurde in 2003 het FLEGT-Actieplan (Forest Law Enforcement Governance and Trade) goed voor wetshandhaving, bestuur en handel in de bosbouw. Dit plan legt de nadruk op de bestuurshervorming en kennisopbouw in producerende landen om controle uit te oefenen op illegale houtkap door middel van vrijwillige partnerschapsakkoorden. Daarnaast onderstreept het plan ook het belang van maatregelen voor consumenten van illegaal hout.

1 Voorgestelde actie

2 **Actie 1: Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale hout-** 3 **kap en bijbehorende illegale handel te bestrijden**

4 A. Beschrijving:

5 Nationaal: Werk maken van de uitvoering van de FLEGT-verordening op Belgisch ni-
6 veau. De Federale Overheidsdiensten moeten voorbereid zijn op de invoer van hout-
7 producten met een FLEGT-licentie. Verschillende partijen zijn hierbij betrokken: dou-
8 ane, politie, justitie, ontwikkelingssamenwerking en leefmilieu. Mede door het belang
9 van de Antwerpse haven is België een belangrijke invoerder van tropische houtproduc-
10 ten op de Europese markt. Een samenwerkingsakkoord tussen de betrokken over-
11 heidsdiensten is noodzakelijk om de behandeling van FLEGT-licenties vlot te laten
12 verlopen en een strikte naleving van de FLEGT-verordeningen te garanderen

13
14 Bilateraal: België moet de uitvoering van het FLEGT-actieplan actief ondersteunen,
15 inclusief de voorbereidingen en de implementatie van vrijwillige partnerschapsak-
16 koorden. Bijzondere aandacht moet daarbij gaan naar DR Congo, waar het probleem
17 van illegale houtkap in sterke mate toeneemt. Het gebrek aan institutionele capaciteit
18 bemoeilijkt de implementatie van de nieuwe bosbouwwetgeving (code forestier). Het
19 afronden van een vrijwillig partnerschapsakkoord tussen de Europese Commissie en
20 DR Congo is wellicht het einddoel, maar prioritaire aandacht zal zich richten op be-
21 wust making, capaciteitsopbouw en het activeren van de lokale gemeenschap en ande-
22 re stakeholders. De actie zal gebeuren in nauwe samenwerking met de Europese Com-
23 missie.

24
25 Op Europees niveau zal België aansturen op bijkomende wetgeving in de strijd tegen
26 illegale houtkap. Vrijwillige partnerschapsakkoorden zijn immers onvoldoende om het
27 probleem van de illegale houtkap en bijhorende handel aan te pakken. Nieuwe, ambitie-
28 euze wetgevende instrumenten kunnen een ingrijpende impact op de wereldwijde
29 houtmarkt hebben.

30
31 Internationaal zal België overwegen om regionale intergouvernementele initiatieven
32 actief te ondersteunen om illegale houtkap te bestrijden, zoals het 'Africa Forest Law
33 Enforcement and Governance (AFLEG)' of het 'Europe and North Asia Forest Law
34 Enforcement and Governance (ENA FLEG)' van de Wereldbank. Voorts zal België op
35 relevante fora de strijd tegen illegale houtkap actief ondersteunen en trachten andere
36 grote afnemers van illegale houtproducten te mobiliseren.

37 38 39 B. RACI:

40 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
41 selketen en Leefmilieu en Federale Overheidsdienst Buitenlandse zaken
42 (Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking)

43 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

44 Consultable: Federale Overheidsdienst Financiën: Douane en Accijnzen, Federale
45 Overheidsdienst Justitie, politie

46 Informable: gewesten, betrokken NGO's en betrokkene federaties

47 48 C. Timing:

49 Nationaal: ten laatste 2010, Bilateraal en Internationaal: 2009

1
2
3
4
5

- D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:
Doelstelling 14.1: “ Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale houtkap en bijbehorende illegale handel te bestrijden”

Fiche OS 11: De ontwikkeling van nationale bosprogramma's ondersteunen, evenals hun integratie met andere relevante beleidsinstrumenten (thema 5)

Inleiding

De biodiversiteit in bossen is de rijkste van alle landecosystemen. Naast de bescherming van bosgebieden met een hoge behoudswaarde, speelt 'duurzaam bosbeheer' een cruciale rol bij het tegengaan van de achteruitgang van de biodiversiteit tegen 2010. Het is dringend nodig om het behoud van de bosbiodiversiteit te bevorderen door betere praktijken voor bosbeheer en planning die rekening houden met socio-economische en culturele waarden, aangepast zijn aan de lokale omstandigheden en de participatie van alle relevante partners beogen.

Sustainable forest management means the stewardship and use of forests and forest lands in a way, and at a rate, that maintains their biodiversity, productivity, regeneration capacity, vitality and their potential to fulfil, now and in the future, relevant ecological, economic and social functions, at local, national, and global levels, and that does not cause damage to other ecosystems.

Definitie duurzaam bosbeheer, overeengekomen tijdens de 2e ministeriële conferentie voor de bescherming van bossen in Europa, te Helsinki, 1993.

Nationale bosprogramma's voor het beheer, het behoud en de duurzame ontwikkeling van bossen worden beschouwd als nationaal geleide, vooral participatieve processen om beleidslijnen en instrumenten te forumleren die de ontwikkeling van de sector doeltreffend promoten in de context van bredere beleidslijnen en strategieën voor duurzame ontwikkeling. De nationale bosprogramma's hebben tot doel het behoud en duurzaam gebruik van bosrijksdommen te promoten om in te spelen op lokale, nationale en wereldwijde behoeften. Dat kan door het aanmoedigen van nationale en internationale partnerschappen om bosrijksdommen en land te beheren, te beschermen en te herstellen ten voordele van de huidige en toekomstige generaties.

Voorgestelde actie

Actie 1: De ontwikkeling van nationale bosprogramma's ondersteunen

A. Beschrijving:

België zal trachten in haar bilaterale en multilaterale ontwikkelingssamenwerking meer aandacht te besteden aan nationale bosbouwprogramma's, als hefboom voor een duurzaam en participatief bosbeheer.

Op multilateraal vlak zal België onderzoeken om deel te nemen aan de National Forest Programme Facility, dat wordt beheerd door de FAO. Met betrekking tot DR Congo, één van de prioritaire partnerlanden van Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking, kan dit mechanisme een belangrijke rol spelen met betrekking tot de uitvoering en naleving van de nieuwe bosbouwwetgeving (code forestier).

B. RACI:

Fiche 12: *Ex situ* instandhouding (thema 6)

Inleiding

Verzamelingen van microbiële culturen, virale verzamelingen, herbaria, plantentuinen, dierentuinen en *ex situ* collecties van plantaardige en dierlijke genetische hulpmiddelen helpen allemaal bij de instandhouding van de biodiversiteit, die wordt bedreigd door economische wildgroei, natuurrampen en mondiale klimaatsveranderingen.

De voordelen van het behoud van biologische hulpmiddelen worden onderstreept in het Verdrag inzake Biodiversiteit (Convention on Biological Diversity, afgekort CBD), waarin de behoefte aan *ex situ* instandhoudingscentra voor biodiversiteit onder de aandacht wordt gebracht. Volgens de termen van de CBD omvatten biologische hulpmiddelen genetische hulpmiddelen, organismen of delen daarvan, populaties, en ecosystemen of gelijk welke andere biotische component van ecosystemen.

Ex-situ instandhouding betekent letterlijk "instandhouding buiten de natuurlijke biotoop". Het is het proces waarmee een bedreigde planten- of diersoort wordt beschermd door een deel van de populatie weg te nemen uit een bedreigde habitat en wordt ondergebracht in een nieuwe locatie, in het wild of onder de zorg van de mens. Er bestaan *ex-situ* instandhoudingsmethoden die tot de oudste en best gekende methoden behoren, maar er zijn ook nieuwere, soms controversiële laboratoriummethoden.

Dierentuinen en botanische tuinen zijn de meest conventionele manieren voor *ex-situ* instandhouding, en daar worden hele, beschermde specimina ondergebracht om ze te kunnen kweken en in het wild uit te zetten wanneer nodig en mogelijk. Deze faciliteiten zorgen niet alleen voor onderdak en zorg voor specimina van bedreigde soorten, maar hebben ook een educatieve waarde. Het publiek wordt geïnformeerd over de alarmerende status van bedreigde soorten en over de factoren die de dreiging veroorzaken, in de hoop de interesse van het publiek te wekken tot het stopzetten en zelfs terugdringen van die factoren die de overlevingskansen van een soort in de eerste plaats bedreigen. Zij vormen de meest bezochte *ex-situ* instandhoudingsites want volgens de ramingen van de WZCS (World Zoo Conservation Strategy) trekken de 1100 dierentuinen op de wereld die deel uitmaken van de WZCS jaarlijks meer dan 600 miljoen bezoekers – ruw geschat is dat goed voor ongeveer 10 procent van de wereldbevolking.

Bedreigde plantensoorten kunnen ook gedeeltelijk worden bewaard in zaadbanken of germoplasmabanken. De term 'zaadbank' verwijst soms naar een cryogenische laboratoriumstructuur waar de zaden van bepaalde soorten een eeuw of zelfs langer kunnen worden bewaard zonder dat ze aan vruchtbaarheid in te boeten. Het woord kan ook worden gebruikt om te doelen op een speciaal type arboretum waar zaden worden gebruikt en geoogst zodat de toekomstige generatie telkens verzekerd blijft. Voor planten die niet kunnen worden bewaard in zaadbanken is de enige resterende optie dat hun germoplasma *in-vitro* wordt opgeslagen door plantenstekken in strikte omstandigheden te bewaren in proefbuizen en glazen bokalen.

Gelijkaardige technieken worden ook gebruikt om bedreigde diersoorten te bewaren. De genetische informatie die in de toekomst zal nodig zijn voor de reproductie van bedreigde dier-

1 soorten kan worden bewaard in genenbanken, waar cryogenische faciliteiten²⁶ worden ge-
2 bruikt om levend sperma, eicellen of embryos te bewaren. De Zoölogische gemeenschap in
3 San Diego heeft een “bevroren zoo” opgericht waar dergelijke stalen van meer dan 355 soor-
4 ten (waaronder zoogdieren, reptielen en vogels) worden bewaard via moderne technieken
5 voor cryopreservatie.

6
7 Men is het er over eens dat *ex-situ* verzamelingen van genetisch materiaal in het gebied van
8 oorsprong van dit materiaal een belangrijke bijdrage leveren of kunnen leveren tot het behoud
9 van dat genetisch materiaal. De Global Strategy for Plant Conservation (GSPC), als deel van
10 de uitvoering van de Conventie Biologische Diversiteit (CBD), stelt in haar doelstelling n° 5:

11
12 5 a(i): “*Understanding and documenting plant diversity: Document the plant diversity of the*
13 *world, including its use and its distribution in the wild, in protected areas and in ex situ col-*
14 *lections*”; &

15 5b: “*Conserving plant diversity: Improve long-term conservation, management and restora-*
16 *tion of plant diversity, plant communities, and the associated habitats and ecosystems, in situ*
17 *(both in more natural and in more managed environments), and, where necessary to comple-*
18 *ment in situ measures, ex situ, preferably in the country of origin.*”
19

20 ! Dit fiche moet samen worden bekeken met fiche OS 1 (“Biodiversiteit en traditionele ken-
21 nis”) van het luik ontwikkelingsamenwerking, evenals fiche WB 2.1 (“GerCol” – Coördina-
22 tie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen vegetaal germoplasma) van we-
23 tenschapsbeleid.
24

25 Voorgestelde acties

26 Actie 1: Inventaris van de *ex-situ* verzamelingen van planten in de Centraal- 27 Afrikaanse botanische tuinen

28 A. Beschrijving:

29 De Afrikaanse botanische tuinen zijn gegroepeerd in een Afrikaans netwerk, het Afri-
30 can Botanic Gardens Network (ABGN) dat zelf onderverdeeld is in een aantal regiona-
31 le netwerken waarvan het Central African Botanic Gardens Network (CABGAN) er
32 één is. Bij navraag blijkt dat er bijna geen van deze tuinen een goede inventaris bezit-
33 ten van hun collectie, of op een goede manier het bewaarde materiaal gedocumenteerd
34 hebben. Onder deze omstandigheden hebben de botanische tuinen in dat deel van de
35 wereld een beperkt belang voor het behoud van genetisch materiaal, terwijl ze een zeer
36 belangrijke rol kunnen spelen bij de bewustmaking van de bevolking van de waarde
37 van de biodiversiteit van de eigen regio.

38 De bedoeling is om tot een geïnformatiseerde inventaris te komen van het in de tuinen
39 aanwezige materiaal, met verwijzing naar de documentatie die bij dit materiaal hoort.
40 Om dit te bereiken zal het personeel moeten opgeleid worden en zal er in elk van de
41 deelnemende tuinen een gegevensbestand moeten aangemaakt worden – waarbij men
42 gebruik maakt van een product dat zijn waarde bewezen heeft en wereldwijd gebruikt
43 wordt voor dit soort taken (BG-BASE). Men zal op een kritische manier de determi-
44 natie van het materiaal moeten nagaan en het fotografisch en met herbariummateriaal
45 (eventueel met DNA stalen) documenteren. Op het einde van het project moet het per-

---

²⁶ Een tank met vloeibare stikstof dient als cryogenische vriezer waarin laboratoriumstalen worden bewaard aan een temperatuur van ongeveer –150 graden Celsius).

1 soneel dat verantwoordelijk is voor de collecties een e-mentaliteit ontwikkeld hebben.
2 De gegevens moeten geëxporteerd kunnen worden naar globalere systemen (Plant
3 Search database beheerd door Botanic Gardens Conservation International, BGCI, met
4 zetel te Londen) en er moet een begin gemaakt zijn van een verzamelbeleid. Een ana-
5 loog project werd uitgevoerd door de *Vereniging voor Botanische Tuinen en Arboreta*
6 (V.B.T.A. vzw) in de periode 2004-2007 (zie www.plantcol.be). De Centraal-
7 Afrikaanse tuinen moeten zich in een internationale context kunnen inschrijven, met
8 inbegrip van hun werkmethodes, en een enorme achterstand bijbenen.

9 10 *Projectstappen*

- 11 • Selectie van de deelnemende tuinen. De Nationale Plantentuin van Meise organi-
12 seert in september 2008 het volgende regionale CABGAN congres in Kisantu,
13 Bas-Congo, Democratische Republiek Kongo en beschikt daardoor over alle nodi-
14 ge contacten.
- 15 • Gemeenschappelijke vergadering van alle deelnemende tuinen:
  - 16 ○ richtlijnen voor een goed beheer van plantencollecties;
  - 17 ○ opstelling van een *modus operandi* voor elke tuin, dus een manier van werken
  - 18 voor elke tuin afzonderlijk;
  - 19 ○ aandringen op het belang van gegevens en hoe deze kunnen gebruikt worden
  - 20 voor het beheer van de plantencollecties;
  - 21 ○ een inleiding in het gebruik van BG-BASE (een database programma specifiek
  - 22 ontwikkeld voor het beheer van levende plantencollecties en herbariummateri-
23 aal).
- 24 • Installatie tuin per tuin van de software en de hardware, gevolgd door een lokale
25 training.
  - 26 ○ Importeren van gegevens waar beschikbaar.
- 27 • Opstelling van een centrale database server (CDS) voor de huisvesting van data
28 van de verschillende partnertuinen.
  - 29 ○ Regelmatige export van gegevens naar deze centrale server voor de versprei-
30 ding van informatie op het internet (zie www.plantcol.be).
- 31 • Aanwezige collecties documenteren (fotografisch, met herbariummateriaal) en de-
32 termineren, waarbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de plaatselijk
33 aanwezige competenties (aangevuld met steun vanuit Europa indien nodig).
- 34 • Verder trainen van personeel door het organiseren van een tweede workshop, nadat
35 er in iedere tuin voldoende ervaring is opgedaan met het gebruik van het pro-
36 gramma en het documenteren van de collecties. Training van uitvoer van gegevens
37 en consultatie van het eigen databestand.
- 38 • Het maken van lasergegraveerde etiketten door de Nationale Plantentuin van Bel-
39 gië voor de verschillende tuinen via een data-export van hun database.
- 40 • Documenteren, in het gegevensbestand, van zaden die ter uitwisseling kunnen aan-
41 geboden worden. Hierbij hoort het aanmaken van een *Index Seminum* (lijst van za-
42 den die in het kader van zaaduitwisseling tussen botanische tuinen kunnen be-
43 schikbaar gesteld worden, rekening houdend met de regels voor Access en Benefit
44 Sharing onder de CBD) die automatisch uit het gegevensbestand kan gegenereerd
45 worden. Hierbij hoort verder ook het aanleren van de steeds complexer wordende
46 internationale regelgevingen in dit verband.

47 48 B. RACI:

49 Responsible: Koninklijk Museum Midden-Afrika

50 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

1 Consultable: Plantentuin Meise, CREAC, Koninklijk Belgisch Instituut voor Na-
2 tuurwetenschappen

3 Informable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking
4

5 C. Timing:

6 4 jaar (2009-2012)
7

8 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

9 Objectief 11.5: “De internationale coördinatie en effectieve uitwisseling van informa-
10 tie tussen centra voor behoud *ex situ* (dierentuinen, botanische tuinen) bevorderen”
11

12 **Actie 2: Internationale coördinatie en effectieve informatieuitwisseling bevorde-**
13 **ren tussen *ex situ* instandhoudingscentra (dierentuinen, plantentuinen)**

14 A. Beschrijving:

15 De informatie over *ex situ* behoud is wijdverspreid en het is dan ook belangrijk om op
16 een gecoördineerde manier samen te werken met erkende internationale actoren bin-
17 nen dit domein. Uitgaande van de bovenstaande definities zou het dus in eerste instan-
18 tie nodig zijn om het werkkerrein nog verder uit te breiden met zoölogische musea en
19 genetische instandhoudingscentra.

20 1. De belangrijkste actoren die worden aanbevolen om een internationale contact-
21 groep mee op te richten zijn (niet-exhaustief):

- 22 • World Association of Zoos and Aquariums, WAZA (<http://www.waza.org>)
- 23 • European Association of Zoos and Aquaria, EAZA (<http://www.eaza.net>)
- 24 • Endangered Wildlife Trust, EWT (<http://www.ewt.org.za>)
- 25 • Bioversity International (<http://www.bioversityinternational.org>)
- 26 • ABS (Access and Benefit Sharing Group) van het Consortium of European
27 Taxonomic Facility, CETAF (<http://www.Cetaf.org>) onder leiding van de Roy-
28 al Botanical Gardens of Kew.

29 Deze contactlijst kan nog worden uitgebreid met meer specifieke taxonomische
30 groepen zoals BirdLife International (<http://www.birdlife.org>)

31 2. Voor concrete toegang tot en de uitwisseling van informatie is het aangewezen om
32 gebruik te maken van netwerken zoals GBIF (Global Biodiversity Information Fa-
33 cility), www.gbif.org en de daar gebruikte standaarden en technologieën gebaseerd
34 op de Biodiversity Information Standards (www.tdwg.org).

- 35 • Opzetten van een speciaal aan deze problematiek gewijde website, met be-
36 schrijving van de problematiek, een lijst van de relevante actoren, links naar
37 nuttige informatie en wettelijke documenten binnen dit domein.
- 38 • Toegang tot informatie tot op het niveau van de individuele specimens die
39 worden gehouden in *ex-situ* instandhoudingscentra, ten behoeve van gebruik
40 door het coördinatiecomité.

41 In lijn met de acties die worden voorgesteld onder wetenschapsbeleid wordt voor-
42 gesteld dat de tegenhanger van Ontwikkelingssamenwerking voortaan zou zijn :
43 “Een gecoördineerde actie rond landen met een rijke biodiversiteit (bvb. Centraal-
44 Afrika, ...) opzetten: herwaardering en valorisatie van verzamelingen en botani-
45 sche tuinen **gelegen in landen met een rijke biodiversiteit**, met inbegrip van de
46 digitalisering van verzamelingen, ontwikkeling van databases en een portaal-
47 site gewijd aan de Rijkdom van (bvb. Afrikaanse) Biodiversiteit, met biodiversiteits-
48 gegevens.”
49

- 1 B. RACI:
2 Responsible: Koninklijk Museum Midden-Afrika
3 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling
4 Consultable: Plantentuin Meise, CREAC, KBIN
5 Informable: Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking
6
7 C. Timing:
8 Taak 1: eerste semester 2009
9 Taak 2: deze taak moet op lange termijn worden bestendigd zodat dit ook kan dienen
10 voor toekomstige FPDO programma's. Een werkbare infrastructuur zou voor 2009
11 in het vooruitzicht kunnen worden gesteld.
12
13 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:
14 Objectief 11.5: "De internationale coördinatie en effectieve uitwisseling van informa-
15 tie tussen centra voor behoud *ex situ* (dierentuinen, botanische tuinen) bevorderen"
16

3. Integratie van biodiversiteit in het Wetenschapsbeleid

3.1. Inleiding

Het wetenschapsbeleid is de beleidstak die zich bezighoudt met de oriëntatie, de planning en de financiering van het wetenschappelijk onderzoek. Het heeft dus een rechtstreekse impact op de onderwerpen die worden behandeld door het wetenschappelijk onderzoek, op de richting die het onderzoek uitgaat, op de manier waarop de wetenschappelijke resultaten worden verspreid en op de manier waarop de wetenschappelijke kennis input geeft aan de beleidsprocessen.

Het uitbouwen en implementeren van een coherent wetenschapsbeleid, waarin ruimte is voor de overwegingen inzake biodiversiteit in alle relevante wetenschappelijk onderzoek, op alle niveaus en voor alle betrokken sectoren is dan ook onontbeerlijk om ervoor te zorgen dat de biodiversiteit de politieke aandacht krijgt die ze verdient en die ze nodig heeft.

Er bestaan verschillende complementaire manieren om enerzijds een doeltreffend wetenschapsbeleid voor biodiversiteit op te zetten en anderzijds de integratie van biodiversiteit doorheen het geheel van het wetenschapsbeleid te verzekeren, onder andere door:

1. Het onderzoek te plannen aan de hand van doeltreffende onderzoeksprogramma's waarin voldoende aandacht wordt geschonken aan biodiversiteit
2. De onderzoeksinspanningen te concentreren en gebruik te maken van de bestaande vakkennis, die verdeeld is over de verschillende overheidsadministraties, privébedrijven, onderzoekscentra en universiteiten, om de ontwikkeling te steunen van een beleid inzake duurzame ontwikkeling;
3. Het onderzoek te gebruiken als katalysator voor een betere integratie van biodiversiteit in het sectoraal en cross-sectoraal beleid.

De volgende thema's zullen het mogelijk maken die doelstellingen te bereiken.

- 1) het onderzoek inzake biodiversiteit promoten binnen het volledige onderzoeksspectrum (zie fiche WB1)
  - Biodiversiteit integreren in alle onderzoeksprogramma's en acties die gefinancierd worden door het Federaal Wetenschapsbeleid;
  - Biodiversiteit integreren in alle onderzoeksprogramma's en acties die gefinancierd worden door de federale administraties, en dat voor onderwerpen die mogelijke of effectieve implicaties hebben voor de biodiversiteit, of die voortvloeien uit de biodiversiteit;
  - Onderzoek aanmoedigen naar de impact op de biodiversiteit, of naar de bijdrage van de biodiversiteit, in de programma's of acties gefinancierd door de federale administraties, en dat voor onderwerpen die potentiële of effectieve implicaties hebben voor de biodiversiteit of die voortvloeien uit de biodiversiteit.
- 2) Instrumenten ontwikkelen om de toegang tot gegevens en informatie te verbeteren

Dit thema tracht de toegankelijkheid te bevorderen van wetenschappelijke informatie en gegevens, om aldus de doorstroming van die informatie te stimuleren naar de processen voor het ontwikkelen en uitvoeren van beleids in verband met biodiversiteit. Die actie zal dus de wetenschappelijke onderbouwing van die processen versterken en

1 zal een ondersteuning vormen voor de Belgische verbintenis ten aanzien van internati-
2 onale initiatieven zoals DIVERSITAS, LIFE WATCH en GBIF (Global Biodiversity
3 Information Facility), alsook de processen ter ondersteuning van de milieuakkoorden.
4

5 Vanuit operationeel oogpunt, wordt voorgesteld de ontwikkeling te ondersteu-
6 nen/stimuleren van instrumenten en mechanismen die de toegankelijkheid verbeteren
7 van gegevens en informatie met betrekking tot biodiversiteit aangaande diverse the-
8 ma's die betrekking hebben op de expertise die aanwezig is in de federale weten-
9 schappelijke instellingen.

10
11 Volgende acties worden voorgesteld:

- 12 (1) "GerCol" – Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen
13 vegetaal germoplasma
- 14 (2) "Portaalsite over biodiversiteit in Afrika" – Gecentraliseerde toegang tot de collec-
15 ties in verband met de Congolese biodiversiteit in België
- 16 (3) "Anta'BIF" – Een gegevensportaal over de biodiversiteit op Antartica
- 17 (4) Catalogus van eukaryote soorten in België

18
19 3) De wetenschappelijke competenties aanwenden ter ondersteuning van het beleid inza-
20 ke duurzame ontwikkeling

21 Een derde actiegroep wil de kennis en de expertise rechtstreeks aanwenden ter onder-
22 steuning van het beleid inzake duurzame ontwikkeling.

23 Dit thema wil ondersteunende netwerken of cellen identificeren en promoten die in
24 staat zijn om rechtstreeks diensten te leveren voor de ontwikkeling, de implementatie,
25 de opvolging en de evaluatie van sectoraal en transsectoraal beleid. Een aantal operati-
26 onele elementen van deze actiegroep willen netwerken van wetenschappers stimuleren
27 afkomstig uit verschillende disciplines die verband houden met biodiversiteit, met in-
28 begrip van de sociaal-economische disciplines. In het kader van dit Actieplan, worden
29 economie, ontwikkelingssamenwerking en transport beschouwd als prioritaire secto-
30 ren, maar er zal bijzondere aandacht worden besteed aan het transversaal beleid.

31 In het kader van dit 3de thema wordt voorgesteld om interdisciplinaire netwerken van
32 experts te ondersteunen die diensten leveren aan het beleid, in functie van de beschik-
33 bare expertise en de vraag vanuit de federale administraties.

34
35 Meer specifiek worden volgende acties voorgesteld:

- 36 (1) "Evaluatie van de Belgische ecosystemen" – Een rapport van het "Stern"-type
37 over de socio-economische waarde van de biodiversiteit in België
- 38 (2) "ALIEN ALERT" – Een vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse
39 soorten
- 40 (3) "Moleculaire barcodes voor soorten die beschermd worden door CITES en voor
41 invasieve uitheemse soorten" – Een nationaal centrum voor de moleculaire identi-
42 ficatie van door CITES beschermde soorten en invasieve uitheemse soorten
- 43 (4) "Klimaatverandering en biodiversiteit" – Een forum om de impact van de klimaat-
44 verandering op de biodiversiteit te beperken

45
46 **3.2. Actiefiches**

47 De 9 volgende fiches beschrijven hoe de zorg voor biodiversiteit in samenwerking met de ver-
48 schillende sectoren zal worden geïntegreerd in het federaal Wetenschapsbeleid.
49

Fiche WB 1: Biodiversiteit in het onderzoek– Promoten van integratie van biodiversiteitsaspecten doorheen het gehele onderzoeksspectrum

Inleiding

Of ze nu van strategisch belang is, met of zonder potentieel voor technologische toepassingen, of ter ondersteuning van beleidsbeslissingen, het onderzoek, in al zijn vormen, raakt aan elementen die relevant zijn voor het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit.

Een eerste actie bestaat erin het onderzoek naar de biodiversiteit op een coherente manier te bevorderen in alle programma's en acties die gefinancierd en/of uitgevoerd worden door de federale administraties, waar relevant in een context van Europees en internationaal onderzoek en coherent met activiteiten uitgevoerd door andere beleidsniveaus.

Voorgestelde actie

Actie 1: Promoten van integratie van biodiversiteitsaspecten doorheen het gehele onderzoeksspectrum

A. Beschrijving:

- De integratie van biodiversiteit meer algemeen in rekening brengen in alle onderzoeksprogramma's en acties die gefinancierd worden door het Federaal Wetenschapsbeleid; alsook in de onderzoeksactiviteiten uitgevoerd door de federale administraties en instellingen, met aandacht voor die sectoren die een potentiële of reële impact hebben op de biodiversiteit of die hiervan afhankelijk zijn;
- Integreer de biodiversiteit in alle onderzoeksprogramma's en acties die gefinancierd worden door de federale administraties, en die handelen over thema's die mogelijke of daadwerkelijke gevolgen hebben voor de biodiversiteit of die resulteren uit de biodiversiteit;
- Aanbevelen van onderzoek in verband met de impact op de biodiversiteit of met het aandeel van de biodiversiteit in de programma's of acties die gefinancierd worden door de federale administraties, en die handelen over thema's die mogelijke of daadwerkelijke gevolgen hebben voor de biodiversiteit of die resulteren uit de biodiversiteit.

Naast de integratie van biodiversiteit als horizontaal element doorheen de onderzoeksdomeinen, zal deze actie ook het biodiversiteitsonderzoek zelf stimuleren. Deze activiteiten omvatten: inzicht in de dynamiek en de evolutie van de biodiversiteit, identificatie van de bedreigingen voor de biodiversiteit, inzicht in de rol van biodiversiteit in de werking van de ecosystemen, evaluatie van de ecosysteem diensten, ontwikkelen van wetenschappelijke instrumenten voor het opvangen van de negatieve impact van de menselijke activiteit, voor het behoud, het beheer en het duurzaam gebruik van biodiversiteit,... Maar ook:

- Bevorderen van het optimaal gebruik van de bestaande infrastructuren (verzamelingen, databanken, ...)

- 1 • Uitwerken van synergieën tussen de verschillende soorten onderzoeksactiviteiten
2 en er de coördinatie van verzekeren
- 3 B. RACI:
- 4 Responsible: Federaal Wetenschapsbeleid
5 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling
6 Consultable: stuurgroepen in het kader van samenwerkingsakkoorden tussen de ver-
7 schillende beleidsniveaus, federale instellingen, universiteiten/ onder-
8 zoekscentra / privé consultancybureaus, buitenlandse partners, Federale
9 Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en
10 Leefmilieu
- 11 Informable :
- 12
- 13 C. Timing:
- 14 Continu
- 15
- 16 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit
- 17 Objectieven 4: “Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit garanderen
18 en promoten” en 7: “Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en com-
19 municeren”
- 20
- 21

Fiche WB 2.1: “GerCol” – Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen vegetaal germoplasma

Inleiding

Dank zij de jarenlange en drukke bedrijvigheid van de Belgische instellingen op het gebied van de fytogenetische hulpmiddelen zijn onze plantenverzamelingen erg rijk aan diversiteit en originaliteit, vooral dan als we rekening houden met de geografisch beperkte oppervlakte. Onze 30 verschillende instituten tellen naar schatting minstens 75.000 introducties. De toegang tot gedetailleerde informatie over deze collecties blijft echter erg beperkt, voornamelijk wegens het ingewikkelde institutionele systeem en de verschillende bevoegdheidsniveaus. Er zijn maar weinig gecentraliseerde inventarissen, catalogi of databases. Bovendien bestaat er geen enkel coördinatiecomité met vertegenwoordigers uit de federale en gewestelijke administraties. Deze toestand is bijzonder kritisch voor de genetische hulpmiddelen van de landbouwproducten.

Deze oncomfortabele situatie brengt een aantal problemen met zich mee. Vooreerst hebben de politieke verantwoordelijken op gewestelijk en federaal niveau geen toegang tot actuele geüpdate gegevens om hun strategieën te kunnen uittekenen op het vlak van instandhouding en gebruik. Het feit dat vele verzamelingen vegetaal germoplasma nauwelijks in de kijker komen maakt ze weinig aantrekkelijk voor de potentiële gebruikers. Sommige verzamelingen raken helemaal in de vergetelheid, zelfs wanneer ze met uitsterving bedreigd zijn (er zijn in het recente verleden gevallen geweest). Anderzijds is België op de internationale scène één van de zeldzame landen die geen enkele nationale coördinatie- of raadplegingsinstantie heeft. Deze erg delicate situatie compliceert de voorbereiding van de standpunten van de Belgische delegaties op internationale fora alsook het opstellen van nationale rapporten die worden gevraagd door internationale instellingen of wettelijke verdragen waarvoor België lid of verdragsluitende partij is, zoals bij voorbeeld de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties, de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling), het Verdrag inzake Biologische Diversiteit, het Internationaal verdrag voor fytogenetische hulpmiddelen voor voeding en landbouw (ITPGRFA), het Europees Samenwerkingsprogramma voor Genetische Hulpmiddelen (ECPGR), en de “European Plant Genetic Resources Search Catalogue” (EURISCO).

De meeste buurlanden hebben al lang een nationale coördinatie en een nationale inventaris ontwikkeld van de vegetale genetische hulpmiddelen. Het Bureau voor Genetische Hulpmiddelen (BRG) in Frankrijk, het “Centrum voor Genetische Bronnen” (CGN) in Nederland, het “Federal Information System Genetic Resources” (BIG) in Duitsland, de “Nordic Seed Bank” in de Scandinavische landen, zijn enkele voorbeelden waarop België zich mag inspireren.

! Dit fiche moet samen worden gezien met fiche OS 12 (“Ex situ instandhouding”) van het onderdeel ontwikkelingssamenwerking.

1 Voorgestelde actie

2 Actie 1 : Coördinatie- en informatieplatform voor de Belgische verzamelingen ve- 3 getaal germoplasma

4 A. Beschrijving :

5 De doelstelling van het project is de bestaande gegevens en de informatie te vergaren
6 over de vegetale genetische hulpmiddelen en ze te verspreiden via een meertalig web-
7 platform dat toegankelijk is voor de wetenschappers, de beslissers, de leerkrachten en
8 studenten en het grote publiek. De vegetale genetische hulpmiddelen waar dit project
9 op slaat zijn de gekweekte soorten, de wilde vormen van de geteelde soorten en de
10 wilde planten in de collecties van de genenbanken (zaadbanken, veldcollecties, invi-
11 tro-opslag en cryopreservatie, DNA-banken, botanische tuinen, arboreta, ...). Elke
12 germoplasmaverzameling zal worden ingevoerd en een overzicht van wat ze in haar
13 bezit heeft zal worden aangeboden. Men zal een gebruiksvriendelijke on line opzoe-
14 king kunnen doen in de database van de germoplasmaverzamelingen, met actieve
15 linkmogelijkheden naar de websites van de respectieve collecties. De inhoud van de
16 database zal beantwoorden aan de bestaande standaarden, bij voorbeeld het “Internati-
17 onal Transfer Format” (ITF) of “Multicrop Passport Data” (FAO). De minimale zoek-
18 criteria zijn de wetenschappelijke naam, de cultuurnaam of de gewone naam. De faci-
19 liteiten voor het downloaden van de gegevens worden eveneens aangeboden. De web-
20 site zal de informatie met betrekking tot de identificatie, de afkomst van het materiaal
21 opgeven. Sommige van de meest gedocumenteerde collecties zullen worden gebruikt
22 als studiecasse om de gebruiker van het platform gedetailleerd te informeren over de
23 kenmerken van het vegetaal materiaal en, tot op zekere hoogte, over de evaluatiegege-
24 vens. Het zal mogelijk zijn om (gecrypteerd) contact te nemen met de beheerders van
25 de germoplasmaverzamelingen om bij voorbeeld vegetaal materiaal te vragen. Het
26 webportaal zal ook relevante links aanbieden naar andere bestaande platforms rond de
27 fytogetische hulpmiddelen.

28
29 Het toekomstige platform kan ook nuttig zijn om een gemeenschappelijk uitwisse-
30 lingskader op te zetten tussen de federale en gewestelijke instellingen die bezig zijn
31 binnen het domein van de *ex situ* instandhouding van de vegetale genetische hulpmid-
32 delen. Een dergelijke samenwerking zal zeer vruchtbare discussies teweegbrengen
33 over de acties die zouden kunnen of moeten ondernomen worden, bij voorbeeld rond
34 de identificatie van de leemten in de instandhoudingsprogramma's en de noodzakelij-
35 ke initiatieven. Er zullen ook criteria uit resulteren voor een degelijk beheer van de
36 germoplasmaverzamelingen die kunnen dienen om kwaliteitscharters toe te kennen en
37 om in de toekomst de oprichting van Erkende Biologische Onderzoekscentra te pro-
38 moten, zoals gedefinieerd door de OESO (Organisatie voor Economische Samenwer-
39 king en Ontwikkeling).

40 41 *Niveau van de impact op de biodiversiteit*

42 De waarde van de *ex situ* instandhouding heeft steeds meer erkenning gevonden in de
43 internationale wetgeving en verdragen. Het Verdrag inzake Biologische Diversiteit,
44 het Internationaal Verdrag op de Fytogetische Hulpmiddelen voor de Voeding en de
45 Landbouw, en de Wereldstrategie voor de Instandhouding van de Planten zijn stuk
46 voor stuk belangrijke akkoorden op internationaal niveau. Zij versterken de erkenning
47 van de *ex situ* inspanningen als integrerend bestanddeel van de instandhouding van de
48 biodiversiteit.

49

1 De *ex situ* verzamelingen omvatten vaak een genetische diversiteit die de gereduceerde
2 effectieven van de natuurlijke populaties kan vervolledigen. Het is duidelijk dat vele
3 soorten in verval slechts kunnen worden gered dank zijn *ex situ* methoden. De *ex situ*
4 verzamelingen kunnen worden gebruikt voor het onderzoek, maar ze kunnen en moe-
5 ten ook worden gebruikt om de diversiteit van populaties planten te herstellen die ge-
6 netisch geërodeerd zijn. De genetische hulpmiddelen die aanwezig zijn in de germoplasma-
7 maverzamelingen kunnen worden gebruikt in verbeteringsprogramma's of in pro-
8 gramma's voor *in situ* herintroductie, voor de reconstructie van verloren biotopen,
9 voor enting in de tuinbouw, bosbouw en landbouw in het algemeen. Deze instand-
10 houdings- onderzoeks- en restauratieprogramma's zullen echter aanzienlijk aan effici-
11 entie winnen door een betere kennis en toegankelijkheid van de bestaande vegetale
12 verzamelingen. Dank zij de synthesis van het bestaande bestand van de genetische va-
13 riatie en van zijn origines in *ex situ* verzamelingen, zal dit project een grote leemte
14 wegwerken in de kennis van de biodiversiteit en van de instandhoudingsstrategieën in
15 België.

16
17 Het opzetten van een kader dat bevorderlijk is voor de informatie-uitwisseling tussen
18 de gebruikers van de genetische hulpmiddelen, zal de globale kwaliteit van de instand-
19 houding van de biodiversiteit ten goede komen. Het zal de acties op het terrein com-
20 plementair maken, de degelijke praktijken aanmoedigen en de internationale erkenning
21 van de Centra voor Biologische Hulpmiddelen vergemakkelijken.

22
23
24 B. RACI:

25 Responsible: Nationale Plantentuin van België

26 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

27 Consultable: Centre wallon de Recherches agronomiques (CRA-W Gembloux) - Dé-
28 partement de Lutte biologique et Ressources phytogénétiques, Instituut
29 voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO), Vereniging van Botani-
30 sche Tuinen en Arboreta (VBTA vzw), gelijkaardige initiatieven in de
31 buurlanden

32 Informable: wetenschappers, beslissers, leerkrachten, studenten en groot publiek

33
34 C. Timing:

35 4 jaar :

36 Jaren 1 & 2 om de germoplasmaverzamelingen te bezoeken en een prototype van de
37 website te ontwikkelen

38 Jaren 3 & 4 om de gegevens te verzamelen en te standaardiseren en om ze samen te
39 brengen op de definitieve website

40 De vier jaren zullen dienen voor het opzetten van een uitwisselingsplatform tussen de
41 gebruikers van vegetale genetische hulpmiddelen.

42
43 D. Link met de doelstelling(en) van de Nationale Strategie Biodiversiteit :

44 Subdoelstelling 3.5: "Een geïntegreerde strategie kiezen voor de *ex situ* instandhou-
45 ding van de biodiversiteit, gekoppeld aan uitvoeringsmaatregelen"

46 Subdoelstelling 7.1: 'De bestaande gegevens en inlichtingen compileren en de kennis
47 verspreiden naar een ruimer publiek'

48 Subdoelstelling 11.5: 'De internationale coördinatie en de efficiënte informatie-
49 uitwisseling verbeteren tussen de centra voor *ex situ* instandhouding (dierentuinen, bo-
50 tanische tuinen)'

51

1
2 E. Referenties – bijlagen

3 *PLANTCOL* (<http://www.plantcol.be/>)

4
5 Het PLANTCOL-project werd ontwikkeld in het kader van het « Multi-annual Infor-
6 mation Society Support Programme » 2001-2008 van het Federaal Wetenschapsbeleid
7 (Conventie 12/2F/210). Dank zij dit project zijn een aantal Belgische botanische tui-
8 nen en arboreta tot een prototype van een navigatiesysteem gekomen voor de uitwis-
9 seling van planteninformatie uit verschillende databanken in één gemeenschappelijk
10 formaat, en is er een IT-mentaliteit ('Information Technology'-mentaliteit) in het da-
11 gelijks beheer van hun collecties ontstaan. De website van PLANTCOL biedt een ge-
12 bruiksvriendelijke interface waarmee de bezoeker gegevens van verschillende planten-
13 collecties kan opzoeken. De ervaring en de verzamelde gegevens die de 4 jaar van het
14 PLANTCOL-project hebben opgeleverd, zullen bijzonder nuttig zijn voor de opstart
15 van dit nieuwe project.

16
17 *BCCM, plus spécifiquement BCCM/MUCL (Agro) Industrial Fungi & Yeasts Collecti-*
18 *on* (<http://bccm.belspo.be/about/mucl.php>)

19
20 De « Belgian Co-ordinated Collections of Micro-organisms » (BCCM™) betaamt uit
21 vier complementaire en op onderzoek gebaseerde cultuurverzamelingen. Eén daarvan,
22 MUCL, omvat schimmelstammen van agro-alimentair, industrieel of milieubelang.
23 Deze collectie is interessant omwille van twee aspecten : het statuut van Centrum voor
24 Biologische Hulpmiddelen (BRC) vastgelegd door de OESO en de onderzoeksstruc-
25 tuur en –faciliteiten die door de website worden aangeboden. Hoewel de bioinformati-
26 ca van BCCM meer specifiek is gericht op microbiële hulpmiddelen, vormen de net-
27 werkervaring, de interoperabiliteit tussen databases, de ontwikkeling van een perfor-
28 mante opzoekingsstool en de ervaring van BCCM op het vlak van communicatie met
29 GBIF (Global Biodiversity Information Facility) voor het project een belangrijke in-
30 steek.

31
32 *CGN – Plant Genetic Resources*
33 (<http://www.cgn.wur.nl/UK/CGN+Plant+Genetic+Resources/>)

34
35 Het « Centre for Genetic Resources » in Nederland (Centrum voor Genetische Bron-
36 nen) (CGN) maakt deel uit van de Universiteit van Wageningen. CGN-PGR beheert
37 de Nederlandse genenbank voor de vegetale genetische hulpmiddelen onder mandaat
38 van de Nederlandse regering. Bovendien is CGN betrokken bij instandhoudingspro-
39 gramma's op de landbouwexploitaties zelf. Zijn website geeft informatie over de or-
40 ganisatie van CGN-PGR, zijn geteelde-soortencollecties en de onderzoeksprotocollen
41 die daarmee verband houden, alsook een gegevensbank die kan worden ondervraagd
42 met de mogelijkheid om on line vegetaal materiaal te bestellen.

43
44 *Collections de "Genetic Resources for Food, Agriculture, Forestry and Fisheries" en*
45 *Allemagne (GENRES / XGRDEU)*
46 <http://www.genres.de/pgrdeu.htm>

47
48 PGRDEU is een nationale inventaris die documentatie ter beschikking stelt over de
49 vegetale genetische bronnen van landbouw- en tuinbouwplanten in Duitsland. Het be-
50 treft niet alleen informatie rond de soorten en hun gebruik, maar ook over de bedrei-
51 ging van soorten in Duitsland. Ook is er informatie te vinden over de *ex situ* voorraden

1 in de Duitse genenbanken en andere speciale verzamelingen, en details over de her-
2 komst (*in situ* of landbouwexploitatie) van de wilde soorten en variëteiten.

3
4 *Federal Information System on Genetic Resources en Allemagne (BIG)*
5 *<http://www.big-flora.de/>*
6

7 Het “Federal Information System on Genetic Resources” in Duitsland (BIG) omvat pertinente
8 gegevens over de genetische bronnen van de wilde en geteelde flora in Duitsland, in de vorm
9 van een set databases op het internet. Het systeem wordt gekenmerkt door een veelheid aan
10 zoekmogelijkheden (soortnaam, biologische of ecologische aard, reproductietype, land
11 van herkomst, natuurgebied, administratief district...).

Fiche WB 2.2: “Portaalsite over biodiversiteit in Afrika” – Gecentraliseerde toegang tot de collecties in verband met de Congoese biodiversiteit in België

Inleiding

De Democratisch Republiek Kongo (DR Kongo) herbergt een zeer rijke en diverse flora en fauna. De vegetatie varieert van regenwoud tot savannen en van mangroven tot alpiene vegetaties. Dit resulteert in een zeer grote soortenrijkdom.

In het Kongobekken bevindt zich het tweede grootste aaneengesloten tropisch regenwoudgebied van de wereld. Dit regenwoud wordt (net als de andere ecosystemen) momenteel sterk bedreigd door de hernieuwde economische activiteiten in de regio (vnl. ontginning van de natuurlijke rijkdommen door mijnbouw, houthandel en houtkoolproductie). Het behoud van de biodiversiteit is niet noodzakelijk een rem op de economische ontwikkeling van de regio maar kan juist bijdragen tot de ontwikkeling van de lokale bevolking. Het woud is immers meer dan een bron van hout. Onderzoek in Oost- en West-Afrika heeft aangetoond dat de waarde van ‘niet-hout’ producten (“non-timber forest products”) zoals paddestoelen, honing en medicinale planten vaak veel groter is dan de waarde van het hout.

De ecosystemen in Kongo, en hun biodiversiteit, zijn echter nog slecht gekend en laten niet toe om deze hernieuwde en noodzakelijke economische activiteit op een doordachte wijze te plannen. De kanalisatie van de economische activiteiten is echter noodzakelijk opdat de economische ontwikkeling niet uitdraait op een totale ontwrichting van het ecosysteem, met dramatische gevolgen voor de lokale bevolking en deze van de ruime regio.

In het beschikbaar maken van de bestaande kennis over de biodiversiteit van de DR Kongo draagt België een grote verantwoordelijkheid aangezien de belangrijkste collecties voor de regio in drie federale wetenschappelijke instellingen bewaard en bestudeerd worden.

Door het beschikbaar maken van deze biodiversiteitsgegevens wordt een concrete bijdrage geleverd aan het engagement dat België op zich nam door de ratificatie van de Verdrag inzake Biologische Diversiteit. Het belang van het beschikbaar maken van biodiversiteitsgegevens voor duurzame ontwikkeling werd in het recente verleden vaak benadrukt²⁷.

In de praktijk zullen de gegevens de gebruikers toelaten om inzicht te krijgen in de verspreiding van planten- en diersoorten in de DR Kongo en om ‘conservation assessments’ op te stellen.

! Dit fiche moet samen worden bekeken met fiches OS 1 (“Biodiversiteit en traditionele kennis”) en OS 2 (“Capaciteitsopbouw voor de identificatie, de opvolging en de evaluatie van biodiversiteit”) van het luik ontwikkelingsamenwerking

²⁷ e.g. Standardizing Biodiversity, IUCN – OASIS Workshop on Biodiversity Conservation Standards April 19, 2007.

1 Voorgestelde actie

2 Actie 1: Gecentraliseerde toegang tot de collecties in verband met de Congolese 3 biodiversiteit in België

4 A. Beschrijving:

5 Dit project zal een significante bijdrage leveren om de bestaande gegevens, aanwezig
6 in de drie instellingen, beschikbaar te maken via de CABIN/SABIN portal. Zodoende
7 kunnen deze gegevens de beleidsverantwoordelijken helpen om op een gegronde ma-
8 nier noodzakelijke beslissingen te nemen. De gegevens zullen relevant zijn voor de
9 studie, het management en het behoud van de biodiversiteit van de DR Kongo.

10
11 De doelstellingen zijn:

- 12 • een overzicht geven van collectiestukken, relevant voor de studie van de Kongole-
13 se biodiversiteit, beschikbaar in federale wetenschappelijke instellingen
- 14 • voorbereiden van bestaande digitale gegevens voor webpublicatie
- 15 • opvullen van hiaten (geografische, taxonomische) in de bestaande gegevens zodat
16 een homogene gegevensset bekomen wordt.

17 18 B. RACI:

19 Responsible: Nationale Plantentuin van België (Meise)

20 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

21 Consultable: Koninklijk Museum voor Midden-Afrika; Koninklijk Belgisch Instituut
22 voor Natuurwetenschappen, Belgisch Biodiversiteitsplatform, Belgi-
23 sche en Kongolese wetenschappers, partners van het SABIN/CABIN
24 projects, specialisten van GBIF (Global Biodiversity Information Faci-
25 lity), Taxonomic Database Working Group (TDWG) en de internatio-
26 nale wtenschappelijke gemeenschap, ...

27 Informable: Beleidsmakers, wetenschappers, Federale Overheidsdienst Volksgezond-
28 heid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu en
29 breed publiek in België en in de DR Kongo

30 C. Timing: project loopt van 2009-2012

31 Fase 1: 2009-2010 klaarmaken van bestaande gegevens voor webpublicatie

32 Fase 2: 2011-2012 opvullen van hiaten (geografische, taxonomische) in de bestaande
33 gegevens zodat een homogene gegevensset bekomen wordt.

34 35 D. Link met objectief/ven van de nationale strategie biodiversiteit:

36 Strategic objective

37 [7] Improve and communicate scientific knowledge on biodiversity for the scientific
38 community, the decision makers and the public at large Operational objective

39 [7.1] Compile and synthesize existing data and information, and disseminate this
40 information to a wider audience

41
42
43

Fiche WB 2.3: « Anta'BIF » – Een gegevensportaal over de biodiversiteit op Antarctica

Inleiding

De mensheid staat voor een enorme uitdaging door de klimaatverandering, het massale verlies aan biodiversiteit, de blijvende aanwezigheid van vervuilende stoffen in het leefmilieu en de uitputting van de voorraden in de zeevisserij. Wegens hoogdringendheid is de studie over de gevolgen van de global change op de biodiversiteit een prioritaire taak voor de wetenschappelijke wereld geworden. Tot de biomen die voornamelijk door deze veranderingen worden beïnvloed, behoort onder meer het (sub-)antartische ecosysteem, dat verschillende zeer gespecialiseerde soorten omvat, maar die weinig bestudeerd zijn en mogelijk kwetsbaar zijn, en dat steeds meer het slachtoffer van het fenomeen « polaire uitbreiding » van deze veranderingen is geworden. Het is noodzakelijk dat de aan de gang zijnde processen en hun impact op de biodiversiteit goed worden begrepen opdat snel maatregelen kunnen worden genomen met het oog op een systematisch behoud, maatregelen die het biodiversiteitsreservaat niet in gevaar brengen en die de kans van het ecosysteem om de huidige crisis te overwinnen moeten verhogen, waardoor het ecosysteem verder zijn rol van reservoir voor de globale biodiversiteit kan blijven spelen. In het kader van de ontwikkelingen van SCAR-MarBIN (SCAR – Marine Biodiversity Information Network), dat door het Wetenschappelijk Beleid en het Platform Biodiversiteit werd uitgebouwd, kan België een fundamentele en innoverende rol spelen in het kader van de internationale overeenkomsten (Overeenkomst over de Biodiversiteit, Antarctica Verdrag) teneinde Antarctica te voorzien van een performant beschermingssysteem dat zich kan aanpassen en gebaseerd is op feiten en gegevens die het resultaat zijn van het huidig onderzoek waarbij Antarctica zijn statuut van reservaat wordt gegarandeerd dat gewijd is aan de wetenschap en de vrede voor de toekomstige generaties.

Voorgestelde actie

Actie 1: Een gegevensportaal over de biodiversiteit op Antarctica

A. Beschrijving:

- De ondersteuning van SCAR-MarBIN veiligstellen door middel van een Belgisch consortium (Federaal Wetenschapsbeleid, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu, Belgisch Biodiversiteitsplatform, International Polar Foundation)
- De inventarissen inzake de limnoterrestrische biodiversiteit ondersteunen alsook de protistologische biodiversiteit die totnogtoe weinig bekend blijft.
- De ontwikkeling van een thematisch platform ondersteunen (GBIF-Global Biodiversity Information Facility), waarbij de limnoterrestrische gegevens worden geïntegreerd
- de « Belgische », historische en recente gegevens en de limnetische, terrestrische en moleculaire gegevens publiceren en mobiliseren. Een geïntegreerd beheer van de gegevens afkomstig van het Princess Elisabeth station bevorderen.
- de Belgische expertise ontwikkelen inzake systemische modellering/systemisch behoud, waarbij elementen worden geïntegreerd uit het onderzoek in het terre-

1 strisch milieu/zeemilieu en op het vlak van de moleculaire biologie, die worden
2 toegepast met het oog op het behoud.

- 3 • de Belgische expertise ontwikkelen inzake diensten van het ecosysteem

4
5
6 B. RACI:

7 Responsible: Platform biodiversiteit (SCAR-MarBIN)

8 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

9 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedsel-
10 keten en Leefmilieu – DG Leefmilieu, Nationale Plantentuin van Bel-
11 gië, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Univer-
12 sitaire partners (Université Libre de Bruxelles, Université de Liège,
13 Universiteit Gent, Katholieke Universiteit Leuven), en Instituten en
14 stichtingen (International Polar Fondation),...

15 Informable: nationaal knooppunt CBD

16
17 **Internationale samenwerking:**

18 Er is een belangrijk netwerk op mondiaal vlak opgericht in het kader van SCAR-
19 MarBIN. Dit netwerk omvat momenteel een vijftigtal entiteiten, gaande van universi-
20 teiten tot internationale instellingen en de voornaamste polaire instellingen. Op inter-
21 nationaal vlak komt dit netwerk tot stand door middel van een nauwe samenwerking
22 met SCAR (Scientific Committee on Antarctic Research), GBIF (Global Biodiversity
23 Information Facility), OBIS (Ocean Biogeographic Information System), CAML
24 (Census of Antarctic Marine Life), JCADM (Joint Committee on Antarctic Data Man-
25 agement). Dit netwerk kan worden uitgebreid in het kader van dit voorstel teneinde de
26 kansen te optimaliseren om alle acties tot een goed einde te brengen.

27
28 C. Timing:

29
30
31 D. Link met de doelstellingen(en) van de nationale Strategie inzake Biodiversiteit:

32 Operationele doelstelling 7.1 van de nationale strategie: " Bestaande gegevens en in-
33 formatie verzamelen en samenvatten en deze kennis bekendmaken aan een breder pu-
34 blik"

- 35 - Een inventaris opstellen van de biodiversiteit op Antarctica en de genetische en mi-
36 crosbiële rijkdommen
- 37 - de modellering van de veranderingen inzake biodiversiteit bevorderen
- 38 - Documenteren en karakteriseren van de erosie van de biodiversiteit en de afbraak
39 van de diensten van het ecosysteem
- 40 - De processen die verband houden met de dalende biodiversiteit begrijpen

Fiche WB 2.4: Catalogus van eukaryote soorten in België

Inleiding

Het boek 'Biodiversity in Belgium', gepubliceerd in augustus 2003 en uitgegeven door het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, werd positief onthaald door een ruim publiek van wetenschappers, beleidsmakers op het vlak van leefmilieu, professoren, studenten en journalisten. Het was de eerste poging om in ons land de beschikbare informatie over de taxa die behoren tot de Animalia, Plantae, Fungi en Protoctista te groeperen.

De uitgevers van deze monografie beseften vanaf het begin dat deze nationale inventaris aangevuld zou moeten worden met een 'catalogus van soorten die in België voorkomen, aangevuld met annotaties per soort'. Dit project waarbij de soorten worden gecatalogeerd, werd opgezet om die doelstellingen te bereiken. Er wordt namelijk algemeen erkend dat de beleidsmakers niet altijd over de meest relevante informatie beschikken om te antwoorden op vragen in verband met natuurbehoud en milieubeheer, onder andere wat betreft de soorten.

Dit laatste punt geeft aan hoe belangrijk dit project is aangezien België en de andere Europese landen zich ertoe hebben verbonden het verlies aan biodiversiteit tegen 2010 een halt toe te roepen. Een catalogus van soorten is een cruciaal hulpmiddel om die verbintenis na te komen, want men kan er de biologische diversiteit mee evalueren, en ze op een efficiënte manier opvolgen.

Voorgestelde actie

Actie 1 : Catalogus van eukaryote soorten in België

A. Beschrijving:

Het project wil een gecentraliseerde, hiërarchisch gestructureerde en geannoteerde catalogus ontwikkelen van alle soorten eukaryoten in België. Op lange termijn zal die catalogus een lijst bevatten van alle bestaande soorten in België.

Een dergelijke catalogus zal het eveneens mogelijk maken informatie te delen over de biodiversiteit van organismen en zal aldus bijdragen tot de Europese en wereldwijde initiatieven, zowel de huidige als de toekomstige, op het vlak van biodiversiteit. Tot slot zal die catalogus ook een antwoord vormen op het verzoek van de beleidsmakers om relevante en nauwkeurige informatie aangaande biologische diversiteit in België.

Om een aanvaardbare basiskennis van de Belgische biodiversiteit op soortniveau te verwerven, zullen volgende doelstellingen worden nagestreefd.

- Doelstelling 1

Een gecentraliseerde, hiërarchisch gestructureerde en geannoteerde catalogus ontwikkelen van de eukaryote soorten die in België voorkomen (Animalia, Plantae, Fungi en Protoctista). Deze onlinecatalogus zal eveneens verwijzingen bevatten, onder andere naar de publicaties, gegevensbanken en experts die werden geraadpleegd per taxon, het ecologisch statuut van de soorten in België, de categorie van de rode lijst²⁸ en de beschermingsstatus.

²⁸ <http://www.iucnredlist.org/> (IUCN: 'International Union for Conservation of Nature')

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49

- Doelstelling 2

De onderzoekers en de andere potentiële gebruikers herziene wetenschappelijke benamingen bezorgen voor alle in België geïnventariseerde soorten, geclassificeerd volgens een algemeen taxonomisch systeem.

- Doelstelling 3

Waar mogelijk de soortnamen van de taxa vermelden in de drie landstalen, alsook in het Engels, om te zorgen voor uniformiteit in de communicatie wanneer de actoren liever de gangbare naam gebruiken.

- Doelstelling 4

Zorgen voor een Belgische bijdrage aan de Europese en wereldwijde gegevensbanken en initiatieven op het vlak van biodiversiteit, en het mogelijk maken een efficiënter antwoord te bieden op de vragen vanuit internationale organisaties zoals de IUCN en de OESO.

- Doelstelling 5

Ervoor zorgen dat de structuur van de catalogus het mogelijk maakt in de toekomst relevante informatie over biodiversiteit toe te voegen.

Mate van impact op de biodiversiteit

Wanneer men het heeft over biodiversiteit, is het belangrijk te weten wat er op het spel staat. Het samenbrengen van informatie op soortniveau zal het mogelijk maken duidelijkheid te scheppen, en zal dienst doen als referentieniveau bij de studie van de evolutie van de diversiteit in België. De tendensen zullen worden vastgesteld en gebruikt om prioriteiten te bepalen voor het behoud. Bovendien kan de bewustmaking van het publiek een drastisch effect hebben op de biodiversiteit. Aldus zal een groot publiek betrouwbare informatie kunnen vinden over biodiversiteit in België en de sensibilisatie van het publiek zal worden ondersteund door wetenschappelijke, maar niettemin toegankelijke evidentie.

B. RACI:

Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen met de hulp van Belgische en buitenlandse experts

Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: GBIF-knooppunt (Global Biodiversity Information Facility), gewestelijke instellingen en andere federale instellingen, Belgische universiteiten, natuurverenigingen,...

Informable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu

C. Timing:

Tegen november 2008:

- Een operationeel kader dat het mogelijk maakt op een efficiënte manier voor het project relevante informatiecategorieën toe te voegen en op te vragen

- 1 - Valideren en afstellen van het systeem door gegevens in te voeren over gese-
2 lecteerde taxa (Vertebrata, Odonata, etc.).s

3
4 *Tegen november 2010:*

- 5 - Het is de ambitie om de taxonomische informatie te catalogeren voor 20 à
6 30.000 soorten die in België worden aangetroffen.
7 - Een herziene lijst van erkende wetenschappelijke namen en synoniemen van in
8 België aangetroffen soorten, georganiseerd in een taxonomisch systeem, aan-
9 gevuld met ecologische en andere informatie over de soorten, en verwijzingen
10 naar de literatuur, experts, collecties, internetsites en gegevensbanken.
11 - Een gecentraliseerd systeem met de soortnamen in het Frans, het Nederlands,
12 het Duits en het Engels.
13 - Een internetsite met een belangrijke bijdrage aan de Europese en wereldwijde
14 initiatieven, die het mogelijk maakt voortdurend updates en verbeteringen aan
15 te brengen, zoals het toevoegen van foto's, geluid, tekeningen en kaarten met
16 verspreidingsgebieden.
17 - Een bijdrage om de interesse voor het bestuderen en het instandhouden van de
18 biologische diversiteit te vergroten
19 - Als aanvulling op dit project en met het oog op de lange termijn, een (of meer-
20 dere) boek(en) om te zorgen voor een snelle toegang, in alle omstandigheden,
21 tot relevante informatie over soorten die in België leven.
22
23

24 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

25 Operationele doelstelling 7.1 van de nationale strategie: " Bestaande gegevens en in-
26 formatie verzamelen en samenvatten en deze kennis bekendmaken aan een breder pu-
27 blik"

28
29

Fiche WB 3.1: “Evaluatie van de Belgische ecosystemen” – Een rapport van het “Stern”-type over de socio-economische waarde van de biodiversiteit in België

Inleiding

De diensten die geleverd worden door de biodiversiteit (ecosysteemdiensten) omvatten onder meer de productie van voedsel, medicamenten en grondstoffen, de waterbevoorrading, de klimaatregeling, de zuivering van lucht en water, de preventie van bodemerosie, de regeling van het waterdebiet en het waterniveau, de instandhouding van de vruchtbaarheid van de bodem, de mogelijkheden voor vrijetijdsbestedingen, spirituele beschouwingen, enz.

De biodiversiteit wordt gezien als een openbaar goed dat iedereen vrij kan gebruiken. Voor de meeste ecosysteemdiensten worden de externe effecten niet « geïnternaliseerd », d.w.z. de kosten van sommige milieueffecten worden niet opgenomen in de marktprijzen. Bijgevolg geven de prijzen van de handelsgoederen de essentiële rol die de biodiversiteit in hun productie speelt niet in de juiste verhouding weer. Niettemin betekent de afwezigheid van de prijs niet dat deze diensten geen economische waarde zouden hebben.

Een rapport dat in '97 gepubliceerd werd en dat meer dan 100 onderzoeken samenvat, heeft de totale economische waarde van deze goederen en ecosysteemdiensten geraamd op een cijfer dat schommelt tussen 16 en 54 miljard \$ per jaar, met een gemiddelde waarde die geraamd wordt op 33 miljard \$ (Costanza *et al.*) (d.w.z. bijna twee keer de waarde van het bruto nationaal product wereldwijd). Ook al zijn deze cijfers maar benaderend, toch geven ze een idee van de reële waarde van de biodiversiteit.

In België werd in 98-99 een onderzoek verricht voor het bos van Meerdael en het bos van Heverlee (een zone van ongeveer 2.000 ha), waarbij rekening gehouden werd met aspecten zoals bosontginning, jachtrechten, vrijetijd en met de ecologische functie. De raming gaf een gemiddelde economische waarde van een 20-tal miljoen euro per jaar.

Een evaluatie van wat de biodiversiteit voor de Belgische maatschappij oplevert, hoewel dat moeilijk te beschrijven en te kwantificeren is, zou België toelaten om zijn beleidsproces voor de economische en sociale plannen en de milieuplannen te verbeteren.

De meeste beslissingen voor het beheer en de investering van de openbare en privé resources worden immers sterk beïnvloed door de overweging van de kosten en de financiële voordelen van de verschillende beleidsopties. Bovendien is het altijd gemakkelijker om te negeren wat niet meetbaar of gemeten is.

Het ramen en bekend maken van de verborgen economische waarde van de diensten die geleverd worden door de ecosystemen in België door middel van evaluatietechnieken zou helpen om de biodiversiteit op te nemen bij het uitwerken van economische beslissingen.

Door de « verborgen » waarde van de biodiversiteit naar voren te schuiven, via aangepaste evaluatiemethoden, kan men de stimulansen verbeteren om de biodiversiteit te beschermen.

De raming van de waarde van de biodiversiteit laat toe om: in de prijs van de goederen de kosten op te nemen van sommige diensten van de biodiversiteit (internalisering)

- 1 • de bescherming en het duurzame gebruik ervan aan te moedigen door het bewust-
2 zijn voor de verborgen waarden van de biodiversiteit te vergroten.
3

4 Het belang van de evaluatie van de biodiversiteit ('valuation) werd al meerdere keren bena-
5 drukt door de Conferentie der Partijen op de Conventie over de Biologische diversiteit ²⁹ en
6 werd opgenomen in het werkprogramma voor stimulerende maatregelen op de 5de Conferen-
7 tie der Partijen.
8

9 De Conventie over de Biologische Diversiteit heeft voorstellen geformuleerd voor het ont-
10 werp en de toepassing van stimulerende maatregelen (deze voorstellen werden aangenomen
11 door de 6de Conferentie der partijen op de Conventie inzake de Biologische Diversiteit ³⁰).
12 Deze voorstellen benadrukken dat het, « hoewel een integrale internalisering niet altijd moge-
13 lijk is door de beperkingen van de evaluatiemethoden, zoals de Conferentie der partijen te
14 kennen gaf in haar beslissing IV/10, niettemin een feit blijft dat de evaluatie een belangrijk
15 middel is om de internalisering te verbeteren, alsook de bewustwording van het belang van de
16 waarde van de biologische diversiteit.»
17

18 Het subsidiaire orgaan dat belast is met het geven van wetenschappelijke, technische en tech-
19 nologische adviezen van de Conventie heeft in november 2005 op zijn elfde vergadering de
20 *Opties geïdentificeerd voor de toepassing van evaluatie-instrumenten voor de biologische di-*
21 *versiteit en de resources en functies van de biologische diversiteit (zie bijlage)*. De Conferen-
22 tie der Partijen heeft de partijen op haar achtste vergadering (Brazilië, 2006) aangespoord om
23 de opties in overweging te nemen (beslissing VIII/25).
24

25 Op Europees niveau heeft de Commissie in 2006 een mededeling aangenomen die een be-
26 leidsstrategie vastlegde die erop gericht was de verarming van de biodiversiteit tussen dit en
27 2010 af te remmen »³¹). Deze mededeling stelt concrete maatregelen voor met vermelding van
28 de respectieve bevoegdheden van de EU-organen en de lidstaten. De kwestie van de evaluatie
29 van de biodiversiteit wordt aangehaald in een van de vier geïdentificeerde steunmaatregelen
30 (« Het communautaire beslissingsproces versterken»), en meer bepaald de doelgroep
31 2.1. (« EU vision on biodiversity and ecosystem services agreed and providing policy frame-
32 work by 2010»). De technische bijlage ³² van deze mededeling verduidelijkt de acties betref-
33 fende deze doelgroep, namelijk: het verbeteren van het begrip en de communicatie over de
34 kapitaalwaarden inzake de natuur en de ecosysteemdiensten en rekening houden met deze
35 waarden in het kader van de beleidsvormen, de stimulerende maatregelen voor het behoud van
36 de biodiversiteit versterken.

37 **Voorgestelde actie**

38 **Actie 1 : Een rapport van het “Stern”-type over de socio-economische waarde** 39 **van de biodiversiteit in België**

40 **A. Beschrijving:**

---

²⁹ De 8ste Conferentie der Partijen op de CBD benadrukte dat de toepassing van evaluatiemethoden kan helpen bij de realisatie van de doelstelling die de Partijen hadden gesteld om tussen nu en 2010 tot een aanzienlijke vertraging te komen van het huidige ritme van verarming van de biologische diversiteit op wereldwijd, regionaal en nationaal niveau. Het verwezenlijken van dit streefdoel is ambitieus, maar belangrijk.

³⁰ <http://www.cbd.int/decisions/cop-06.shtml?m=COP-06&id=7189&lg=0>

³¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0216:FIN:FR:DOC>

³² http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/sec_2006_621.pdf

- 1) Opname van de socio-economische wetenschappen in het onderzoeksdomein van de biodiversiteit:
- o Een diepgaande evaluatie maken van de waarde van de biodiversiteit in België (of minstens van de belangrijke nationale ecosystemen), met opname van de socio-economische waarde, maar ook rekening houdend met de relaties tussen de gezondheid (grotere frequentie van de reeds bestaande menselijke en dierlijke ziekten en opkomst van nieuwe ziekten) en de biodiversiteit.
  - o De evaluatie kan betrekking hebben op de totale economische waarde van de diensten die geleverd worden door de biodiversiteit buiten de markt. Dit omvat de utilitaire waarden, alsook de rechtstreekse en onrechtstreekse niet utilitaire waarden van de ecosysteemdiensten en overschrijdt de onmiddellijke voordelen die voortvloeien uit de commerciële exploitatie van de resources van de biodiversiteit.
  - o Deze evaluatie moet gebaseerd worden op de opties voor de toepassing van de evaluatieinstrumenten van de biologische diversiteit en de resources en de functies van de biologische diversiteit uitgewerkt door het subsidiaire orgaan dat wetenschappelijke en technologische adviezen verstrekt aan de Conferentie der Partijen.
  - o Verder moet men in dit onderzoek een analyse opnemen van de waarnemingen van het publiek en van de houdingen en voorkeuren van de consumenten tegenover de biodiversiteit, om vervolgens de relatie met het gedrag en het algemeen beleid te onderzoeken.
- 2) Sensibilisatie van alle actoren, waaronder het publiek, voor de waarde van de biodiversiteit om stimulansen te creëren om de biodiversiteit te beschermen en om de ontwikkeling aan te moedigen van voorstellen voor economische instrumenten om de biodiversiteit in België te beschermen en een duurzaam gebruik ervan te waarborgen.
- 3) Verspreiding van de bestaande onderzoeksresultaten van de economische waarden van de ecosysteemdiensten in België, eventueel via het mechanisme van het centrum voor nationale informatie-uitwisseling. Deze gegevens zouden gemakkelijk gebruikt kunnen worden bij de beleidsvorming op nationaal niveau en kunnen ook op internationaal niveau uitgewisseld worden.

B. RACI:

Responsible: Federaal Wetenschapsbeleid

Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

Consultable: Federale Overheidsdienst economie, Federale Overheidsdienst financiën, gewesten Federaal Wetenschapsbeleid, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Informable: Groot publiek, burgermaatschappij, privé-sector, enz.

C. Timing:

Verkenningfase: 1 jaar

D. Band met de doelstelling(en) van de Nationale strategie voor biodiversiteit:

Subdoelstelling 5.5: “Moedigt de ontwikkeling aan van economische, fiscale en financiële instrumenten voor biodiversiteit (inclusief instrumenten voor de privé-sector)”.

1 Subdoelstelling 7.5: “Verbetering van onze kennis van de socio-economische voorde-
2 len van biodiversiteit”
3

4 E. Referenties

5 Handbook of Biodiversity Valuation: A Guide for Policy Makers (OECD)

6 Options for the Application of Tools for Valuation of Biodiversity and Biodiversity
7 Resources and Functions (CBD publication)

8 CBD decisions: <http://www.cbd.int/decisions/>

9 An exploration of tools and methodologies for valuation of biodiversity and
10 biodiversity resources and functions; CBD technical serie n°28, secretariat of the CBD
11 (2007), ISBN: 92-9225-064-7

12 *Millenium Ecosystem Assesment (volume 1, chapitre 2.3.3.1)*
13

Fiche WB 3.2: “ALIEN ALERT” – Een vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse soorten

! Dit fiche moet worden afgestemd op fiche E 5a. van het onderdeel economie: “Duurzaam gebruik van de biodiversiteit: uitwerking van federale instrumenten voor het inperken / verbieden van de introductie van invasieve uitheemse soorten in België”.

Inleiding

Een toenemend aantal invasieve uitheemse soorten (IUS) krijgen in België voet aan wal en veroorzaken aanzienlijke schade. Meer in het bijzonder meldt men de opkomst van nieuwe pathogene agentia, parasieten en gewasvernielende organismen die verantwoordelijk zijn voor de aantasting van de ecosystemen, voor aanzienlijke schade aan de gewas- en veeteelt, en voor zorgwekkende problemen op het vlak van volksgezondheid. Deze druk neemt jaar na jaar toe wegens het intensiveren van het handelsverkeer, de aantasting van biotopen en de opwarming van het klimaat.

De basisprincipes van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD) rond het beheer van biologische invasies pleiten voor het opzetten van maatregelen ter preventie en/of vroegtijdige uitroeiing van potentieel invasieve uitheemse soorten, die veel doeltreffender zijn dan laatstijdige acties die gericht zijn op de reductie van bestanden van ruimer verspreide exotische soorten. Aan de hand van deze principes heeft de Europese ministerraad op 11 juni 2007 de verordening EG 708/2007 uitgevaardigd. Deze is bedoeld om binnen de aquacultuur het gebruik van exoten die schadelijk kunnen zijn voor de biodiversiteit te beperken³³. Andere gelijkaardige juridische instrumenten worden momenteel op Europees niveau uitgewerkt.

De preventieve maatregelen hebben tot doel de introductie te beletten van exoten die in de gegeven ecologische en klimatologische omstandigheden invasief zouden kunnen worden. Dit veronderstelt dat de risicosoorten kunnen worden geïdentificeerd, en dat hun introductie naar zones waar zij invasief kunnen worden, wordt afgeremd. De maatregelen tot vroegtijdige uitroeiing vereisen dat er een bewakingssysteem wordt opgezet (detectie en identificatie van de nieuwe exotische soorten) alsook een systeem voor de snelle evaluatie van de risico's die deze soorten vertegenwoordigen ten aanzien van de inheemse soorten en de ecosystemen. De soorten die als bedreigend erkend zijn moeten vervolgens het voorwerp uitmaken van snelle controlemaatregelen met het oog op de uitroeiing van hun populaties (figuur 1).

Het informatiesysteem *Harmonia*³⁴ en zijn gestandaardiseerd evaluatieprotocol voor milieuri-sico's (ISEIA) bieden een interessant stramien voor het opzetten van de hier bedoelde vroegtijdige preventie- en uitroeiingsmaatregelen (figuur 2), en dat stramien verdient te worden uitgebreid tot problematieken die het domein van het leefmilieu overstijgen zodat ook andere effecten op het vlak van volksgezondheid, diergezondheid en bescherming van gewassen erin worden geïntegreerd. In het licht van de initiatieven die worden genomen in het Verenigd Koninkrijk (GB Non-native Species Mechanism) en in Nederland (Coördinerend Orgaan Invasieve Exoten), blijkt dat er nog meerdere elementen ontbreken om het informatiesysteem

³³ <http://europa.eu/scadplus/leg/fr/lvb/l28179.htm>

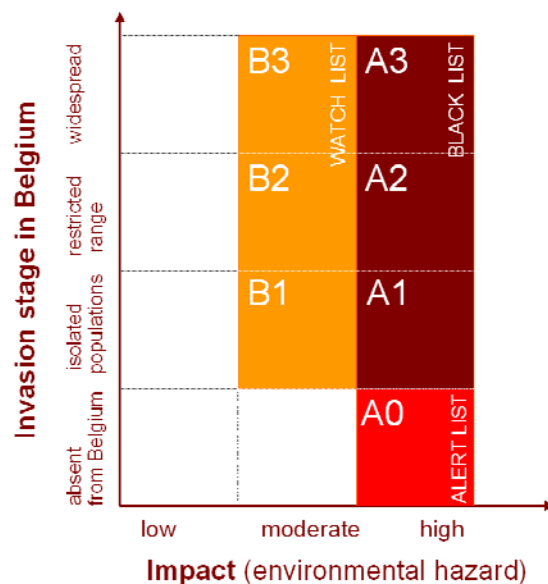
³⁴ <http://ias.biodiversity.be>

1 *Harmonia* in staat te stellen om deze functies ten volle waar te nemen (zie ook: National Inva-
 2 sive Species Council 2003, Branquart 2007, Anonyme 2008). Het gaat meer bepaald over :

- 3 (i) De finalisering van een waarschuwingslijst (A0) en van zwarte lijst die voor België zo
 4 exhaustief mogelijk zijn. De finalisering van deze lijsten zal ervoor zorgen dat er een
 5 juridisch instrument kan worden ontwikkeld dat dient om de introductie te beperken
 6 (in- en doorvoerverbod en verbod tot het op de markt brengen) van soorten die op ons
 7 grondgebied nog maar weinig aanwezig zijn en die als bijzonder bedreigend worden
 8 beschouwd;
- 9 (ii) Het opzetten van een waarschuwingssysteem waarmee de exoten die zich nieuw op het
 10 grondgebied voordoen snel kunnen worden gesignaleerd, en waarmee de risico's die
 11 met hun verspreiding gepaard gaan snel kunnen worden bepaald. Dit
 12 waarschuwingssysteem zal een kostbaar instrument zijn voor de gewestelijke
 13 administraties die de populaties op het terrein moeten beheren.
 14

Figuur 1 – Belangrijkste fasen van een vroegtijdig detectie- en uitroeiingssysteem van invasieve exoten.
 Naar Branquart (2007).

Figuur 2 – De acties die moeten worden genomen gaan in de eerste plaats over de identificatie van de soorten A0 en A1 van het informatiesysteem *Harmonia* dat wordt beheerd door het Belgisch Forum voor invasieve exoten (<http://ias.biodiversity.be>).

15

16 Voorgestelde actie

17 Actie 1: Een vroegtijdig detectiesysteem van invasieve uitheemse soorten

18 A. Beschrijving :

19 1. Opstellen van een waarschuwingslijst (A0) voor België

20 Deze actie bestaat erin een zo exhaustief mogelijke lijst op te stellen van de exoten
 21 die nog niet in België aanwezig zijn maar die zich wel al aanwezig en als bedrei-
 22 gend erkend zijn in de naburige regio's (Duitsland, Noord-Frankrijk, Groothertog-
 23 dom Luxemburg, Ierland, Nederland, Verenigd Koninkrijk). Dit moet gebeuren
 24 door middel van een gedetailleerde screening van de informatie die in diverse in-

1 ternationale databases te vinden is (CABI international, DAISIE, EPPO,
2 NOBANIS, etc.) en door nauwe contacten te leggen met de instellingen en werk-
3 groepen die in de naburige regio's met invasieve uitheemse soorten te maken heb-
4 ben. In eerste instantie zal het accent liggen op soorten die opzettelijk op Belgisch
5 grondgebied worden geïntroduceerd via diverse kanalen (tuinbouw, landbouw,
6 aquacultuur, biologische bestrijding, enz.), en waarvoor het invoeren van een pre-
7 ventief rechtsmiddel bijzonder pertinent is. Deze lijst zal periodiek moeten worden
8 geactualiseerd.
9

10 2. Ontwikkeling van een geïntegreerd protocol voor de risicoanalyse.

11 Het ISEIA protocol zal moeten worden uitgebreid zodat de risicoanalyse alle soor-
12 ten risico's omvat : risico's voor de biodiversiteit, voor de menselijke gezondheid,
13 de diergezondheid en de gezondheid van de teelten. Deze werkzaamheden zullen
14 worden uitgevoerd in nauw partnerschap met de organen die in België instaan voor
15 gezondheidsbewaking. Dat protocol zal worden ontwikkeld en gevalideerd in het
16 kader van deze actie. Het zal vervolgens worden gebruikt voor de evaluatie van de
17 risico's verbonden met de introductie en met de ontwikkeling van exotische orga-
18 nismen op het Belgisch grondgebied, en dat impliceert een coördinatiecel en een
19 netwerk van experts.
20

21 3. Finalisering van de zwarte lijst van exoten in België

22 Een zwarte lijst met de vasculaire planten en de exotische gewervelden die het
23 meest bedreigend zijn voor de biodiversiteit in België kan uit het informatiesys-
24 teem *Harmonia*³⁵ worden gegenereerd. Een aantal taxa zoals de lagere planten-
25 soorten of de ongewervelden zijn echter nog niet in het systeem opgenomen. Bo-
26 vendien is er nog geen rekening gehouden met de effecten in termen van menselij-
27 ke en dierlijke gezondheid en van gewassenbescherming. De risicoanalyse zal dus
28 moeten worden gedaan op basis van het geïntegreerd evaluatieprotocol (actie 2)
29 om de ontwikkeling van de zwarte lijst voor alle taxa te finaliseren.
30

31 4. ad hoc dienst voor risico-evaluatie

32 De coördinatie en het netwerk van experts dat bij dit project betrokken zullen zijn
33 kunnen worden aangesproken in het kader van de evaluatie van aanvragen tot het
34 vrijwillig introduceren en/of tot het in kweek brengen van exotische organismen
35 op het Belgisch grondgebied. Deze structuur zal meer bepaald worden ingescha-
36 keld om dossiers te beoordelen die worden ingediend in het kader van de nieuwe
37 Europese verordening voor het gebruik van exotische soorten in de aquacultuur.
38

39 5. Opzetten van een waarschuwingssysteem waarmee de komst van nieuwe invasieve
40 uitheemse soorten kan worden gesignaleerd.

41 Deze actie heeft tot doel om de vroegtijdige detectie te verzekeren van elke nieuwe
42 uitheemse soort die zich op het Belgisch grondgebied begint te vestigen. Dat ver-
43 onderstelt dat de betrokken exoot op het terrein zo snel mogelijk moet kunnen
44 worden gedetecteerd, correct geïdentificeerd en gesignaleerd. Het kan gaan over
45 een nieuwe exoot die al niet op de waarschuwingslijst staat die is opgesteld in het
46 kader van actie 4. Indien de exoot niet voorkomt op de waarschuwingslijst (bvb.
47 Soorten die zich nog niet in naburige regio's hebben gevestigd) zal een analyse van
48 hun potentiële milieu-impact worden gemaakt. Om daartoe te komen moet er nau-

---

³⁵ <http://ias.biodiversity.be>

1 we samenwerking zijn met de systemen die instaan voor de bewaking van de bio-
2 diversiteit in de verschillende gewesten van het land.

3
4 6. Ontwikkeling van hulptools voor de identificatie.

5 Er zullen hulptools voor de identificatie worden gerealiseerd zodat de perso-
6 neelsleden die aan de grenzen controles moeten doen en de terreinbeheerders een
7 gemakkelijk de soorten kunnen identificeren die voorkomen op de waarschuwings-
8 lijst en op de zwarte lijst van exotische soorten in België (acties 1 en 3).

9
10 B. RACI:

11 Responsible: Platform biodiversiteit

12 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

13 Consultable: Centrum voor Onderzoek Diegeneeskunde en Agrochemie (CODA), Fe-
14 derale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedsel-
15 keten en Leefmilieu (DG Dier, Plant en Voeding en DG Leefmilieu),
16 Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Wetenschap-
17 pelijk Instituut Volksgezondheid, JBN, gewestelijke partners die sur-
18 veillancenetwerken ontwikkelen en omvatten, MRAC

19 Informable: nationaal knooppunt CBD

20
21 Samenwerkingsverbanden

22 *Samenwerkingsverbanden die gewestelijk moeten worden georganiseerd :*

- 23 • Centre de Recherche de la Nature, des Forêts et du Bois, Direction générale des
24 Ressources naturelles et de l'Environnement (DGRNE-CRNFB)
- 25 • Institut de Médecine Tropicale
- 26 • Instituut voor Natuur en Bos Onderzoek (INBO)
- 27 • Laboratoire de pisciculture et de pathologie des poissons (CER groupe)
- 28 • Natagora asbl
- 29 • Natuurpunt vzw
- 30 • Réseau de surveillance de la faune sauvage en Région wallonne
- 31 • Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)
- 32 • (...)

33
34 De informatieuitwisseling met de initiatieven genomen in andere Europese landen zul-
35 len maximaal worden bevorderd, inzonderheid in het kader van de evaluatie van de
36 milieurisico's voor de acties 1 tot 3. Het waarschuwingssysteem dat in België wordt
37 ontwikkeld zal standaarden hanteren die het mogelijk maken om informatie uit te wis-
38 selen met het Europese waarschuwingssysteem dat momenteel op initiatief van het Eu-
39 ropees Agentschap voor Leefmilieu wordt ontwikkeld. Ook een Belgische bijdrage tot
40 een procedure voor onderlinge calibrering van de resultaten van de risicoanalyse zal
41 moeten in overweging genomen.

42
43 *Enkele voorbeelden van op te zetten samenwerkingsverbanden (europese niveau) :*

- 44 • Conservatoire Botanique National de Bailleul (<http://www.cbnbl.org/>)
- 45 • DAISIE network (<http://www.europe-aliens.org/>)
- 46 • EU 7th Framework project PRATIQUE: Development of more efficient risk
47 analysis techniques for pests and pathogens of phytosanitary concern
48 (<https://secure.csl.gov.uk/pratique/index.cfm>)
- 49 • GB non-native species secretariat (<http://www.nonnativespecies.org/>)
- 50 • Invasive species Ireland (<http://www.invasivespeciesireland.com/>)

- Invasive alien plant expert group of the European Plant Protection Organisation (http://www.eppo.org/QUARANTINE/ias_plants.htm)
- Musée national d'histoire naturelle du Luxembourg (<http://www.mnhn.lu/>)
- NOBANIS network (<http://www.nobanis.org>)
- Stichting FLORON (<http://www.floron.nl/>)
- Werkgroep Ecologisch Waterbeheer (<http://www.wew.nu/exoten/soorten.php>)

C. Timing:

De technische implementatie van het project ALIEN ALERT zou in twee opeenvolgende fasen moeten verlopen, met vervolgens een operationele fase van het systeem waarin de essentiële actualiseringstaken zullen kunnen worden gedaan door de federale milieuadministratie.

	FASE 1		FASE 2							
	2008/4	2009/1	2009/2	2009/3	2009/4	2010/1	2010/2	2010/2	2010/4	2011/1
1 Waarschuwinglijst	X	X	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)	(x)
2 Geïntegreerd protocol			X	X						
3 Zwarte lijst					X	X	X	X	(x)	(x)
4 Ad hoc evaluatie			X	X	X	X	X	X	X	X
5 Waarschuwingssysteem			X	X	X	X				
6 Identificatiehulptools									X	X

D. Link met de doelstelling(en) van de nationale Strategie Biodiversiteit :

Subdoelstelling 3.6: “De bedreigingen voor de biodiversiteit reduceren (o.a. invasieve uitheemse soorten of IUS)”

Subdoelstelling 3.7: “invasieve uitheemse soorten (IUS)”

Subdoelstelling 5.7: “Potentieel effect op de biodiversiteit van in- en uitvoer”

Subdoelstelling 5.8: “Gezondheid en biodiversiteit”

E. Referenties

Anonyme, 2008. Developing an EU Framework for Invasive Alien Species. Discussion Paper.

Branquart, E., 2007. New invasive species in Europe : data sharing to improve prevention and rapid response. Adhoc EEA Advisory group ‘Towards an early warning and information system for invasive alien species in Europe.

National Invasive Species Council, 2003. General guidelines for the establishment and evaluation of invasive species EDRR systems.

1

2 **Fiche WB 3.3: “Moleculaire barcodes voor soorten die beschermd**
3 **worden door CITES en voor invasieve uitheemse soorten” – Een**
4 **nationaal centrum voor de moleculaire identificatie van door**
5 **CITES beschermde soorten en invasieve uitheemse soorten**

6

7 **! Dit fiche moet samen worden bekeken met fiche E 5cs van het onderdeel economie: “Duur-**
8 **zaam gebruik van de biodiversiteit: de acties van de douane inzake biodiversiteit versterken”.**

9 **Inleiding**

10 Voor een betere toepassing van de wetgeving inzake de internationale handel in bedreigde
11 soorten en inzake de import van invasieve uitheemse soorten, is het nodig op een eenvoudige
12 en betrouwbare manier de organismen te kunnen identificeren die in beslag werden genomen
13 door de douanes van de Belgische havens en luchthavens.

14 Visuele identificatie van de soorten is niet altijd mogelijk noch betrouwbaar (met name door
15 het gebrek aan experts, door de omvang of de toestand van de monsters); er moeten dus ande-
16 re methodes worden ingezet ter aanvulling.

17

18 Een moleculaire barcode is een DNA-fragment dat aanwezig is bij alle levende organismen en
19 waarvan de sequentie bijna identiek is bij exemplaren die behoren tot dezelfde soort/populatie,
20 maar verschilt bij individuen die tot verschillende soorten/populaties behoren. Het bepalen
21 van de sequentie van die DNA-fragmenten maakt het dus mogelijk de soort/populatie te bepa-
22 len waartoe een organisme behoort, ook indien er slechts een zeer beperkte hoeveelheid voor-
23 handen is. De moleculaire barcode vormt dus een uitgelezen methode om op een eenvoudige
24 en betrouwbare manier de oorsprong te bepalen van materiaal dat door de douanes in beslag
25 werd genomen.

26 Er werden reeds moleculaire barcodes ontwikkeld voor heel wat dier- en plantensoorten,
27 waaronder invasieve uitheemse soorten die beschermd worden door CITES.

28

29 De bedoeling van dit project is een nationaal centrum te creëren dat, op aanvraag, het taxono-
30 misch statuut (wat betreft de soort of de populatie) zou bepalen van het door de douanes in
31 beslag genomen materiaal, door gebruik te maken van de moleculaire technieken (DNA-
32 barcodes). Op basis van die bepaling zou het statuut van het organisme dan geëvalueerd wor-
33 den in functie van de geldende wetgeving.

34 De expertise van dit dienstencentrum zou berusten op de knowhow die werd ontwikkeld in de
35 federale wetenschappelijke instellingen (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurweten-
36 schappen/Koninklijk Museum Midden Afrika), met name in het kader van het JEMU-project,
37 en het zou gebruik kunnen maken van de aanwezigheid van de onschatbare collecties die zijn
38 ondergebracht in die musea voor de ontwikkeling van nieuwe moleculaire barcodes.

39 Door verdacht materiaal te identificeren dat door de douanes van de Belgische havens en
40 luchthavens in beslag werd genomen, zal dit centrum een betere toepassing mogelijk maken
41 van de wetgeving op de invoer van beschermde soorten/soorten die schadelijk zijn voor het
42 milieu.

1 Voorgestelde actie

2 Actie 1 : Een nationaal centrum voor de moleculaire identificatie van door CITES 3 beschermde soorten en invasieve uitheemse soorten

4 A. Beschrijving:

- 5 • Een databank van moleculaire barcodes ontwikkelen van door CITES beschermde or-
6 ganismen en invasieve uitheemse soorten die mogelijk schadelijk zijn voor het milieu

7 **! Deze actie houdt verband met de actie 1 “Controlebeleid ten gunste van de biodiversiteit
8 “ van het fiche E 5c van het onderdeel economie bevoorrecht (Duurzaam gebruik van de
9 biodiversiteit: de acties van de douane inzake biodiversiteit versterken).**

- 10 • De ontbrekende barcodes identificeren en projecten voorstellen
- 11 • Op aanvraag, het DNA weghalen, de sequentie bepalen van de moleculaire barcodes,
12 de soort /populatie bepalen en het statuut van het organisme evalueren op basis van de
13 geldende wetgeving

14

15 B. RACI:

16 Responsible: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Belgisch Bio-
17 diversiteitsplatform

18 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

19 Consultable: Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Nationale Plantentuin van Bel-
20 gië, , Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de
21 Voedselketen en Leefmilieu, de administraties bevoegd voor transport,
22 de douanes, de handel, de ontwikkelingssamenwerking,...

23 Informable : De administraties bevoegd voor transport, de douanes, de handel,...

24

25 C. Timing:

- 26 • Lanceringsfase: 1-2 jaar
- 27 • Testfase: 6 maanden-1 jaar
- 28 • Operationele fase

29

30 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

31 Subdoelstelling 5.9: “De implementatie van CITES aanmoedigen om de biodiversiteit
32 te behouden”

33 Subdoelstelling 10.1: “De implementatie van verdragen inzake biodiversiteit garande-
34 ren die door België werden ondertekend”

35

36

37

38

Fiche WB 3.4: “Klimaatverandering en biodiversiteit” – Een forum om de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken

Inleiding

De snelle evolutie van het klimaat heeft steeds duidelijkere gevolgen voor de biodiversiteit. Bepaalde soorten hebben zich reeds aangepast door hun verspreidingsgebied te wijzigen, door hun fenologie aan te passen of door nieuwe fysieke kenmerken te ontwikkelen; andere lopen dan weer het risico uit te sterven doordat ze zich niet snel en/of adequaat genoeg kunnen aanpassen. De experts van het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) voorspellen dat 20 à 30% van de dier- en plantensoorten het risico lopen te verdwijnen als de gemiddelde temperatuur op aarde met meer dan 1,5 à 2,5°C stijgt.

Dit verschijnsel is des te verontrustender daar het komt bovenop de reeds lange lijst van bedreigingen voor de ecosystemen, zoals de vernieling en de versnippering van leefgebieden, de vervuiling, de overexploitatie en de biologische invasies.

In de huidige context van wereldwijde verandering is het behoud van de biodiversiteit dus een noodzaak. Temeer daar de biodiversiteit zelf een belangrijke rol speelt in de regeling van het klimaat (met name via koolstofputten) en de gevolgen van de klimaatverandering helpt te verzachten.

We moeten er dus dringend voor zorgen dat de politieke wereld zich bewust wordt van deze problematiek en dat er maatregelen worden genomen om de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken.

Voorgestelde actie

Actie 1: Een forum om de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken

A. Beschrijving:

De resultaten van de raadpleging van de activiteitensectoren en de aanbevelingen van de wetenschappers die in mei 2007 aan de beleidsmakers werden voorgesteld tijdens de door het Platform Biodiversiteit georganiseerde conferentie « Biodiversiteit en klimaatverandering»³⁶, benadrukten dat het noodzakelijk is om instrumenten en mechanismen in te voeren die het mogelijk maken informatie uit te wisselen tussen de wetenschappers en de verschillende stakeholders. In die context heeft het Belgisch Platform Biodiversiteit het forum « biodiversiteit en klimaatverandering» opgestart waartoe wetenschappers, beleidsmakers en andere stakeholders behoren. De talrijke acties die zij ondernemen, zullen allemaal tot doel hebben ervoor te zorgen dat er wetenschappelijk onderbouwde maatregelen worden genomen, die erop gericht zijn de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit af te zwakken, binnen de ruimere context van de wereldwijde verandering. Er zullen binnen het kader van dit forum een aantal projecten worden ontwikkeld :

³⁶ www.biodiversity.be/change

1 *Op Belgisch niveau:*

2 1. Aanpassingen voorstellen aan de huidige praktijken van de sectoren om de im-
3 impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit te beperken

4 Er zal een bespreking worden georganiseerd door werkgroepen bestaande uit we-
5 tenschappers van de federale instellingen, de regionale onderzoekscentra en de
6 universiteiten enerzijds, en vertegenwoordigers (administraties, beroepsorganisa-
7 ties en ngo's) uit de activiteitensectoren die verband houden met de biodiversiteit
8 anderzijds. In eerste instantie zal een werkgroep nagaan welke aanpassingen en
9 onderzoeken er nodig zijn om de huidige strategieën voor natuurbehoud en -beheer
10 "klimaatresistent" te maken. In tweede instantie zullen er werkgroepen worden
11 uitgenodigd om na te denken over de manier waarop de huidige praktijken van de
12 verschillende activiteitensectoren die verband houden met de biodiversiteit (na-
13 tuurbehoud, landbouw, bosbouw, zoetwaterbeheer,...) concreet kunnen worden
14 aangepast zodanig dat de impact van de klimaatverandering op deze sectoren
15 wordt beperkt. Er zullen aanbevelingen worden gericht tot de verantwoordelijke
16 overheden.

17
18 2. Nagaan welke soorten en habitats het meest bedreigd worden door de klimaat-
19 verandering en aangepaste beheersplannen opstellen

20 De soorten en habitats die het meest bedreigd worden door de klimaatverandering
21 zullen in het kader van dit forum worden geïdentificeerd en er zullen specifieke
22 aanpassingsmaatregelen worden voorgesteld (met name op basis van de resultaten
23 die werden behaald door bovenvermelde werkgroep). De gewestelijke administra-
24 ties zullen nauw worden betrokken bij dit proces.

25
26 3. Een evaluatieprocedure voorstellen voor de aanpassingsmaatregelen teneinde
27 de doeltreffendheid van de beheersplannen te vergroten (adaptive manage-
28 ment)

29 De monitoring van de bedreigde soorten en habitats voor, tijdens en na de invoer-
30 ing van de aanpassingsmaatregelen maakt het mogelijk de doeltreffendheid van
31 die maatregelen te evalueren en de toekomstige beheersplannen aan te passen in
32 functie van de behaalde resultaten (adaptive management). Om een dergelijk me-
33 chanisme in te voeren, is het nodig een geheel van indicatoren te selecteren die het
34 mogelijk maken de evolutie van de biodiversiteit op te volgen in de loop van de
35 tijd; dit zal besproken worden tijdens het forum. De gewestelijke administraties
36 zullen nauw worden betrokken bij dit proces.

37
38 4. Argumenten ontwikkelen aangaande het belang van het behoud van de biodi-
39 versiteit binnen de context van de klimaatverandering

40 Deze argumentatie, die er met name op gericht is de politieke wereld bewust te
41 maken en te mobiliseren aangaande deze problematiek, zal hoofdzakelijk betrek-
42 king hebben op:

- 43 a. Het benadrukken van de rol van de biodiversiteit in de regeling van het
44 klimaat (specifiek voor België)
- 45 b. De evaluatie van de huidige en de potentiële kosten verbonden aan de im-
46 pact van de klimaatverandering op de biodiversiteit en de diensten die de
47 ecosystemen leveren
- 48 c. De evaluatie van de kosten en baten van de maatregelen die de impact van
49 de klimaatverandering op de biodiversiteit moeten beperken

1 Die oefening zal het eveneens mogelijk maken de lacunes bloot te leggen in de
2 huidige kennis en onderzoekspunten voor te stellen die uitgewerkt moeten worden
3 om die lacunes weg te werken.

4 Aangezien er voor deze oefening specifieke expertise nodig is die in België niet
5 erg ontwikkeld is, zou het kunnen dat er een projectoproep voor wordt georgani-
6 seerd.

7 **! Deze actie heeft een link met fiche WB 3.1 (“Evaluatie van de Belgische ecosys-
8 temen” – Een rapport van het “Stern”-type over de socio-economische waarde van
9 de biodiversiteit in België).**

10
11 **5. De impact op de biodiversiteit evalueren van de maatregelen die de klimaat-
12 verandering moeten afremmen**

13 Bepaalde maatregelen die werden genomen om de klimaatverandering af te rem-
14 men, vormen een reële bedreiging voor de biodiversiteit. Dat is met name het geval
15 voor de productie van biobrandstoffen, wanneer die gebeurt ten koste van het be-
16 houd van sites met een biologische waarde. De experts van het forum zullen de po-
17 tentiële impact kunnen helpen evalueren van de maatregelen die de impact van de
18 klimaatverandering op de biodiversiteit moeten inperken.

19 **! Deze actie heeft een link met fiche E 1 (Rekening houden met biodiversiteit op
20 het vlak van de bio-energie) van het onderdeel economie**

21
22 *Op internationaal niveau :*

23 Wetenschappelijke ondersteuning bieden aan de integratie, in de internationale
24 projecten voor natuurbehoud en/of ontwikkelingssamenwerking, van maat-
25 regelen die de impact van de klimaatverandering op de biodiversiteit moe-
26 ten beperken

27 De experts van het forum zullen met name aanbevelingen kunnen voorstellen zodat
28 er rekening wordt gehouden met de vastgestelde/verwachte effecten van de kli-
29 maatverandering op de verspreiding van de soorten wanneer er beheersplannen
30 worden afgebakend en/of uitgewerkt voor beschermde zones, en dat binnen het
31 kader van de projecten die werden opgestart door de UNESCO, het WWF, de Di-
32 rectoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking (indien relevant), ... Die aanbeve-
33 lingen zullen worden uitgewerkt op basis van bestaande instrumenten die dusdanig
34 geïnventariseerd en toegepast zullen worden dat ze, naast de andere factoren die
35 een bedreiging vormen voor de biodiversiteit, aantonen wat de huidige impact is,
36 en wat de waarschijnlijke gevolgen in de toekomst zullen zijn, van de klimaatver-
37 andering op de verdeling van de soorten (« predictive distribution modelling »).

38 De experts van het forum zullen eveneens kunnen bijdragen aan internationale
39 ontwikkelingsprojecten, met name in het kader van het Clean Development Me-
40 chanism, door de nadruk te leggen op het belang van de instandhouding van tropi-
41 sche wouden en herbebossing, zowel vanuit het standpunt van de klimaatregeling
42 als wat betreft het instandhouden van de biodiversiteit.

43 **! Deze actie heeft een link met actie 2 (Het Belgisch CHM (Clearing House Me-
44 chanism) uitbreiden ter ondersteuning van een betere nationale uitvoering van be-
45 leid voor ontwikkelingssamenwerking en biodiversiteit) van fiche CD 8 (Bijdragen
46 tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in partnerlanden) van
47 het onderdeel ontwikkelingssamenwerking.**

1 B. RACI:

2 Responsible: Belgisch biodiversiteitsplatform

3 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

4 Consultable:

5 ○ Wetenschappers van de universiteiten, de federale instellingen (KMI, MUMM,
6 RBINS, NBG, RMCA...) en de gewestelijke instellingen (CRNFB, INBO)

7 ○ Vertegenwoordigers van de federale, gewestelijke en lokale administraties van
8 de betrokken sectoren (met name: natuurbehoud, landbouw, bosbouw, water-
9 beheer,...)

10 *Internationaal project*: ontwikkelingsamenwerking (Directoraat-generaal
11 Ontwikkelingsamenwerking / Belgische Technische Coöperatie)

12 ○ Beheerders en ngo's die actief zijn in de betrokken sectoren (met name: Nata-
13 gora/ Natuurpunt, IEW/ BBL,...)

14 *Internationaal project*: « Partners in het zuiden » van de Directoraat-generaal
15 Ontwikkelingsamenwerking en de Belgische Technische Coöperatie

16 Informable: Federaal Wetenschapsbeleid, grote publiek

17
18 C. Timing:

19
20
21 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

22 Subdoelstelling 1.2: “Belangrijke soorten, habitats en genetische componenten van bi-
23 odiversiteit identificeren en opvolgen”

24 Subdoelstelling 2.2: “De gevolgen van de klimaatverandering op de biodiversiteit on-
25 derzoeken en opvolgen”

26 Subdoelstelling 3.4: “Actieplannen ontwikkelen en implementeren om de instandhou-
27 ding of het herstel tot een gunstige behoudsstatus te garanderen voor onze meest be-
28 dreigde soorten”

29 Subdoelstelling 3.6: “Maatregelen nemen om de impact van de geïdentificeerde pro-
30 cessen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een minimum te beperken”

31 Subdoelstelling 5.1: “Partnerschappen met stakeholders promoten op alle niveaus waar
32 beslissingen over biodiversiteit worden genomen”

33 Subdoelstelling 7.3: “Adequate opvolgingsmethodologieën en biodiversiteitsindicato-
34 ren ontwikkelen”

35 Subdoelstelling 7.5: “Onze kennis van de socio-economische voordelen van de biodi-
36 versiteit verbeteren”

37 Subdoelstelling 7.6: “De links en de communicatie tussen onderzoek en beleid verbe-
38 teren en participatie van de actoren promoten”

39
40 *Internationaal project*:

41 Subdoelstelling 11.3: “Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende
42 omgeving in partnerlanden”

43 Subdoelstelling 11.4: “De integratie van biodiversiteit en bioveiligheid in de ontwik-
44 kelingsplannen van partnerlanden bevorderen”

45 Subdoelstelling 13.1: “De biodiversiteitsoverwegingen integreren in alle internationale
46 organisaties en programma's die een potentiële invloed hebben op de biodiversiteit”

47

48

4. Integratie van de biodiversiteit in de sector Vervoer

4.1. Inleiding

Het vervoer is één van de sectoren die een grote invloed hebben op het milieu. Bovenop de rechtstreekse invloed in termen van uitstoot van polluenten en broeikasgassen van de meeste vervoermiddelen, legt vervoersinfrastructuur beslag op veel ruimte (bijna 2000 km² in 2005), en de ruimte wordt bovendien versnipperd zodat haar structuur diepgaand wordt gewijzigd. Vervoersinfrastructuur (wegen, spoorwegen, waterwegen) vormen tevens onoverkoombare hindernissen voor vele soorten, en daardoor hebben ze een verarmend effect op de genetische diversiteit doordat vele populaties worden geïsoleerd.

Zoals dat ook het geval is voor de drie andere federale sleutelsectoren (Economie, Ontwikkelingssamenwerking en Wetenschapsbeleid), draagt de integratie van de inspanningen inzake biodiversiteit in het vervoer ook bij tot de uitvoering van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie, die in 2006 werd aangenomen door de Interministeriële Conferentie voor Leefmilieu. Deze integratie kan geleidelijk inspelen op de mankementen van beleidslijnen die enkel de toename van de vervoersactiviteiten beogen, zonder dat daarbij rekening wordt gehouden met de milieucomponent.

Aangezien de acties rond de wegen- en waterwegennetten tot de gewestelijke bevoegdheden behoren, komen die niet aan bod in dit plan.

Op federaal niveau kunnen de acties die worden ondernomen voor een goede integratie van biodiversiteit van een verschillende orde zijn. De acties rond infrastructuur voor maritiem en spoorwegvervoer zullen een aanzienlijke rol spelen voor volgende specifieke aspecten: de habitat, de migratie, de verspreiding en de verplaatsing van talrijke bedreigde of kwetsbare soorten. Deze acties moeten mee rekening houden met de factoren die de verspreiding van invasieve uitheemse soorten kunnen bevorderen. Anderzijds moet de sensibilisering van de actoren op nationale, Europese en internationale echelon deel uitmaken van de permanente inspanningen zolang de verschraving van de biodiversiteit aan hoog tempo blijft duren.

Vier actiedomeinen worden vastgesteld en aanbevolen om ervoor te zorgen dat er met biodiversiteit rekening wordt gehouden binnen de sector vervoer:

- 1) Rekening houden met biodiversiteit in het maritiem vervoer door de introductie van invasieve soorten te beperken.
- 2) Zorgen voor een aangepast beheer van de producten/substanties die resulteren uit de bouw, het gebruik en de ontmanteling van schepen
- 3) Specifieke maatregelen nemen ter bevordering van het mariene milieu
- 4) Een duurzaam beheer verzekeren van de terreinen en infrastructuur van de NMBS-groep

1 **4.2. Actiefiches**

2 De vier volgende actiefiches beschrijven hoe de bekommernis voor biodiversiteit in de sector
3 'vervoer' zal worden geconcretiseerd in samenwerking met de diverse actoren.

4

5

Fiche M 1: Rekening houden met biodiversiteit in het maritiem vervoer via acties die de introductie van invasieve soorten kunnen beperken

Inleiding

Deze maatregel moet worden gesitueerd in een ruimer kader dat op lange termijn uitwerking heeft en die erop gericht is enerzijds de introductie van invasieve uitheemse soorten tegen te gaan, en anderzijds de uitroeiing van inheemse soorten te beperken.

Om maritiem vervoer te realiseren op basis van het duurzaamheidsprincipe komt het erop aan om deze activiteiten te beheren met oog voor (en controle op) alle aspecten die te maken hebben met milieubescherming en alle risico's die deze bedrijvigheid kan meebrengen. De acties die in dit kader worden voorzien worden voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd vanuit de optiek, schadelijke effecten voor het mariene milieu te voorkomen, en bij te dragen tot het behoud of het herstel van de evenwichten die noodzakelijk zijn voor de vrijwaring van de mariene ecosystemen.

De risico's zijn afkomstig van fysieke, chemische of zelfs biocenotische verstoringen van het mariene milieu, die invloed kunnen hebben op de densiteit van de individu's, op de specifieke rijkdom van de mariene flora en fauna in de zin van een vermindering van het aantal soorten, ofwel van een overbevolking van bepaalde soorten, of nog van een banalisering van gemeenschappen van organismen. Deze indicatoren van de milieumomstandigheden weerspiegelen de omvang van de veranderingen die hebben plaatsgehad, want de verdwijning van bepaalde inheemse soorten of zelfs de opkomst van nieuwe soorten zijn evenredig met de invloeden die bij diverse interventies werden teweeggebracht.

Voorgestelde acties

Actie 1: Ratificering van het verdrag van 2004 op de controle en het beheer van ballastwater en sedimenten.

A. Beschrijving:

Deze actie bestaat erin zo snel mogelijk het verdrag voor de controle en het beheer van ballastwater en sedimenten te ratificeren. De maatregelen die het verdrag oplegt hebben weliswaar voor gevolg dat het verschijnsel wordt gereduceerd maar het wordt daarom niet definitief uit de wereld geholpen. Dit verslag pleit voor de behandeling van ballastwater en sedimenten via diverse zuiveringsprocédés. De behandeling van het water kan gebeuren aan boord van de schepen onder Belgische vlag, ofwel in centrale behandelingspunten op het grondgebied. In België valt de toepassing van het verdrag onder gemengde bevoegdheden tussen het Federale en het Gewestelijke (voornamelijk Vlaamse) niveau.

Het Directoraat-generaal Maritiem Vervoer binnen de Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer is de federale trekker voor deze ratificering en het zal ook de mogelijkheden onderzoeken om met de toepassing ervan te anticiperen nog voor het in werking treedt, zodat de geest van het Verdrag alvast in de praktijk wordt gebracht.

1
2 B. RACI:

3 Responsible: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal
4 Maritiem Vervoer..

5 Accountable: Federale Programmatorische Dienst Duurzame Ontwikkeling

6 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
7 selketen en Leefmilieu, Directoraat-generaal Leefmilieu, Gewesten.

8 Informable: Partners « Kustwacht» en de stakeholders van het Maritiem vervoer.
9

10 C. Timing :

11 zo snel mogelijk.
12

13 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :

14 Strategische Doelstelling 3 : “Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot
15 een gunstige behoudsstatus” en operationele doelstelling 3.7. “De introductie van in-
16 vasieve vreemde soorten voorkomen en de impact op de biodiversiteit ervan beperken”
17 evenals strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle
18 sociale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en operationele doelstelling
19 5.7 “Rekening houden met de potentiële impact op biodiversiteit, en in het bijzonder
20 de invasiviteit van soorten, bij het nemen van import- en exportbeslissingen”.
21

22 E. Referenties – Bijlagen

23 <http://www.tematea.org/french/?q=node/37>
24

25 **Actie 2 : Bij de ontwikkeling van het federaal maritiem beleid rekening houden**
26 **met het risico op introductie van invasieve uitheemse soorten in de mariene ge-**
27 **bieden, onder meer via de gepaste toepassing van de aangepaste instrumenten**
28 **(evaluatie van de impact van bepaalde plannen en programma’s op het leefmili-**
29 **eu, EIDDD test...)**

30 A. Beschrijving :

31 De jongste jaren werden er meerdere systemen ingevoerd op federaal niveau voor de
32 evaluatie van de gevolgen voor het leefmilieu van bepaalde wetgevende en/of regle-
33 mentaire initiatieven. De correcte toepassing van deze systemen heeft een significante
34 toegevoegde waarde voor de integratie van het element ‘introductie van invasieve uit-
35 heemse soorten in de mariene gebieden’ in het hele totstandkomingsproces van deze
36 wetgevende en/of reglementaire initiatieven.
37

38 B. RACI:

39 Responsible: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal
40 Maritiem Vervoer.

41 Accountable: Federale Programmatorische Dienst Duurzame Ontwikkeling

42 Consultable: Maritieme en ecologische experts

43 Informable: Partners Kustwacht / Stakeholders
44

45 C. Timing:

46 Zodra de toepasbare regels in werking treden.
47

48 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :

1 Strategische Doelstelling 3 : Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot
2 een gunstige behoudsstatus en operationele doelstelling 3.7. “De introductie van inva-
3 sieve vreemde soorten voorkomen en de impact op de biodiversiteit ervan beperken”
4 evenals strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle
5 sociale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en operationele doelstelling
6 5.7 “Rekening houden met de potentiële impact op biodiversiteit, en in het bijzonder
7 de invasiviteit van soorten, bij het nemen van import- en exportbeslissingen”.
8

9 **Actie 3 : Specifieke maatregelen nemen ten aanzien van de vis- en reservegebie-**
10 **den om de mariene fauna en flora te bevorderen**

11 A. Beschrijving :

12 In de Belgische maritieme wateren is er een systeem voor ruimtelijke ordening nodig
13 teneinde de belangen die in algemene zin de zee betreffen te harmoniseren, ongeacht
14 of die belangen van economische aard zijn (vervoer en visvangst), van sociale aard
15 (recreatie) of van ecologische aard (bescherming van de natuur). Deze nagestreefde
16 harmonie is echter nog geen feit, en er is nog ruimte voor meerdere verbeteringen.
17 Rekening houdend met de duurzaamheidsprincipes bij activiteiten op zee, moet erover
18 gewaakt worden dat bepaalde belangen niet ten koste gaan van andere aspecten die
19 even belangrijk zijn.
20

21 Een van deze potentiële verbeteringen bestaat erin de coördinatie te versterken tussen
22 de federale autoriteiten die bevoegd zijn voor de bescherming van het mariene leefmi-
23 lieu en voor de maritieme reglementering, onder andere wat betreft de introductie van
24 invasieve uitheemse soorten door de maritieme sector en de weerslag daarvan op de
25 beschermde maritieme gebieden. Het lijkt van belang dat de status van de maritieme
26 reserves wordt gevrijwaard, zowel tegen de introductie van invasieve vegetale én dier-
27 lijke soorten, als tegen de afnames die de biodiversiteit in het gedrang kunnen bren-
28 gen.
29

30 Bij het zoeken naar synergie moeten de federale autoriteiten die verantwoordelijk zijn
31 voor deze bevoegdheden ernaar ijveren de oplossingspistes te identificeren, en die
32 pistes die het meeste voordeel bieden in uitvoering te stellen. Om afdoende gemeen-
33 schappelijke oplossingen te vinden moeten deze autoriteiten de open dialoog aangaan
34 om die departementen of diensten te betrekken die op andere bestuursniveaus bij deze
35 harmonisering betrokken zijn.
36

37 B. RACI:

38 Responsible: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal
39 Maritiem Vervoer / Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veil-
40 igheid van de Voedselketen en Leefmilieu – Directoraat-generaal
41 Leefmilieu

42 Accountable: Federale Programmatorische Dienst Duurzame Ontwikkeling

43 Consultable: Dienst zeevisserij (Vlaams Gewest) / partners “kustwacht”

44 Informable: stakeholders van de maritieme sector
45

46 C. Timing:

47 Tegen 2012
48
49

- 1 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :
2 Strategische doelstelling 5 “De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale
3 en economische sectorale beleidslijnen verbeteren” en operationele doelstelling
4 5.4. “In de strategische planning de negatieve en positieve effecten identificeren van
5 de diverse sectorale beleidslijnen (planning van landgebruik, transport, energie) op de
6 prioritaire elementen van biodiversiteit en maatregelen nemen om deze effecten te cor-
7 rigeren of te versterken”.
8
9

Fiche M 2: Lozingen van gevaarlijke stoffen door de maritieme vervoersindustrie verminderen

Inleiding

De zee is onder meer het slachtoffer van haar uitgestrektheid en van de maritieme vervoersindustrie. Sommige plaatsen in de zee worden gebruikt als “goedkope” dumpingplaatsen waar allerlei soorten gevaarlijke stoffen worden geloosd, gaande van diverse producten tot scheepswrakken. Deze producten en activiteiten zijn niet zonder gevolg voor de visorganismen. Ze hebben al een beschadiging veroorzaakt van de favoriete biotopen voor ontelbare soorten, waardoor de capaciteiten van het mariene milieu en zelfs de voorplantingscapaciteiten van bepaalde soorten zodanig worden beperkt dat de biodiversiteit gevoelig daalt.

De maritieme vervoersindustrie steunt in de eerste plaats op het bouwen van boten en de ontmanteling van scheepswrakken. Deze operaties moeten volgens nauwkeurige principes worden uitgevoerd. Het bouwen van schepen moet immers in verband worden gebracht met de doelstelling op basis waarvan de gebouwde boten na hun levenseinde ontmanteld worden om hun bestanddelen te recyclen in goede veiligheidsomstandigheden voor de bevolkingen en de ecosystemen. Bovendien zouden de ontmantelingswerkzaamheden voor de oude schepen moeten plaatsvinden in uitgeruste werven die een adequaat kader bieden voor de verwerking van stoffen en de bestanddelen van de wrakken. Deze bekommernissen overstijgen het kader van België als individueel land. Hiervoor is een tripartite bevoegd die instaat voor de uitvoering van de bepalingen van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO), van de Internationale Arbeidsorganisatie, en van het internationale kader dat vastgelegd is door de Conventie van Bazel³⁷.

Deze laatste conventie is op 7 februari 1994 voor de landen van de Europese Unie in werking getreden. Hierin worden de regels vastgelegd voor de internationale beheersing van grensoverschrijdende overbrengingen en de verwijdering van afvalstoffen die gevaarlijk zijn voor de menselijke gezondheid en voor het leefmilieu.

Voorgestelde acties

Actie 1 : Ratificatie van de IMO-Overeenkomst over de ontmanteling van schepen rekening houdend met de veiligheids- en ecologiestandaarden

A. Beschrijving :

Momenteel worden heel wat schepen op hun levenseinde niet systematisch ontmanteld opdat de verschillende bestanddelen zouden worden verwerkt en gerecycleerd met alle noodzakelijke voorzorgen die verband houden met de aard en de graad van toxiciteit. Deze situatie ligt ten grondslag aan de zeer ernstige gevolgen voor de volksgezondheid en het leefmilieu. Want naast staal bevatten de meeste schepen grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen zoals asbest, oliën en oliehoudend slib, PCB's (gepolychloreerde bifenylen) en zware metalen die in de verf en de uitrustingen van de schepen zitten. De ontmantelingsprocedures die in elk land worden gevolgd blijven nogal verschillend,

³⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/fr/lvb/l28043.htm>

1 terwijl de Europese ontmantelingscapaciteiten nogal beperkt blijken te zijn. Bijgevolg
2 voorziet de conventie van de IMO in een geschikt kader om een ecologisch rationele
3 ontmanteling van de schepen in de wereld te verzekeren. Deze conventie zou zo snel
4 mogelijk moeten worden goedgekeurd en zou de deelname van organisaties voor regi-
5 onale integratie, zoals de Europese Gemeenschap, moeten mogelijk maken. Deze con-
6 ventie zou in mei 2009 worden gesloten. Een snelle ratificatie ervan is uiteraard van
7 prioritair belang waarvoor het Directoraat-Generaal Maritiem Vervoer snel moet zor-
8 gen.

9
10 B. RACI:

11 Responsible: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal
12 Maritiem Vervoer

13 Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

14 Consultable : Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
15 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu; Gewesten (meer in het bijzon-
16 der OVAM, de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij die ver-
17 antwoordelijk is voor het afvalbeleid en de sanering van de grond in
18 Vlaanderen).

19 Informable: Stakeholders van het maritiem vervoer

20
21 C. Timing:

22 Vanaf het sluiten van de conventie in mei 2009.

23
24 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :

25 Strategische 3 “biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot een gunstige
26 behoudsstatus” en operationele doelstelling 3.6 “Maatregelen nemen om de impact van
27 de geïdentificeerde processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een mi-
28 nimum te beperken”

29
30
31 **Actie 2 : Ratificatie van de Conventie betreffende de controle van antifoulingssystemen**
32 **op schepen.**

33
34 A. Beschrijving :

35 Een antifouling (of een antifoulingverf) is een zogenaamde « aangroeiwerende » verf
36 waarvan het gebruik op boten bestemd is om te verhinderen dat de zeeorganismen zich
37 op de romp gaan vasthechten. Antifouling, die een vervuilende stof is, omvat één of
38 meerdere moleculen die toxisch zijn voor de organismen die zich vasthechten aan de
39 romp van schepen of op in zee gedumpte objecten die moeten worden beschermd.
40 Hoewel het gebruik van antifouling drie voordelen biedt (verhoging van de snelheid
41 van de schepen met een gladde en propere romp en daling van de consumptie van
42 brandstof, behoud van de rompen ongeacht of ze nu van hout, van hars, in glasvezel of
43 karbonvezel zijn, en beperking van de introductie van pathogenen en invasieve orga-
44 nismen), blijven deze toxische stoffen schadelijk voor het milieu.

45 De internationale Conventie over de controle van antifoulingssystemen op schepen
46 heeft als doel het gebruik van aangroeiwerende verf op boten te verbieden en het mo-
47 gelijke gebruik van stoffen voor dezelfde doeleinden te voorkomen. Het komt er voor
48 België op aan om de lopende ratificatieprocedure te versnellen. Aangezien de goed-
49 keuring ervan door de senaat gepland is op 22/10/2008, moet het DG Maritiem Ver-

1 voer implementatiemaatregelen voorstellen, onder meer de certificatie van de boten
2 die de Belgische vlag voeren.

3 B. RACI:

4 Responsible: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal
5 Maritiem Vervoer

6 Accountable: Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

7 Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
8 selketen en Leefmilieu, DG Leefmilieu en de Gewesten

9 Informable: de stakeholders

10

11 C. Timing:

12 Vanaf 2009

13

14 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :

15 Strategische 3 “biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot een gunstige
16 behoudsstatus” en operationele doelstelling 3.6 “Maatregelen nemen om de impact van
17 de geïdentificeerde processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een mi-
18 nimum te beperken”

19

20 E. Referenties:

21 http://www.imo.org/conventions/mainframe.asp?topic_id=529

22

23 **Actie 3 : Sensibilisering van de studenten van de marine-instituten voor de mili-
24 eumodules van het internationaal verdrag betreffende de normen voor zeevaren-
25 den inzake opleiding, diplomering en wachtdienst (STCW)**

26 A. Beschrijving :

27 Het internationaal verdrag betreffende de normen voor zeevarenden inzake opleiding,
28 diplomering en wachtdienst (STCW Verdrag) is goedgekeurd op 7 juli 1978 (STCW
29 78) en in werking getreden in 1984 in het kader van de Internationale Maritieme Or-
30 ganisatie (IMO).

31 De bedoeling van dit verdrag, dat sindsdien is herwerkt (STCW 95), is de beveiliging
32 van mensenlevens op zee en de bescherming van het mariene milieu door het opstellen
33 van internationale normen inzake de kwalificatie van de zeelieden. Een van de doel-
34 stellingen bestaat erin de risico's van schepen die onderbemand varen te beperken en
35 de strijd aan te gaan tegen sociale dumping die de concurrentievoorwaarden scheef-
36 trekt, waarbij de veiligheid op zee wordt bedreigd. Aangezien de schepen overal in de
37 wereld moeten varen, heeft een dergelijke reglementering slechts zin op internationale
38 schaal.

39 Tot slot wordt in de Conventie STCW 95 volledig rekening gehouden met het fenomeen
40 van de groeiende internationalisering van de bemanningen. Door het opstellen
41 van gemeenschappelijke normen en het invoeren van de procedure voor de erkenning
42 van de brevetten, wordt de mobiliteit van de officiers en de bemanningen tussen de
43 schepen die voor verschillende landen varen vergemakkelijkt.

44 Op basis van de bepalingen van de STCW conventie, zal het DG Maritiem Vervoer
45 een systeem voor België moeten invoeren voor de controle van de kwaliteit van de in-
46 strumenten voor de opleiding en de verlening van de titels in de marine-instituten.

47

48 B. RACI:

Fiche M 3: Specifieke maatregelen nemen ten voordele van het maritieme vervoer en het mariene milieu

Inleiding

In de praktijk vereisen de vervoersactiviteiten en de activiteiten in het mariene milieu niet noodzakelijk van de verschillende actoren dat zij een grondige kennis hebben van alle transportmiddelen en van alle milieucompartimenten. Zonder over een werkelijke expertise te beschikken, bestaat het doel van deze actoren erin bepaalde activiteiten uit te voeren en goederen op hun bestemming te brengen; en bedoelde bestemmingen zijn vaak even talrijk als de goederen die moeten vervoerd worden.

Op dat niveau is het niet alleen interessant maar ook noodzakelijk een platform op te richten om alle expertise over de verschillende vervoerswijzen en milieucompartimenten samen te voegen met de bedoeling de actoren uit de vervoersector en de gebruikers van de vervoerdiensten samen te brengen voor het behandelen van thema's die verband houden met de duurzaamheid van het vervoer.

Een dergelijke organisatie biedt de mogelijkheid regelmatig informatie uit te wisselen over de voordelen van respectievelijk het wegvervoer, het vervoer per spoor en over de waterwegen, het maritieme vervoer en het luchtvervoer, waarbij de gevolgen voor het milieu in rekening worden gebracht. De gebruikers van de verschillende vervoerdiensten zullen dan, met kennis van zaken, een keuze moeten maken ten voordele van een bepaalde vervoerswijze.

Voorgestelde actie

Actie 1: bevordering van het maritieme vervoer en het mariene milieu door een globaal overzicht te krijgen van alle vervoermiddelen met het oog op de duurzaamheid van de vervoersactiviteiten

A. Beschrijving:

Gelet op de gebrekkige kennis van de actoren wat de korte vaart betreft, waarbij ook het vervoer over de binnenwateren is betrokken, heeft het directoraat-generaal Maritiem Vervoer beslist om, in nauwe samenwerking met de andere directoraten-generaal (vervoer te land, luchtvaart) en andere partners (vervoerders, gebruikers van de vervoersdiensten ...), de informatieverstrekking over het maritieme vervoer en het mariene milieu te bevorderen, en de behoeften van de nationale en internationale scheepvaart enerzijds, de bescherming en de vrijwaring van het mariene milieu anderzijds, te harmoniseren.

Zo zal het directoraat-generaal Maritiem Vervoer kunnen geraadpleegd worden voor verschillende projecten (installatie van windmolens op zee, ...) en zal het analyses uitvoeren die rekening houden met de «ecologische» voordelen van de overwogen vervoerswijze in vergelijking met het maritieme transport, waarbij ook de eisen van de

1 biodiversiteit in rekening worden gebracht. Bedoeling is een oplossing te vinden voor
2 de eventueel botsende belangen van de realisatie van bepaalde activiteiten enerzijds,
3 en van de bescherming van het milieu in het algemeen en van het mariene milieu in
4 het bijzonder, anderzijds.
5

6 B. RACI:

7 Responsible: Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal
8 Maritiem Vervoer

9 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

10 Consultable: Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee / INBO

11 Informable: Partners
12

13 C. Timing:

14 Vanaf 2009
15

16 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :

17 Strategische doelstelling 5 «De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale
18 en economische sectorale beleidslijnen verbeteren»
19
20

Fiche M 4: een duurzaam (BIODIVERSITEIT) beheer van de grond en infrastructuur van de NMBS groep

Inleiding

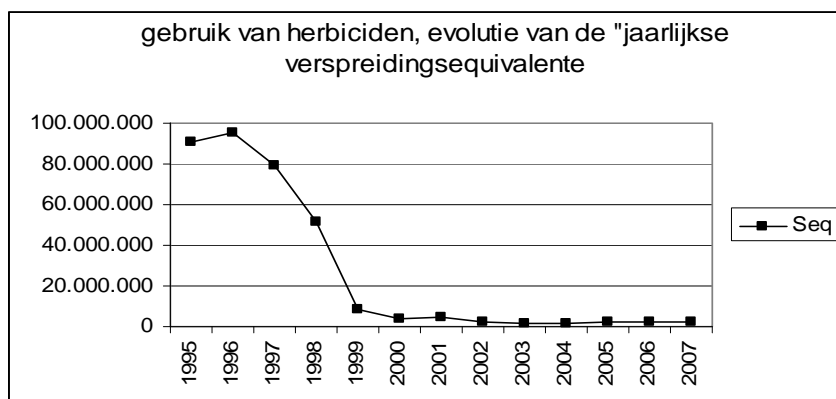
Infrabel beschikt over 3374 km spoorwegen op het Belgische grondgebied. Deze spoorwegen en hun randzones (bermen, spoorranden, helling) hebben vaak een ecologisch belang, maar kunnen ook een onoverkomelijke hindernis voor de dierenwereld zijn.

Daar waar de veiligheid en de vrijwaring van de regelmaat van de treinen het toelaat, opteert Infrabel voor een ecologisch bermbeheer.

Er wordt steeds vaker een gedifferentieerd onderhoud in tijd en ruimte uitgevoerd, in tegenstelling tot de volledige kaalkap. Dit houdt de huidige biodiversiteit op zijn minst in stand, en vergroot deze in het beste geval.

Infrabel heeft 4 contracten met de VZW Natuurpunt afgesloten voor de periode van 8 opeenvolgende jaren voor ecologisch bermbeheer.

De spoorwegen moeten regelmatig onderhouden worden, met name gemaaid en geklepeld worden, om de veiligheid van het vervoer en het onderhoudspersoneel te verzekeren. Om zijn onkruidbeheersing op een milieuvriendelijke manier te maken, geeft Infrabel de voorkeur aan de minst agressieve methodes en de minst schadelijke producten. Sinds 1999, is het gebruik van pesticiden voor de onkruidbeheersing van de spoorwegen sterk gedaald, dank zij een aanpassing van de methodes en de gebruikte producten :

Voorgestelde actie

Actie 1: Ecologisch beheer van bermen en beperking van het pesticidengebruik.

A. Beschrijving :

Voor het ecologische beheer van de bermen, worden de volgende acties voorgesteld :

- Het systeem naar andere VZW die zich met natuur- of half natuurreservaten langs de spoorwegen belasten, op het ganse grondgebied verspreiden.
- Opbouwen van een wildloopbrug op de lijn 61.

Wat het pesticidenverbruik betreft, wordt het voorgesteld om :

- De daling van het pesticidenverbruik te verzekeren.

- 1   ▪ Geleidelijk alle schadelijke producten af te schaffen, door een vervanging met
2   minder agressieve producten.
3
- 4 B. RACI:
- 5   Responsible: Infrabel
- 6   Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzaam Ontwikkeling
- 7   Consultable: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
8   selketen en Leefmilieu, DG Milieu, betrokken NGOs in het beheer van
9   reservaten (natuurpunt, natagora, ...)
- 10   Informable: Gewesten
- 11
- 12 C. Timing:
- 13   Periode van het nieuwe beheerscontract (2008-2012).
- 14
- 15 D. Link met de Doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie :
- 16   Strategische doelstelling 3 « Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot
17   een gunstige behoudsstatus »
18
19
20

5. Transversale acties

De twee volgende fiches beschrijven transversale acties voor de integratie van biodiversiteit – zij zijn van toepassing op de verschillende federale sectoren.

5.1. Biodiversiteit opnemen in de strategische milieubeoordelingen

Fiche A

Fiche A: Biodiversiteit opnemen in de strategische milieubeoordelingen

Inleiding

Een belangrijke oorzaak van de verschraving van de biodiversiteit schuilt in de uitvoering van een aantal sectorale en horizontale beleidslijnen die een weerslag hebben op de ecosystemen en de soorten.

Een aantal sectoren spelen een belangrijke rol op het vlak van biodiversiteit: de ruimtelijke ordening, de industrie-, transport- en energiesector, etc.

Het Europees wettelijk kader voorziet reeds een evaluatie van de impact die projecten en plannen hebben op de biodiversiteit:

- Richtlijn 85/337/EG (gewijzigd bij richtlijn 97/11/EG) vereist een milieubeoordeling voor projecten die een impact kunnen hebben op de biodiversiteit
- Artikel 6 van de Habitatrictlijn vereist een gepaste beoordeling van alle plannen of projecten die op zich of in combinatie met andere plannen of projecten een belangrijke impact kunnen hebben op een Natura 2000-site.
- De Strategische Milieubeoordelingsrichtlijn (SEA “Strategic Environmental Assessment”) 2001/42/EG vereist dat bepaalde plannen en programma’s het voorwerp uitmaken van een systematische milieubeoordeling, rekening houdend, voor zover dat mogelijk en gepast is, met het behoud en het duurzaam gebruik van de biologische diversiteit.

Deze bepalingen werden vertaald in de Belgische federale wetgeving

- *Voor de projecten:*

- De wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België. (*Mariene milieu*)
- Het koninklijk besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen. (*Federaal agentschap voor nucleaire controle*)
- Het koninklijk besluit van 21 december 2001 betreffende de soortenbescherming in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België. (*Mariene milieu*)

- 1 - Het koninklijk besluit van 12 maart 2002 betreffende de nadere regels voor het leggen
2 van elektriciteitskabels die in de territoriale zee of het nationaal grondgebied binnen-
3 komen of die geplaatst of gebruikt worden in het kader van de exploratie van het con-
4 tinentaal plat, de exploitatie van de minerale rijkdommen en andere niet-levende rijk-
5 dommen daarvan of van de werkzaamheden van kunstmatige eilanden, installaties of
6 inrichtingen die onder Belgische rechtsmacht vallen. (*Mariene milieu*)
7
- 8 - Het koninklijk besluit van 7 september 2003 houdende de procedure tot vergunning en
9 machtiging van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid
10 van België. (*Mariene milieu*)
- 11 - Het koninklijk besluit van 9 september 2003 houdende de regels betreffende de mili-
12 eueffectenbeoordeling in toepassing van de wet van 20 januari 1999 ter bescherming
13 van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België
14 (*Mariene milieu*)
- 15 - Het koninklijk besluit van 1 september 2004 houdende de regels betreffende de mili-
16 eueffectenbeoordeling in toepassing van de wet van 13 juni 1969 inzake de exploratie
17 en de exploitatie van niet-levende rijkdommen van de territoriale zee en het continen-
18 taal plat. (*Mariene milieu*)
- 19 - Het koninklijk besluit van 1 september 2004 betreffende de voorwaarden, de geografische
20 begrenzing en de toekenningsprocedure van concessies voor de exploratie en de
21 exploitatie van de minerale en andere niet-levende rijkdommen in de territoriale zee en
22 op het continentaal plat. (*Mariene milieu*)
- 23 - Het koninklijk besluit van 14 oktober 2005 tot instelling van speciale beschermings-
24 zones en speciale zones voor natuurbehoud in de zeegebieden onder de rechtsbe-
25 voegdheid van België. (*Mariene milieu*)
- 26 - Het koninklijk besluit van 5 maart 2006 tot instelling van een gericht marien reservaat
27 in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België en tot wijziging van het ko-
28 ninklijk besluit van 14 oktober 2005 tot instelling van speciale beschermingszones en
29 speciale zones voor natuurbehoud in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van
30 België. (*Mariene milieu*)

- 31
- 32 • *Voor de plannen en programma's:*
- 33

- 34 - De wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het mi-
35 lieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de uit-
36 werking van de plannen en programma's in verband met het milieu. (*Algemeen*)
- 37 - Het koninklijk besluit van 22 oktober 2006 betreffende de organisatie en de werking
38 van het Adviescomité voor de beoordelingsprocedure van de gevolgen van de plannen
39 en de programma's die aanzienlijke effecten kunnen hebben op het milieu. (*Algemeen*)
- 40 - Het koninklijk besluit van 5 juni 2007 betreffende de beoordelingsprocedure van de
41 gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's die aanzienlijke effec-
42 ten kunnen hebben op het milieu in een grensoverschrijdende context. (*Algemeen*)
- 43 - Het koninklijk besluit van 28 september 2007 houdende benoeming van de leden van
44 het adviescomité voor de beoordelingsprocedure van de gevolgen van de plannen en
45 de programma's die aanzienlijke effecten kunnen hebben op het milieu. (*Algemeen*)
46

47 Zowel voor de projecten als voor de plannen en programma's vermelden beide bovenge-
48 noemde wetten en bepaalde koninklijke besluiten reeds de biodiversiteit in de milieuaspecten
49 waarmee rekening moet worden gehouden.
50

1 Het is echter noodzakelijk de initiatiefnemers van relevante projecten, plannen en program-
2 ma's bij te staan wanneer ze beoordelen of hun projecten, plannen en programma's aanzien-
3 lijke effecten kunnen hebben op de biodiversiteit en of ze een milieubeoordeling moeten on-
4 dergaan.

5 Het koninklijk besluit van 28 september 2007 benoemt de leden van het adviescomité voor de
6 beoordelingsprocedure van de gevolgen van de plannen en de programma's die aanzienlijke
7 effecten kunnen hebben op het milieu. Dit adviescomité bestaat uit 10 effectieve leden en
8 wordt voorgezeten door DG Leefmilieu van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid,
9 Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Zijn vertegenwoordigd in dit comité: de Fede-
10 rale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, de
11 POD Duurzame Ontwikkeling, de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, de Federale
12 Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, DG Energie van de Federale Overheidsdienst Econo-
13 mie, KMO, Middenstand en Energie, DG Economie van de Federale Overheidsdienst Econo-
14 mie, KMO, Middenstand en Energie en de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken.

15 **Voorgestelde actie**

16 **Actie 1: Effectief rekening houden met de biodiversiteit bij het uitvoeren van** 17 **strategische milieubeoordelingsstudies**

18 A. Beschrijving:

19 Erop toezien dat de handleiding SEA wordt gebruikt, die criteria aangaande biodiver-
20 siteit bevat die als leidraad dienen voor de beheerders van plannen/programma's
21 en/of de verantwoordelijken van de impactstudie in de strategische milieubeoorde-
22 lingsprocedure.

23 Experts op het vlak van biodiversiteit opnemen in de opvolgingscomités (d.w.z. ad-
24 viescomité SEA). Momenteel wordt de vooraf opgestelde lijst uitgewerkt van experts
25 inzake biodiversiteit voor de andere opvolgingscomités dan het adviescomité.

26 B. RACI:

27 Responsible: Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voed-
28 selketen en Leefmilieu – DG Leefmilieu

29 Accountable: Programmatorische Federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling

30 Consultable: adviescomité SEA

31 Informable: gewesten, Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, civiele maat-
32 schappij

33 C. Timing:

34 2009

35 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

36 Strategische doelstelling 5 : « De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle soci-
37 ale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren » en subdoelstelling 5.4: “ In de
38 strategische planning de negatieve en positieve effecten identificeren van de diverse
39 sectorale beleidslijnen (planning van landgebruik, transport, energie) op de prioritaire
40 elementen van biodiversiteit en maatregelen nemen om deze effecten te corrigeren of
41 te versterken ».

5.2. Integratie van biodiversiteit in Belgische activiteiten en tussenkomsten op internationaal niveau

Fiche B

Fiche B: Integratie van biodiversiteit in Belgische activiteiten en tussenkomsten op internationaal niveau

Inleiding

Het duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit is essentieel om een duurzame ontwikkeling te garanderen. Veel Belgische activiteiten in het buitenland raken aspecten van gebruik van biodiversiteit door investeringen in landbouw, tuinbouw, waterbeheer, bosbouw, etc. Economische projecten maar ook ontwikkelingssamenwerking en onderzoeksprojecten kunnen daarom een grote impact hebben op biodiversiteit in de partnerlanden. Daarnaast kunnen posities ingenomen door België op Europees niveau of tijdens internationale discussies binnen de UN organen, ook een grote weerslag hebben op het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit globaal. Dit is daarom een transversaal en horizontaal aspect, dat in principe onder alle omstandigheden de nodige aandacht verdient wanneer Belgische actoren activiteiten uitoefenen in het buitenland.

Voorgestelde actie

Actie 1 : Integratie van biodiversiteitsaspecten in Belgische activiteiten en tussenkomsten op internationaal niveau

A. Beschrijving:

De Belgische tussenkomsten en activiteiten in het buitenland worden op verschillende manieren voorbereid en uitgevoerd zowel in België, direct met derde landen, op Europees niveau en internationaal. Het is dus belangrijk om in die verschillende fora een coherente en eenduidige positie te hebben in verband met het integreren van biodiversiteitsaspecten in de relevante beslissingen.

Op nationaal niveau zullen de Belgische coördinaties voor relevante internationale en Europese discussies ivm leefmilieu, handel, landbouw, energie, ontwikkelingssamenwerking, etc. de zorg voor het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit opnemen als criteria. In dit kader zal tijdens de voorbereidingen van Belgische posities, ook de Belgische wetenschappelijke en technische expertise worden erkend.

Voor internationale onderhandelingen, zal er worden naar gestreefd dat België in alle relevante fora (nationaal en internationaal) eenzelfde standvastige positie inneemt (zowel op Europees als op internationaal niveau) wat betreft het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit. Vooral in verband met discussies binnen CSD (Commission Sustainable Development), FAO, EU, United Nations Framework Convention on Climate Change, OECD, etc bijvoorbeeld in verband met biofuels of landbouw zal België aandacht schenken aan de gevolgen voor biodiversiteit.

Ook voor wat betreft bilaterale afspraken en activiteiten zal men het behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit opnemen als een criterium bij het financieren en/of

1 uitvoeren van Belgische projecten (economische projecten, ontwikkelingssamenwer-
2 king, onderzoek, etc.) in het buitenland.

3 Dit kan gebeuren in samenspraak met de ontwikkeling van de Toolkit onder de rele-
4 vante activiteit beschreven in Fiche OS 4 voor ontwikkelingssamenwerking.
5

6 B. RACI:

7 Responsible: Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Federale Overheids-
8 dienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
9 - DG Leefmilieu, Belgische Ontwikkelingssamenwerking, Federale
10 Wetenschapsbeleid, Federale Overheidsdienst Economie, Federale
11 Overheidsdienst mobiliteit en vervoer

12 Accountable: Service Public fédéral de Programmation Développement Durable

13 Consultable: Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Belgische Permanente
14 Vertegenwoordiging bij de Europese Unie, gewesten

15 Informable: Federale Raad Duurzaam Ontwikkeling, NGOs
16

17 C. Timing:

18 2009-2012
19

20 D. Link met de doelstellingen van de Nationale Strategie inzake Biodiversiteit

21 Strategisch objectief 10: “Consistentie tussen en coherente implementatie van verbin-
22 tenissen en overeenkomsten inzake biodiversiteit garanderen”.
23
24
25
26
27

1 **6. Opvolging van de uitvoering van het plan**

2

3 Elk jaar zullen de werkgroepen ‘Economie’, ‘Ontwikkelingssamenwerking, ‘Wetenschapsbe-
4 leid’ en ‘Vervoer ‘ een voortgangsrapport uitbrengen over de maatregelen die zijn genomen
5 ter uitvoering van de acties die in dit Plan zijn opgenomen. Dit rapport wordt bezorgd aan de
6 Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling, in het kader van de opvolging van
7 de uitvoering van actie 18 van het tweede Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling.

8